

## CHARACTERISTICS TO BE POSSESSED BY A QUALIFIED STUDENT: VALUES OR SKILLS?

**Emre TOPRAK**

*Assist. Prof. Dr., Erciyes University, Turkey, etoprak@erciyes.edu.tr  
ORCID: 0000-0002-4131-4888*

**Sümeyye DERİN**

*Dr., Erciyes University, Turkey, sumeyyederin@gmail.com  
ORCID: 0000-0002-9102-7561*

**Mustafa GÜÇLÜ**

*Assoc. Prof.. Dr., Erciyes University, Turkey, mguclu@erciyes.edu.tr  
ORCID: 0000-0002-7565-3554*

*Accepted: 02.12.2019. Received: 20.03.2020*

### ABSTRACT

The aim of this study is to examine comparatively the characteristics which a qualified student is to possess according to the perceptions of teachers and students. To this end, a preliminary group made up of 10 teachers and 20 students were asked about the characteristics of a qualified student and the content analysis was performed on the responses given. 10 characteristics which stand out were selected by the results of the content analysis and the characteristics of a qualified student in the literature. The population of the study is the students who attend secondary schools and the teachers who serve at secondary schools. For the purpose of representing this population, a total of 1520 students, 748 of whom were male and 772 of whom were female attending public schools in the center of a province in the Middle Anatolian Region and a total of 174 teachers, 64 of whom were male and 110 of whom were female serving at these schools were accessed. Of the scaling approaches based on judge decisions, the scaling method of rank-order judgments was used in the analysis of the data. As a result of the analysis, while it was established that the first three most important characteristics which a qualified student is to possess were respectively "respectful, diligent and expressing oneself" according to the students, the ranking of these characteristics was found to be "respectful, expressing oneself and helpful" according to the teachers. It was found that the characteristics which have the least importance were respectively "thinking critically, versatile and being open to innovations" according to the students and that they were respectively ranked as "diligent, versatile and being open to innovations" by the teachers. Also, whether the teachers' and the students' ranking of these characteristics differ by gender was examined. The data obtained were discussed in the light of the literature and several suggestions were made for teachers, researchers and policy makers.

**Keywords:** Middle school students, teachers, 21st century skills, values, scaling.

## INTRODUCTION

Changes occurring in economy, technology and culture in the world have a profound impact on the Turkish society and they lead to changes and transformations in different areas of society. One of the social institutions which is affected by these changes and transformations is education. Expectations from school, teacher, parents, student and administrators which are within the scope of education change and this situation manifests itself in their roles.

Every society determines behaviors they want to equip their individuals with by taking into account the circumstances in which they live and includes them in educational curricula. The type of individual, which the curriculum envisages educating is to be compatible with both the realities of the world and the values of a society. Therefore, educational institutions must necessarily take into account the circumstances of societies and the realities of today's world and they must fulfill the functions the best they are expect to serve. Today, on the one hand, individuals envisaged by education are considered to be equipped with the skills of the 21st century, on the other hand, these individuals are tried to be equipped with the values which are attached importance by the society.

The current century demands certain skills which are to be possessed by students. These skills, which are termed as the 21st century skills, are briefly called P21. A significant number of these skills fall into the category "skills of learning and innovation". Skills of learning and innovation are made up of different skills such as critical thinking and problem solving, communication, cooperation and creativity (Kylonen, 2012; Partnership for 21st Century Learning, 2007; Trilling & Fadel, 2009) Wagner (2008) states that individuals who want to be successful in the current century should have certain characteristics and lists these characteristics as critical thinking, problem solving, cooperation, adaptation, being open to innovations, successful communicating, imagination and curiosity.

In many countries, it is stated that schools should take part in the equipment of values as well as skills for social integrity (Beck, 20018). Human is a creature who creates values, strives to add value to life and meaning (Yılmaz, 2019). Value which is so important in individual and community life, it is seen that there are many different definitions of this concept (Halstead & Taylor, 1996; Turan & Aktan, 2008; Ulusoy & Dilmaç, 2012). In these definitions of values, it is seen that some features stand out such as being beliefs directing and shaping behaviors, affecting people's view of life and their relationships with other people, varying from society to society and from individual to individual and being peculiar to humans. Values which have an important place in the development of self (Altan, 2011; Umut-Pakkal, 2007) facilitate people's life in terms of making their behaviors meaningful, judging their behaviors and thus knowing what to expect from others and also what is expected from himself (Fichter, 2012; Hökelekli, 2013; Yazıcı, 2006).

Values education which is offered in schools has important aims. According to Ulusoy (2019), these aims cover issues such as conducting a needs analysis for values education, determining values which are necessary and

appropriate for the needs of the day, accessing to different resources about values, raising virtuous individuals, preparing materials and learning environments for gaining values and raising fair and compassionate individuals who fulfill their profession. Lovat (2017) states that values education offered in schools has effects on educational objectives and social, emotional, moral and academic development.

A number of definitions of values have been made by different people (Ersoy & Ünüvar, 2019; Ulusoy & Dilmaç, 2018). Also, there are different classifications of values. For example, Venkataiah (1998, 3-4) classifies values as personal, social, moral, spiritual and behavioral. Furthermore, in their studies, Ülaver and Veisson (2015) has revealed that the most important values to be taught to children are a sense of humor, self-esteem and creativity according to school administrators; patience according to teachers; trust and loyalty according to parents. Thornberg and Oğuz (2013) listed the values to be learned as respecting other people, being pleasant and kind, empathizing, treating other people as you yourself would like to be treated, being affectionate and tolerant, helping people, treating people fairly and not harming others. The main values to be equipped with in secondary school curricula in Turkey are justice, morals, love, respect, cleanliness, diligence, goodness, responsibility, self-control, honesty, patriotism, generosity and sensitivity (MEB, 2018, 6-8).

Educational institutions affect the self-development of students with instruction they offer in skills and values. It is known that the learning environment and the teacher's approach are quite effective in students' development of self in schools. Students' interaction with their environment causes their self-development to be affected positively or negatively (Açıkgöz, 2007). Myers (2017) states that our concept of self includes not only our self-schema about the person who we are at present, but also the person who we could be; that is, our potential selves. Potential selves also include the foresight of the person who is dreamed of. Therefore, it can be said that expectations created by schools and teachers over students affect the development of self.

The question "How will the educational system will be in the future?", in which children, the youth and adults, in other words, individuals in every stage of education will find a place for themselves in the 21st century is among the most frequently asked questions (Öğretir-Özçelik, 2019). Within this framework, the question of whether values or skills should be addressed primarily, what qualities should be emphasized more and with what qualities students should be equipped the most in the curriculum emerges. It can be said that answers to these questions will considerably be effective in ensuring students' self-development. Research conducted indicates that teachers give priority to values education in schools and that it has an impact on student behavior (Aktepe & Yel, 2009; Whitney, 1986). According to teachers, for values education, honesty, respect and responsibility must definitely be included in the curriculum (Whitney, 1986).

This study aimed to determine how skills and values which a good student is to possess are prioritized in secondary schools by the teacher and students. To this end, students who attend secondary schools and teachers who serve at secondary schools were given the characteristics which a qualified student is to possess;

that is, values and skills in a mixed order, were asked to prioritize them and the priority of characteristics ordered by teachers and students were examined comparatively.

### **The Aim of the Study**

The aim of this study is to evaluate the characteristics which a qualified secondary school student is to possess by comparing them with reference to views of teachers and students. To this end, the following research questions were posed:

1. How are the characteristics a qualified secondary school student possesses prioritized according to students attending secondary schools?
2. How are the characteristics a qualified secondary school student possesses prioritized according to male students attending secondary schools?
3. How are the characteristics a qualified secondary school student possesses prioritized according to female students attending secondary schools?
4. How are the characteristics a qualified secondary school student possesses prioritized according to teachers serving at secondary schools?
5. How are the characteristics a qualified secondary school student possesses prioritized according to male teachers serving at secondary schools?
6. How are the characteristics a qualified secondary school student possesses prioritized according to female teachers serving at secondary schools?

## **METHOD**

### **Participants**

A total of 1520 students attending different types of secondary schools in the center of a province in the Middle Anatolian Region in 2018-2019 school year spring semester and 174 teachers participated in the study. 748 (49,2 %) of the students who participated in the study are male, 772 (50,8 %) are female. 64 (36,8 %) of the teachers are male, and 110 (63,2 %) are female.

### **Data Collection Instrument**

In this study for data collection, a data collection instrument in which the characteristics of a qualified student are included was developed by the researchers in order to scale the characteristics of a qualified student by rank-order judgments according to students attending secondary schools and teachers serving at secondary schools. For the piloting of the data collection instrument, a preliminary group of 10 teachers and 20 students were asked about the characteristics of a qualified student and the content analysis was performed on the responses. The frequency analysis of the qualified student characteristics obtained by the results of content analysis is given in Table 1.

**Table 1.** Frequency Distribution of the Qualified Student Characteristics by the Results of Content Analysis

| Qualified student characteristics | f  | Qualified student characteristics | f  | Qualified student characteristics | f  |
|-----------------------------------|----|-----------------------------------|----|-----------------------------------|----|
| Respectful                        | 30 | Expressing oneself                | 25 | Humble                            | 13 |
| Creative                          | 30 | Responsible                       | 22 | Witty                             | 10 |
| Thinking critically               | 28 | Honest                            | 20 | Solution oriented                 | 10 |
| Diligent                          | 28 | Self-confident                    | 20 | Persevering                       | 9  |
| Helpful                           | 28 | Tolerant                          | 20 | Open to communication             | 8  |
| Open to innovations               | 27 | Sociable                          | 19 | Cooperative                       | 5  |
| Abiding by rules                  | 26 | Patient                           | 18 | Talkative                         | 3  |
| Versatile                         | 26 | Solving problems                  | 18 | Practical                         | 2  |

When Table 1 is examined, the student characteristics emphasized the most are respectively “respectful, creative, thinking critically, diligent, helpful, open to innovations, abiding by rules, versatile, expressing oneself and responsible. 10 responses which stand out the most were chosen according to the results of the content analysis of the responses and the characteristics of a qualified student accepted in the literature (Loomans & Looman, 2005; Harkness et al., 2007; Pighin, 2008; Tay, Durmaz & Şanal, 2013; Bialik & Fadel, 2015; Ülavere & Veisson, 2015; Bıçak et al., 2016; Becerikli & Demirel, 2017). Care was taken so that 5 of these characteristics included skills and 5 of them included values by adhering to the aim of the study. The characteristics of a qualified student determined are as follows:

1. Respectful
2. Creative
3. Thinking critically
4. Diligent
5. Helpful
6. Open to innovations
7. Abiding by rules
8. Versatile
9. Expressing oneself
10. Responsible

These characteristics of a qualified student chosen and the personal information form constituted the data collection instrument. The instrument was revised in terms of form in line with expert views and it was finalized.

#### Analysis of the Data

Of the scaling approaches based on the decisions of a person who makes a judgment, the method of rank-order judgments scaling, which is a method of measurement applied in many fields, was used in the analysis of the

data. Ranking which compels the observer to make the finest distinction possible among stimuli yields a highly valid scale in cases where the observer can make this distinction (Turgut & Baykul, 1992). Rank-order judgments scaling can be applied to any stimulus which can be assigned a sequence number.

In this study, the participants were given 10 characteristics which qualified students are considered to possess in order to collect judgments concerning the characteristics of a qualified student. The participants were asked to consider all the characteristics and to assign the characteristic number 1 they consider the most important and to assign the characteristic a number ascending to 10 they consider less important by comparing each characteristic with the other characteristics. Frequency of each characteristic was calculated. As a result of this procedure, a frequency matrix was formed.  $n(S_{ji} > S_{ki})$  matrix of frequency (Turgut & Baykul, 1992) was formed, which is calculated with the help of each equality of frequency of rank  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i} + 1/2 \cdot f_{ki})$  contained in the matrix of frequency. All the lines in the columns of  $n(S_{ji} > S_{ki})$  matrix of frequency formed was added and the matrix of ratios (P) was obtained by dividing the frequencies obtained by  $N^2$ . A unit matrix of normal deviations was obtained by determining standard values (Z) corresponding to cell values in the matrix of ratios (P) (Bozgeyikli, Toprak & Derin, 2016).

By forming a line which shows the total of the values belonging to each column at the end of the matrix, the means of each z cell values in this line were calculated along the columns and scale values (S<sub>j</sub>) were computed. Scale values were ranked by moving the beginning of the axis (zero point) from the mean z values in this line to the smallest one. In this moving, if the smallest value is negative, all the values were added the absolute value of this value and if the smallest value is positive, this value was subtracted from all the values. As a result of this, the scale value of each criterion (S<sub>c</sub>) was determined (Bozgeyikli, Toprak & Derin, 2016). The scale values of the 10 characteristics contained in the data collection instrument were analyzed separately in the Microsoft Excel software for general ranking and rankings by gender.

## FINDINGS

In this research, characteristics of a qualified student according to secondary school students and teachers were scaled based on rank-order judgments. The scaling work was carried out separately for all the student participants, for male and female students and all the teacher participants and for male and female teachers. All the stages included in the scaling are given in tables respectively.

### 1. The scaling of qualified student characteristics by rank-order judgments according to all the student participants

In the study, each participant was first asked to rank the characteristics of a qualified student from most important to less important. Thus, the frequency values belonging to each characteristic was calculated. As a result of ranking, the frequency matrix for all the student participants is shown in Table 2. The total of the lines and columns in the matrix is equal to 1520, which is the total number of the student participants.

**Table 2.** The Frequency Matrix (F) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to All the Student Participants

| Ri             | Respectful | Creative | Thinking critically | Diligent | Helpful | Open to innovations | Abiding by rules | Versatile | Expressing oneself | Responsible | ΣRow  |
|----------------|------------|----------|---------------------|----------|---------|---------------------|------------------|-----------|--------------------|-------------|-------|
| 1              | 895        | 92       | 44                  | 197      | 57      | 19                  | 42               | 31        | 98                 | 45          | 1520  |
| 2              | 217        | 134      | 74                  | 312      | 173     | 85                  | 195              | 81        | 145                | 104         | 1520  |
| 3              | 98         | 179      | 96                  | 183      | 180     | 137                 | 188              | 132       | 173                | 154         | 1520  |
| 4              | 60         | 172      | 107                 | 152      | 173     | 183                 | 176              | 124       | 197                | 176         | 1520  |
| 5              | 55         | 168      | 127                 | 132      | 167     | 195                 | 139              | 155       | 181                | 201         | 1520  |
| 6              | 42         | 158      | 170                 | 95       | 179     | 201                 | 118              | 180       | 177                | 200         | 1520  |
| 7              | 35         | 163      | 187                 | 90       | 138     | 220                 | 144              | 192       | 172                | 179         | 1520  |
| 8              | 30         | 159      | 210                 | 91       | 186     | 200                 | 138              | 205       | 142                | 159         | 1520  |
| 9              | 47         | 157      | 255                 | 91       | 160     | 163                 | 135              | 222       | 132                | 158         | 1520  |
| 10             | 41         | 138      | 250                 | 177      | 107     | 117                 | 245              | 198       | 103                | 144         | 1520  |
| <b>ΣColumn</b> | 1520       | 1520     | 1520                | 1520     | 1520    | 1520                | 1520             | 1520      | 1520               | 1520        | 15200 |

Following the ranking,  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frequencies were calculated by means of the  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i} + 1/2 \cdot f_{ki})$  equality by comparing the value in each cell of the frequency (F) matrix with the values in the other columns and the matrix of ratios in Table 3 was formed by dividing these calculated values by  $N^2$  (Bozgeyikli, Toprak & Derin, 2016).

**Table 3.** The Ratios Matrix (P) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to All the Student Participants

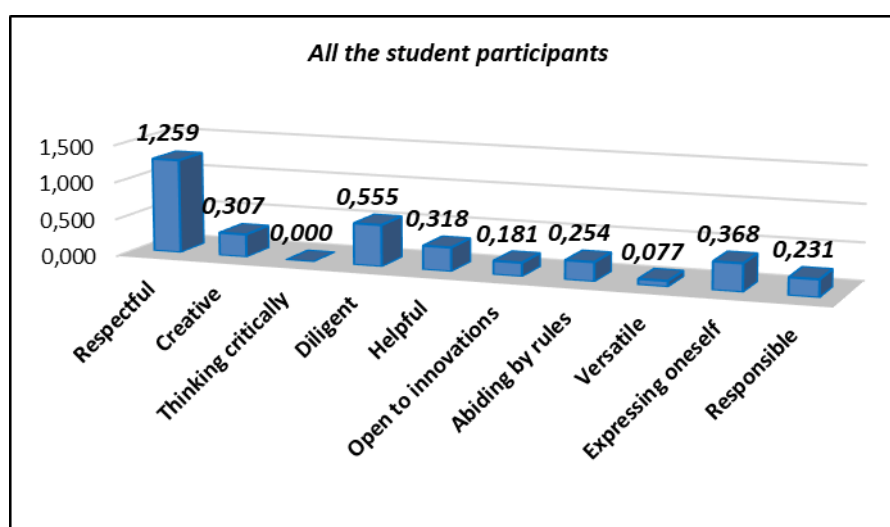
|                |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|----------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1              |       | 0,172 | 0,120 | 0,241 | 0,165 | 0,133 | 0,156 | 0,125 | 0,180 | 0,147 |
| 2              | 0,828 |       | 0,377 | 0,600 | 0,506 | 0,450 | 0,481 | 0,408 | 0,525 | 0,470 |
| 3              | 0,880 | 0,623 |       | 0,697 | 0,632 | 0,589 | 0,595 | 0,537 | 0,651 | 0,602 |
| 4              | 0,759 | 0,400 | 0,303 |       | 0,402 | 0,349 | 0,385 | 0,323 | 0,418 | 0,368 |
| 5              | 0,835 | 0,494 | 0,368 | 0,598 |       | 0,443 | 0,476 | 0,400 | 0,520 | 0,463 |
| 6              | 0,867 | 0,550 | 0,411 | 0,651 | 0,557 |       | 0,529 | 0,448 | 0,579 | 0,521 |
| 7              | 0,844 | 0,519 | 0,405 | 0,615 | 0,524 | 0,471 |       | 0,433 | 0,542 | 0,489 |
| 8              | 0,875 | 0,592 | 0,463 | 0,677 | 0,600 | 0,552 | 0,567 |       | 0,620 | 0,568 |
| 9              | 0,820 | 0,475 | 0,349 | 0,582 | 0,480 | 0,421 | 0,458 | 0,380 |       | 0,443 |
| 10             | 0,853 | 0,530 | 0,398 | 0,632 | 0,537 | 0,479 | 0,511 | 0,432 | 0,557 |       |
| <b>ΣColumn</b> | 7,561 | 4,356 | 3,193 | 5,293 | 4,403 | 3,888 | 4,158 | 3,486 | 4,592 | 4,072 |

The matrix of ratios and the corresponding Z standard values were utilized to obtain the unit normal matrix of deviations in Table 4 and the Z standard values corresponding to the cell values (P) in the matrix of ratios were determined. The z values of the unit normal distribution corresponding to each element of the matrix of ratios are inversely marked one of the other in comparison to the main diagonal and they are equal to each other by absolute values. The scale values (S(j)) belonging to each characteristic was calculated for all the participants by dividing the totals of the columns formed at the end of the matrix by 10, which is the number of the characteristics (Bozgeyikli, Toprak & Derin, 2016).

**Table 4.** The Unit Normal Deviations Matrix (Z) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to All the Student Participants

|                |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|----------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| <b>1</b>       |       | -0,948 | -1,177 | -0,702 | -0,972 | -1,114 | -1,009 | -1,151 | -0,914 | -1,049 |
| <b>2</b>       | 0,948 |        | -0,315 | 0,253  | 0,014  | -0,125 | -0,048 | -0,233 | 0,062  | -0,075 |
| <b>3</b>       | 1,177 | 0,315  |        | 0,516  | 0,337  | 0,226  | 0,241  | 0,092  | 0,389  | 0,259  |
| <b>4</b>       | 0,702 | -0,253 | -0,516 |        | -0,249 | -0,388 | -0,293 | -0,460 | -0,206 | -0,336 |
| <b>5</b>       | 0,972 | -0,014 | -0,337 | 0,249  |        | -0,143 | -0,061 | -0,254 | 0,050  | -0,092 |
| <b>6</b>       | 1,114 | 0,125  | -0,226 | 0,388  | 0,143  |        | 0,072  | -0,130 | 0,198  | 0,052  |
| <b>7</b>       | 1,009 | 0,048  | -0,241 | 0,293  | 0,061  | -0,072 |        | -0,169 | 0,105  | -0,027 |
| <b>8</b>       | 1,151 | 0,233  | -0,092 | 0,460  | 0,254  | 0,130  | 0,169  |        | 0,306  | 0,170  |
| <b>9</b>       | 0,914 | -0,062 | -0,389 | 0,206  | -0,050 | -0,198 | -0,105 | -0,306 |        | -0,143 |
| <b>10</b>      | 1,049 | 0,075  | -0,259 | 0,336  | 0,092  | -0,052 | 0,027  | -0,170 | 0,143  |        |
| <b>ΣColumn</b> | 9,036 | -0,481 | -3,551 | 1,998  | -0,371 | -1,736 | -1,007 | -2,781 | 0,133  | -1,241 |
| <b>S(j)</b>    | 0,904 | -0,048 | -0,355 | 0,200  | -0,037 | -0,174 | -0,101 | -0,278 | 0,013  | -0,124 |
| <b>S(c)</b>    | 1,259 | 0,307  | 0,000  | 0,555  | 0,318  | 0,181  | 0,254  | 0,077  | 0,368  | 0,231  |

In determining the scale value (S(c)) of each characteristic, the beginning of the axis (the zero point) was moved to the value "-0,355", which is the smallest of the mean z values in this line and each scale value was added 0,355, which is the absolute value of the smallest value. Thus, the scale values (S(c)) belonging to qualified student characteristics according to all the student participants were calculated (Bozgeyikli, Toprak & Derin, 2016). The distribution of the calculated scale values is given in Graphic 1.



**Graphic 1.** The Rank-Order Judgments Scale Values of Qualified Student Characteristics According to All the Student Participants

It is seen that the characteristic "respectful" has the highest scale value in the scaling of qualified student characteristics according to all the student participants. This is followed respectively by the characteristics diligent, expressing oneself, helpful, creative, abiding by rules, responsible, open to innovations and versatile and it is seen that the lowest scale value belongs to the characteristic thinking critically.



## 2. The scaling of qualified student characteristics by rank-order judgments according to the male student participants

As a result of ranking, the frequency matrix of the male students was formed as shown in Table 5. The total of the lines and the columns in the matrix is equal to 748, which is the total number of the male participants.

**Table 5.** The Frequency Matrix (F) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Male Student Participants

| Ri             | Respectful | Creative | Thinking critically | Diligent | Helpful | Open to innovations | Abiding by rules | Versatile | Expressing oneself | Responsible | ΣRow |
|----------------|------------|----------|---------------------|----------|---------|---------------------|------------------|-----------|--------------------|-------------|------|
| 1              | 450        | 45       | 23                  | 95       | 31      | 9                   | 25               | 16        | 27                 | 27          | 748  |
| 2              | 95         | 71       | 39                  | 166      | 81      | 42                  | 101              | 52        | 57                 | 44          | 748  |
| 3              | 44         | 90       | 48                  | 90       | 92      | 79                  | 91               | 67        | 78                 | 69          | 748  |
| 4              | 29         | 93       | 55                  | 77       | 77      | 99                  | 85               | 54        | 99                 | 80          | 748  |
| 5              | 31         | 84       | 60                  | 64       | 91      | 99                  | 71               | 68        | 77                 | 103         | 748  |
| 6              | 21         | 86       | 86                  | 40       | 74      | 97                  | 69               | 83        | 92                 | 100         | 748  |
| 7              | 17         | 76       | 84                  | 50       | 62      | 100                 | 74               | 101       | 104                | 80          | 748  |
| 8              | 15         | 83       | 95                  | 38       | 102     | 93                  | 62               | 114       | 73                 | 73          | 748  |
| 9              | 21         | 54       | 120                 | 44       | 88      | 77                  | 76               | 102       | 79                 | 87          | 748  |
| 10             | 25         | 66       | 138                 | 84       | 50      | 53                  | 94               | 91        | 62                 | 85          | 748  |
| <b>ΣColumn</b> | 748        | 748      | 748                 | 748      | 748     | 748                 | 748              | 748       | 748                | 748         | 7480 |

Following the ranking,  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frequencies were calculated by means of the  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i+1/2} \cdot f_{ki})$  equality by comparing the value in each cell of the frequency (F) matrix with the values in the other columns and the matrix of ratios in Table 6 was formed by dividing these calculated values by  $N^2$ .

**Table 6.** The Ratios Matrix (P) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Male Student Participants

|                |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|----------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1              |       | 0,180 | 0,125 | 0,246 | 0,169 | 0,141 | 0,167 | 0,133 | 0,158 | 0,149 |
| 2              | 0,820 |       | 0,360 | 0,598 | 0,484 | 0,446 | 0,483 | 0,397 | 0,464 | 0,438 |
| 3              | 0,875 | 0,640 |       | 0,704 | 0,626 | 0,603 | 0,615 | 0,544 | 0,612 | 0,585 |
| 4              | 0,754 | 0,402 | 0,296 |       | 0,390 | 0,349 | 0,389 | 0,321 | 0,370 | 0,349 |
| 5              | 0,831 | 0,516 | 0,374 | 0,610 |       | 0,464 | 0,497 | 0,413 | 0,481 | 0,454 |
| 6              | 0,859 | 0,554 | 0,397 | 0,651 | 0,536 |       | 0,534 | 0,440 | 0,517 | 0,488 |
| 7              | 0,833 | 0,517 | 0,385 | 0,611 | 0,503 | 0,466 |       | 0,421 | 0,483 | 0,458 |
| 8              | 0,867 | 0,603 | 0,456 | 0,679 | 0,587 | 0,560 | 0,579 |       | 0,572 | 0,544 |
| 9              | 0,842 | 0,536 | 0,388 | 0,630 | 0,519 | 0,483 | 0,517 | 0,428 |       | 0,473 |
| 10             | 0,851 | 0,562 | 0,415 | 0,651 | 0,546 | 0,512 | 0,542 | 0,456 | 0,527 |       |
| <b>ΣColumn</b> | 7,531 | 4,509 | 3,197 | 5,381 | 4,361 | 4,024 | 4,322 | 3,553 | 4,183 | 3,939 |

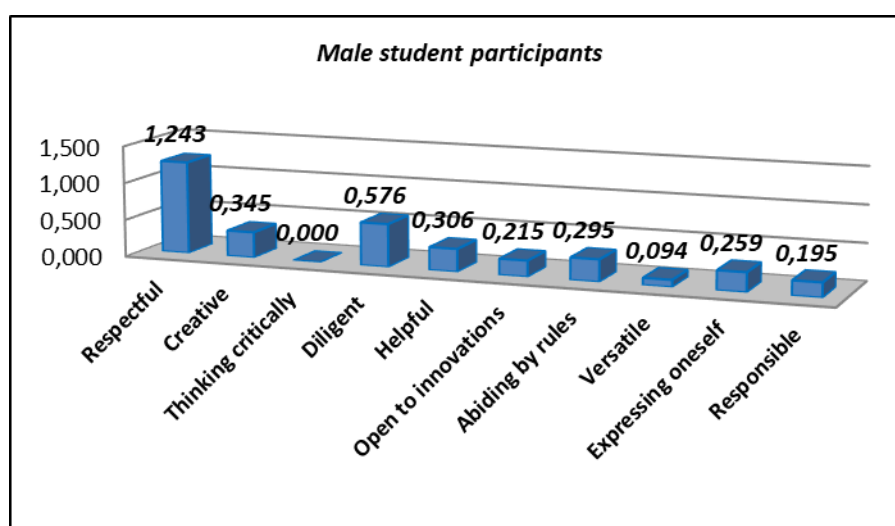
The matrix of ratios and the corresponding Z standard values were utilized to obtain the unit normal matrix of deviations in Table 7 and the Z standard values corresponding to the cell values (P) in the matrix of ratios were determined. The z values of the unit normal distribution corresponding to each element of the matrix of ratios

are inversely marked one of the other in comparison to the main diagonal and they are equal to each other by absolute values. The scale values ( $S(j)$ ) belonging to each characteristic was calculated for the male participants by dividing the totals of the columns formed at the end of the matrix by 10, which is the number of the characteristics.

**Table 7.** The Unit Normal Deviations Matrix (Z) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Male Student Participants

|                 |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|-----------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1               |       | -0,915 | -1,151 | -0,687 | -0,957 | -1,074 | -0,964 | -1,113 | -1,002 | -1,040 |
| 2               | 0,915 |        | -0,358 | 0,249  | -0,040 | -0,136 | -0,043 | -0,261 | -0,090 | -0,155 |
| 3               | 1,151 | 0,358  |        | 0,537  | 0,321  | 0,260  | 0,291  | 0,111  | 0,284  | 0,215  |
| 4               | 0,687 | -0,249 | -0,537 |        | -0,280 | -0,388 | -0,281 | -0,465 | -0,333 | -0,388 |
| 5               | 0,957 | 0,040  | -0,321 | 0,280  |        | -0,091 | -0,008 | -0,219 | -0,048 | -0,117 |
| 6               | 1,074 | 0,136  | -0,260 | 0,388  | 0,091  |        | 0,086  | -0,151 | 0,042  | -0,030 |
| 7               | 0,964 | 0,043  | -0,291 | 0,281  | 0,008  | -0,086 |        | -0,198 | -0,042 | -0,105 |
| 8               | 1,113 | 0,261  | -0,111 | 0,465  | 0,219  | 0,151  | 0,198  |        | 0,181  | 0,112  |
| 9               | 1,002 | 0,090  | -0,284 | 0,333  | 0,048  | -0,042 | 0,042  | -0,181 |        | -0,068 |
| 10              | 1,040 | 0,155  | -0,215 | 0,388  | 0,117  | 0,030  | 0,105  | -0,112 | 0,068  |        |
| $\Sigma$ Column | 8,904 | -0,081 | -3,528 | 2,234  | -0,472 | -1,375 | -0,574 | -2,589 | -0,941 | -1,577 |
| $S(j)$          | 0,890 | -0,008 | -0,353 | 0,223  | -0,047 | -0,138 | -0,057 | -0,259 | -0,094 | -0,158 |
| $S(c)$          | 1,243 | 0,345  | 0,000  | 0,576  | 0,306  | 0,215  | 0,295  | 0,094  | 0,259  | 0,195  |

In determining the scale value ( $S(c)$ ) of each characteristic, the beginning of the axis (the zero point) was moved to the value "-0,355", which is the smallest of the mean z values in this line and each scale value was added 0,355, which is the absolute value of the smallest value. Thus, the scale values ( $S(c)$ ) belonging to qualified student characteristics according to the male student participants were calculated. The distribution of the calculated scale values is given in Graphic 2.



**Graphic 2.** The Rank-Order Judgments Scale Values of Qualified Student Characteristics According to the Male Student Participants

It is seen that the characteristic “respectful” has the highest scale value in the scaling of qualified student characteristics according to all the male student participants. This is followed respectively by the characteristics diligent, creative, helpful, abiding by rules, expressing oneself, open to innovations, responsible and versatile and it is seen that the lowest scale value belongs to the characteristic thinking critically.

### 3. The scaling of qualified student characteristics by rank-order judgments according to the female student participants

As a result of ranking, the frequency matrix of the female students was formed as shown in Table 8. The total of the lines and the columns in the matrix is equal to 772, which is the total number of the female participants.

**Table 8.** The Frequency Matrix (F) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Female Student Participants

| Ri             | Respectful | Creative   | Thinking critically | Diligent   | Helpful    | Open to innovations | Abiding by rules | Versatile  | Expressing oneself | Responsible | ΣRow        |
|----------------|------------|------------|---------------------|------------|------------|---------------------|------------------|------------|--------------------|-------------|-------------|
| 1              | 445        | 47         | 21                  | 102        | 26         | 10                  | 17               | 15         | 71                 | 18          | 772         |
| 2              | 122        | 63         | 35                  | 146        | 92         | 43                  | 94               | 29         | 88                 | 60          | 772         |
| 3              | 54         | 89         | 48                  | 93         | 88         | 58                  | 97               | 65         | 95                 | 85          | 772         |
| 4              | 31         | 79         | 52                  | 75         | 96         | 84                  | 91               | 70         | 98                 | 96          | 772         |
| 5              | 24         | 84         | 67                  | 68         | 76         | 96                  | 68               | 87         | 104                | 98          | 772         |
| 6              | 21         | 72         | 84                  | 55         | 105        | 104                 | 49               | 97         | 85                 | 100         | 772         |
| 7              | 18         | 87         | 103                 | 40         | 76         | 120                 | 70               | 91         | 68                 | 99          | 772         |
| 8              | 15         | 76         | 115                 | 53         | 84         | 107                 | 76               | 91         | 69                 | 86          | 772         |
| 9              | 26         | 103        | 135                 | 47         | 72         | 86                  | 59               | 120        | 53                 | 71          | 772         |
| 10             | 16         | 72         | 112                 | 93         | 57         | 64                  | 151              | 107        | 41                 | 59          | 772         |
| <b>ΣColumn</b> | <b>772</b> | <b>772</b> | <b>772</b>          | <b>772</b> | <b>772</b> | <b>772</b>          | <b>772</b>       | <b>772</b> | <b>772</b>         | <b>772</b>  | <b>7720</b> |

Following the ranking,  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frequencies were calculated by means of the  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i+1/2} / f_{ki})$  equality by comparing the value in each cell of the frequency (F) matrix with the values in the other columns and the matrix of ratios in Table 9 was formed by dividing these calculated values by  $N^2$ .

**Table 9.** The Ratios Matrix (P) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Female Student Participants

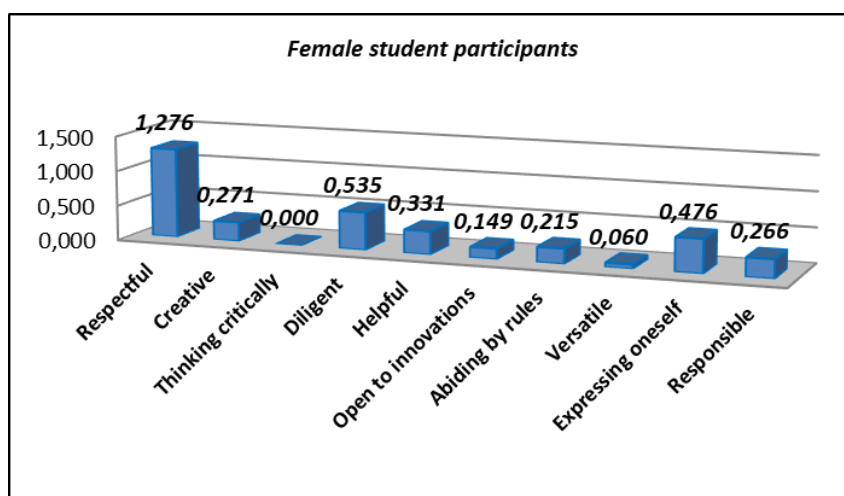
|                |              |              |              |              |              |              |              |              |              |              |
|----------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| 1              |              | 0,163        | 0,114        | 0,237        | 0,162        | 0,124        | 0,146        | 0,117        | 0,203        | 0,145        |
| 2              | 0,837        |              | 0,394        | 0,602        | 0,526        | 0,455        | 0,478        | 0,418        | 0,582        | 0,501        |
| 3              | 0,886        | 0,606        |              | 0,690        | 0,638        | 0,576        | 0,576        | 0,529        | 0,691        | 0,619        |
| 4              | 0,763        | 0,398        | 0,310        |              | 0,414        | 0,349        | 0,380        | 0,325        | 0,465        | 0,388        |
| 5              | 0,838        | 0,474        | 0,362        | 0,586        |              | 0,423        | 0,456        | 0,387        | 0,559        | 0,472        |
| 6              | 0,876        | 0,545        | 0,424        | 0,651        | 0,577        |              | 0,523        | 0,457        | 0,637        | 0,553        |
| 7              | 0,854        | 0,522        | 0,424        | 0,620        | 0,544        | 0,477        |              | 0,444        | 0,596        | 0,519        |
| 8              | 0,883        | 0,582        | 0,471        | 0,675        | 0,613        | 0,543        | 0,556        |              | 0,668        | 0,590        |
| 9              | 0,797        | 0,418        | 0,309        | 0,535        | 0,441        | 0,363        | 0,404        | 0,332        |              | 0,412        |
| 10             | 0,855        | 0,499        | 0,381        | 0,612        | 0,528        | 0,447        | 0,481        | 0,410        | 0,588        |              |
| <b>ΣColumn</b> | <b>7,589</b> | <b>4,207</b> | <b>3,189</b> | <b>5,207</b> | <b>4,443</b> | <b>3,756</b> | <b>3,999</b> | <b>3,420</b> | <b>4,988</b> | <b>4,201</b> |

The matrix of ratios and the corresponding Z standard values were utilized to obtain the unit normal matrix of deviations in Table 10 and the Z standard values corresponding to the cell values (P) in the matrix of ratios were determined. The z values of the unit normal distribution corresponding to each element of the matrix of ratios are inversely marked one of the other in comparison to the main diagonal and they are equal to each other by absolute values. The scale values (S(j)) belonging to each characteristic were calculated for the female participants by dividing the totals of the columns formed at the end of the matrix by 10, which is the number of the characteristics.

**Table 10.** The Unit Normal Deviations Matrix (Z) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Female Student Participants

|                |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|----------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| <b>1</b>       |       | -0,980 | -1,204 | -0,717 | -0,988 | -1,153 | -1,055 | -1,192 | -0,832 | -1,058 |
| <b>2</b>       | 0,980 |        | -0,270 | 0,258  | 0,066  | -0,113 | -0,055 | -0,206 | 0,206  | 0,004  |
| <b>3</b>       | 1,204 | 0,270  |        | 0,495  | 0,354  | 0,191  | 0,191  | 0,073  | 0,499  | 0,304  |
| <b>4</b>       | 0,717 | -0,258 | -0,495 |        | -0,218 | -0,388 | -0,305 | -0,455 | -0,087 | -0,285 |
| <b>5</b>       | 0,988 | -0,066 | -0,354 | 0,218  |        | -0,195 | -0,112 | -0,286 | 0,148  | -0,069 |
| <b>6</b>       | 1,153 | 0,113  | -0,191 | 0,388  | 0,195  |        | 0,058  | -0,108 | 0,352  | 0,133  |
| <b>7</b>       | 1,055 | 0,055  | -0,191 | 0,305  | 0,112  | -0,058 |        | -0,140 | 0,243  | 0,048  |
| <b>8</b>       | 1,192 | 0,206  | -0,073 | 0,455  | 0,286  | 0,108  | 0,140  |        | 0,433  | 0,228  |
| <b>9</b>       | 0,832 | -0,206 | -0,499 | 0,087  | -0,148 | -0,352 | -0,243 | -0,433 |        | -0,222 |
| <b>10</b>      | 1,058 | -0,004 | -0,304 | 0,285  | 0,069  | -0,133 | -0,048 | -0,228 | 0,222  |        |
| <b>ΣColumn</b> | 9,179 | -0,870 | -3,580 | 1,773  | -0,272 | -2,093 | -1,429 | -2,975 | 1,184  | -0,917 |
| <b>S(j)</b>    | 0,918 | -0,087 | -0,358 | 0,177  | -0,027 | -0,209 | -0,143 | -0,298 | 0,118  | -0,092 |
| <b>S(c)</b>    | 1,276 | 0,271  | 0,000  | 0,535  | 0,331  | 0,149  | 0,215  | 0,060  | 0,476  | 0,266  |

In determining the scale value (S(c)) of each characteristic, the beginning of the axis (the zero point) was moved to the value "-0,358", which is the smallest of the mean z values in this line and each scale value was added 0,358, which is the absolute value of the smallest value. Thus, the scale values (S(c)) belonging to qualified student characteristics according to the female student participants were calculated. The distribution of the calculated scale values is given in Graphic 3.



**Graphic 3.** The Rank-Order Judgments Scale Values of Qualified Student Characteristics According to the Female Student Participants

It is seen that the characteristic “respectful” has the highest scale value in the scaling of qualified student characteristics according to the female student participants. This is followed respectively by the characteristics diligent, expressing oneself, helpful, creative, responsible, abiding by rules, open to innovations and versatile and it is seen that the lowest scale value belongs to the characteristic thinking critically.

#### 4. The scaling of qualified student characteristics by rank-order judgments according to all the teacher participants

As a result of ranking, the frequency matrix for all the teacher participants was formed as shown in Table 11. The total of the lines and the columns in the matrix is equal to 174, which is the total number of the teacher participants.

**Table 11.** The Frequency Matrix (F) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to All the Teacher Participants

| Ri      | Respectful | Creative | Thinking critically | Diligent | Helpful | Open to innovations | Abiding by rules | Versatile | Expressing oneself | Responsible | ΣRow |
|---------|------------|----------|---------------------|----------|---------|---------------------|------------------|-----------|--------------------|-------------|------|
| 1       | 116        | 5        | 7                   | 4        | 4       | 4                   | 3                | 5         | 16                 | 10          | 174  |
| 2       | 11         | 13       | 15                  | 17       | 28      | 9                   | 27               | 7         | 36                 | 11          | 174  |
| 3       | 8          | 21       | 18                  | 6        | 26      | 7                   | 16               | 16        | 28                 | 28          | 174  |
| 4       | 6          | 24       | 19                  | 14       | 18      | 14                  | 20               | 13        | 23                 | 23          | 174  |
| 5       | 1          | 24       | 20                  | 16       | 21      | 29                  | 8                | 19        | 11                 | 25          | 174  |
| 6       | 4          | 15       | 25                  | 23       | 16      | 28                  | 9                | 24        | 12                 | 18          | 174  |
| 7       | 4          | 32       | 18                  | 21       | 16      | 23                  | 13               | 20        | 11                 | 16          | 174  |
| 8       | 12         | 13       | 26                  | 16       | 16      | 24                  | 16               | 25        | 16                 | 10          | 174  |
| 9       | 3          | 14       | 14                  | 34       | 17      | 19                  | 20               | 23        | 14                 | 16          | 174  |
|         | 9          | 13       | 12                  | 23       | 12      | 17                  | 42               | 22        | 7                  | 17          | 174  |
| ΣColumn | 174        | 174      | 174                 | 174      | 174     | 174                 | 174              | 174       | 174                | 174         | 1740 |

Following the ranking,  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frequencies were calculated by means of the  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i + 1/2} \cdot f_{ki})$  equality by comparing the value in each cell of the frequency (F) matrix with the values in the other columns and the matrix of ratios in Table 12 was formed by dividing these calculated values by  $N^2$ .

**Table 12.** The Ratios Matrix (P) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to All the Teacher Participants

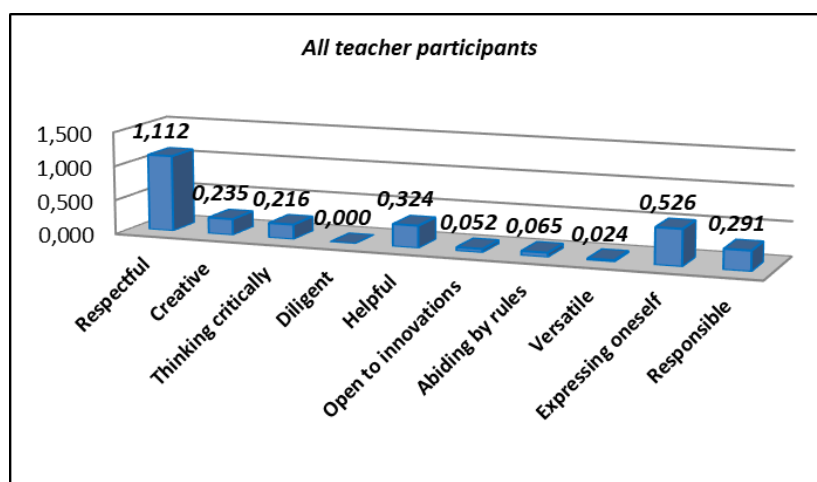
|         |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|---------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1       |       | 0,183 | 0,185 | 0,153 | 0,192 | 0,160 | 0,156 | 0,157 | 0,239 | 0,197 |
| 2       | 0,817 |       | 0,489 | 0,396 | 0,543 | 0,415 | 0,434 | 0,405 | 0,628 | 0,528 |
| 3       | 0,815 | 0,511 |       | 0,405 | 0,549 | 0,430 | 0,437 | 0,417 | 0,630 | 0,535 |
| 4       | 0,847 | 0,604 | 0,595 |       | 0,632 | 0,534 | 0,510 | 0,515 | 0,701 | 0,620 |
| 5       | 0,808 | 0,457 | 0,451 | 0,368 |       | 0,382 | 0,403 | 0,374 | 0,586 | 0,482 |
| 6       | 0,840 | 0,585 | 0,570 | 0,466 | 0,618 |       | 0,492 | 0,482 | 0,695 | 0,608 |
| 7       | 0,844 | 0,566 | 0,563 | 0,490 | 0,597 | 0,508 |       | 0,497 | 0,666 | 0,579 |
| 8       | 0,843 | 0,595 | 0,583 | 0,485 | 0,626 | 0,518 | 0,503 |       | 0,699 | 0,613 |
| 9       | 0,761 | 0,372 | 0,370 | 0,299 | 0,414 | 0,305 | 0,334 | 0,301 |       | 0,396 |
| 10      | 0,803 | 0,472 | 0,465 | 0,380 | 0,518 | 0,392 | 0,421 | 0,387 | 0,604 |       |
| ΣColumn | 7,379 | 4,345 | 4,270 | 3,443 | 4,690 | 3,644 | 3,690 | 3,534 | 5,448 | 4,557 |

The matrix of ratios and the corresponding Z standard values were utilized to obtain the unit normal matrix of deviations in Table 13 and the Z standard values corresponding to the cell values (P) in the matrix of ratios were determined. The z values of the unit normal distribution corresponding to each element of the matrix of ratios are inversely marked one of the other in comparison to the main diagonal and they are equal to each other by absolute values. The scale values (S(j)) belonging to each characteristic were calculated for all the teacher participants by dividing the totals of the columns formed at the end of the matrix by 10, which is the number of the characteristics.

**Table 13.** The Unit Normal Deviations Matrix (Z) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to All the Teacher Participants

|                 |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|-----------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1               |       | -0,905 | -0,897 | -1,025 | -0,872 | -0,996 | -1,010 | -1,007 | -0,708 | -0,853 |
| 2               | 0,905 |        | -0,028 | -0,263 | 0,108  | -0,214 | -0,167 | -0,240 | 0,327  | 0,069  |
| 3               | 0,897 | 0,028  |        | -0,240 | 0,124  | -0,176 | -0,159 | -0,210 | 0,333  | 0,089  |
| 4               | 1,025 | 0,263  | 0,240  |        | 0,337  | 0,085  | 0,025  | 0,037  | 0,528  | 0,305  |
| 5               | 0,872 | -0,108 | -0,124 | -0,337 |        | -0,301 | -0,246 | -0,322 | 0,217  | -0,046 |
| 6               | 0,996 | 0,214  | 0,176  | -0,085 | 0,301  |        | -0,019 | -0,046 | 0,509  | 0,274  |
| 7               | 1,010 | 0,167  | 0,159  | -0,025 | 0,246  | 0,019  |        | -0,008 | 0,429  | 0,200  |
| 8               | 1,007 | 0,240  | 0,210  | -0,037 | 0,322  | 0,046  | 0,008  |        | 0,520  | 0,287  |
| 9               | 0,708 | -0,327 | -0,333 | -0,528 | -0,217 | -0,509 | -0,429 | -0,520 |        | -0,264 |
| 10              | 0,853 | -0,069 | -0,089 | -0,305 | 0,046  | -0,274 | -0,200 | -0,287 | 0,264  |        |
| $\Sigma$ Column | 8,274 | -0,497 | -0,684 | -2,845 | 0,394  | -2,321 | -2,198 | -2,603 | 2,418  | 0,061  |
| S(j)            | 0,827 | -0,050 | -0,068 | -0,284 | 0,039  | -0,232 | -0,220 | -0,260 | 0,242  | 0,006  |
| S(c)            | 1,112 | 0,235  | 0,216  | 0,000  | 0,324  | 0,052  | 0,065  | 0,024  | 0,526  | 0,291  |

In determining the scale value (S(c)) of each characteristic, the beginning of the axis (the zero point) was moved to the value "-0,284", which is the smallest of the mean z values in this line and each scale value was added 0,284, which is the absolute value of the smallest value. Thus, the scale values (S(c)) belonging to qualified student characteristics were calculated for all the teacher participants. The distribution of the calculated scale values is given in Graphic 4.



**Graphic 4.** The Rank-Order Judgments Scale Values of Qualified Student Characteristics According to All the Teacher Participants

It is seen that the characteristic “respectful” has the highest scale value in the scaling of qualified student characteristics according to all the teacher participants. This is followed respectively by the characteristics expressing oneself, helpful, responsible, creative, thinking critically, abiding by rules, open to innovations and versatile and it is seen that the lowest scale value belongs to the characteristic diligent.

##### 5. The scaling of qualified student characteristics by rank-order judgments according to the male teacher participants

As a result of ranking, the frequency matrix of the male teacher participants was formed as shown in Table 14. The total of the lines and the columns in the matrix is equal to 64, which is the total number of the male teacher participants.

**Table 14.** The Frequency Matrix (F) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Male Teacher Participants

| Ri      | Respectful | Creative | Thinking critically | Diligent | Helpful | Open to innovations | Abiding by rules | Versatile | Expressing oneself | Responsible | ΣRow |
|---------|------------|----------|---------------------|----------|---------|---------------------|------------------|-----------|--------------------|-------------|------|
| 1       | 37         | 2        | 3                   | 0        | 2       | 4                   | 2                | 4         | 5                  | 5           | 64   |
| 2       | 5          | 3        | 7                   | 8        | 7       | 4                   | 10               | 5         | 9                  | 6           | 64   |
| 3       | 4          | 10       | 6                   | 4        | 9       | 3                   | 8                | 5         | 11                 | 4           | 64   |
| 4       | 2          | 15       | 3                   | 6        | 5       | 6                   | 6                | 4         | 8                  | 9           | 64   |
| 5       | 1          | 7        | 8                   | 5        | 6       | 14                  | 2                | 6         | 3                  | 12          | 64   |
| 6       | 2          | 5        | 10                  | 9        | 7       | 9                   | 3                | 7         | 6                  | 6           | 64   |
| 7       | 1          | 10       | 7                   | 7        | 6       | 11                  | 5                | 5         | 5                  | 7           | 64   |
| 8       | 4          | 5        | 10                  | 12       | 4       | 5                   | 6                | 9         | 7                  | 2           | 64   |
| 9       | 3          | 6        | 3                   | 11       | 13      | 2                   | 2                | 9         | 7                  | 8           | 64   |
| 10      | 5          | 1        | 7                   | 2        | 5       | 6                   | 20               | 10        | 3                  | 5           | 64   |
| ΣColumn | 64         | 64       | 64                  | 64       | 64      | 64                  | 64               | 64        | 64                 | 64          | 640  |

Following the ranking,  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frequencies were calculated by means of the  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i + 1/2} \cdot f_{ki})$  equality by comparing the value in each cell of the frequency (F) matrix with the values in the other columns and the matrix of ratios in Table 15 was formed by dividing these calculated values by  $N^2$ .

**Table 15.** The Ratios Matrix (P) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Male Teacher Participants

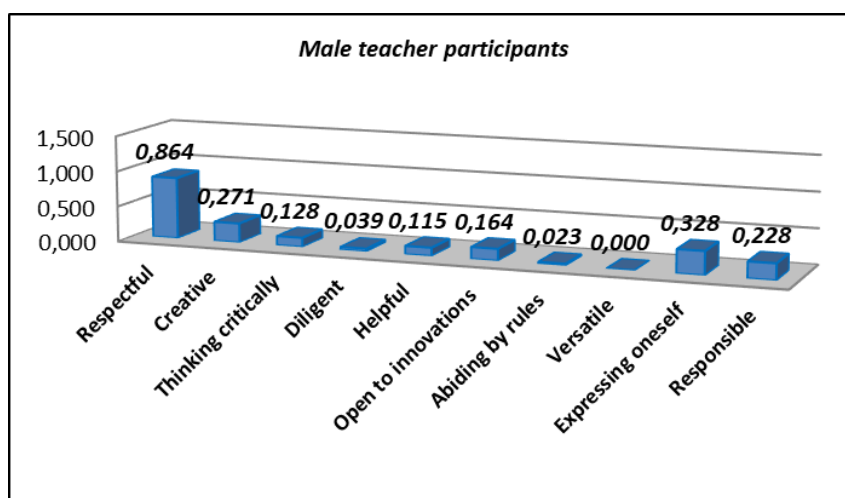
|         |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|---------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1       |       | 0,248 | 0,236 | 0,211 | 0,227 | 0,244 | 0,209 | 0,220 | 0,273 | 0,256 |
| 2       | 0,752 |       | 0,434 | 0,391 | 0,438 | 0,439 | 0,417 | 0,380 | 0,538 | 0,477 |
| 3       | 0,764 | 0,566 |       | 0,459 | 0,493 | 0,524 | 0,454 | 0,443 | 0,579 | 0,548 |
| 4       | 0,789 | 0,609 | 0,541 |       | 0,524 | 0,566 | 0,474 | 0,471 | 0,617 | 0,581 |
| 5       | 0,773 | 0,563 | 0,507 | 0,476 |       | 0,519 | 0,455 | 0,452 | 0,586 | 0,543 |
| 6       | 0,756 | 0,561 | 0,476 | 0,434 | 0,481 |       | 0,448 | 0,422 | 0,573 | 0,537 |
| 7       | 0,791 | 0,583 | 0,546 | 0,526 | 0,545 | 0,552 |       | 0,506 | 0,612 | 0,574 |
| 8       | 0,780 | 0,620 | 0,557 | 0,529 | 0,548 | 0,578 | 0,494 |       | 0,628 | 0,594 |
| 9       | 0,727 | 0,462 | 0,421 | 0,383 | 0,414 | 0,427 | 0,388 | 0,372 |       | 0,453 |
| 10      | 0,744 | 0,523 | 0,452 | 0,419 | 0,457 | 0,463 | 0,426 | 0,406 | 0,547 |       |
| ΣColumn | 6,875 | 4,734 | 4,172 | 3,828 | 4,125 | 4,313 | 3,766 | 3,672 | 4,953 | 4,563 |

The matrix of ratios and the corresponding Z standard values were utilized to obtain the unit normal matrix of deviations in Table 16 and the Z standard values corresponding to the cell values (P) in the matrix of ratios were determined. The z values of the unit normal distribution corresponding to each element of the matrix of ratios are inversely marked one of the other in comparison to the main diagonal and they are equal to each other by absolute values. The scale values (S(j)) belonging to each characteristic were calculated for the male teacher participants by dividing the totals of the columns formed at the end of the matrix by 10, which is the number of the characteristics.

**Table 16.** The Unit Normal Deviations Matrix (Z) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Male Teacher Participants

|                 |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|-----------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1               |       | -0,682 | -0,719 | -0,802 | -0,748 | -0,693 | -0,810 | -0,774 | -0,602 | -0,655 |
| 2               | 0,682 |        | -0,165 | -0,278 | -0,157 | -0,154 | -0,211 | -0,305 | 0,096  | -0,058 |
| 3               | 0,719 | 0,165  |        | -0,102 | -0,018 | 0,060  | -0,116 | -0,145 | 0,199  | 0,120  |
| 4               | 0,802 | 0,278  | 0,102  |        | 0,059  | 0,167  | -0,065 | -0,073 | 0,297  | 0,205  |
| 5               | 0,748 | 0,157  | 0,018  | -0,059 |        | 0,048  | -0,113 | -0,120 | 0,218  | 0,108  |
| 6               | 0,693 | 0,154  | -0,060 | -0,167 | -0,048 |        | -0,131 | -0,196 | 0,184  | 0,092  |
| 7               | 0,810 | 0,211  | 0,116  | 0,065  | 0,113  | 0,131  |        | 0,014  | 0,284  | 0,186  |
| 8               | 0,774 | 0,305  | 0,145  | 0,073  | 0,120  | 0,196  | -0,014 |        | 0,325  | 0,238  |
| 9               | 0,602 | -0,096 | -0,199 | -0,297 | -0,218 | -0,184 | -0,284 | -0,325 |        | -0,119 |
| 10              | 0,655 | 0,058  | -0,120 | -0,205 | -0,108 | -0,092 | -0,186 | -0,238 | 0,119  |        |
| $\Sigma$ Column | 6,484 | 0,550  | -0,881 | -1,773 | -1,006 | -0,521 | -1,928 | -2,161 | 1,119  | 0,118  |
| S(j)            | 0,648 | 0,055  | -0,088 | -0,177 | -0,101 | -0,052 | -0,193 | -0,216 | 0,112  | 0,012  |
| S(c)            | 0,864 | 0,271  | 0,128  | 0,039  | 0,115  | 0,164  | 0,023  | 0,000  | 0,328  | 0,228  |

In determining the scale value (S(c)) of each characteristic, the beginning of the axis (the zero point) was moved to the value "-0,216", which is the smallest of the mean z values in this line and each scale value was added 0,216, which is the absolute value of the smallest value. Thus, the scale values (S(c)) belonging to qualified student characteristics were calculated for the male teacher participants. The distribution of the calculated scale values is given in Graphic 5.



**Graphic 5.** The Rank-Order Judgments Scale Values of Qualified Student Characteristics According to the Male Teacher Participants



It is seen that the characteristic “respectful” has the highest scale value in the scaling of qualified student characteristics according to all the male teacher participants. This is followed respectively by the characteristics expressing oneself, creative, responsible, open to innovations, thinking critically, helpful, diligent, and abiding by rules and it is seen that the lowest scale value belongs to the characteristic versatile.

#### 6. The scaling of qualified student characteristics by rank-order judgments according to the female teacher participants

As a result of ranking, the frequency matrix of the female teacher participants was formed as shown in Table 17. The total of the lines and the columns in the matrix is equal to 110, which is the total number of the female teacher participants.

**Table 17.** The Frequency Matrix (F) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Female Teacher Participants

| R <sub>i</sub> | Respectful | Creative | Thinking critically | Diligent | Helpful | Open to innovations | Abiding by rules | Versatile | Expressing oneself | Responsible | ΣRow |
|----------------|------------|----------|---------------------|----------|---------|---------------------|------------------|-----------|--------------------|-------------|------|
| 1              | 79         | 3        | 4                   | 4        | 2       | 0                   | 1                | 1         | 11                 | 5           | 110  |
| 2              | 6          | 10       | 8                   | 9        | 21      | 5                   | 17               | 2         | 27                 | 5           | 110  |
| 3              | 4          | 11       | 12                  | 2        | 17      | 4                   | 8                | 11        | 17                 | 24          | 110  |
| 4              | 4          | 9        | 16                  | 8        | 13      | 8                   | 14               | 9         | 15                 | 14          | 110  |
| 5              | 0          | 17       | 12                  | 11       | 15      | 15                  | 6                | 13        | 8                  | 13          | 110  |
| 6              | 2          | 10       | 15                  | 14       | 9       | 19                  | 6                | 17        | 6                  | 12          | 110  |
| 7              | 3          | 22       | 11                  | 14       | 10      | 12                  | 8                | 15        | 6                  | 9           | 110  |
| 8              | 8          | 8        | 16                  | 4        | 12      | 19                  | 10               | 16        | 9                  | 8           | 110  |
| 9              | 4          | 8        | 11                  | 23       | 4       | 17                  | 18               | 14        | 7                  | 4           | 110  |
| 10             | 0          | 12       | 5                   | 21       | 7       | 11                  | 22               | 12        | 4                  | 16          | 110  |
| ΣColumn        | 110        | 110      | 110                 | 110      | 110     | 110                 | 110              | 110       | 110                | 110         | 1100 |

Following the ranking,  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frequencies were calculated by means of the  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k,i+1/2} / f_{ki})$  equality by comparing the value in each cell of the frequency (F) matrix with the values in the other columns and the matrix of ratios in Table 18 was formed by dividing these calculated values by  $N^2$ .

**Table 18.** The Ratios Matrix (P) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Female Teacher Participants

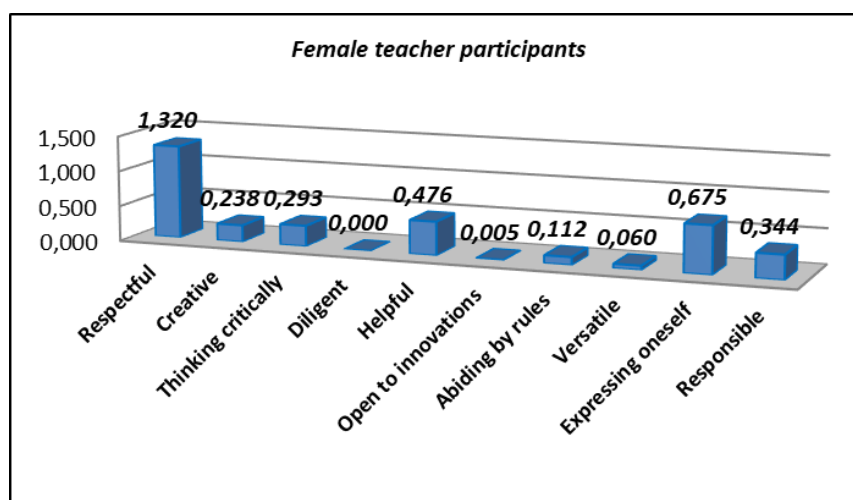
|         |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|---------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1       |       | 0,144 | 0,151 | 0,117 | 0,166 | 0,107 | 0,117 | 0,116 | 0,215 | 0,158 |
| 2       | 0,856 |       | 0,522 | 0,401 | 0,602 | 0,402 | 0,449 | 0,425 | 0,677 | 0,549 |
| 3       | 0,849 | 0,478 |       | 0,371 | 0,585 | 0,375 | 0,425 | 0,400 | 0,662 | 0,529 |
| 4       | 0,883 | 0,599 | 0,629 |       | 0,687 | 0,525 | 0,537 | 0,542 | 0,744 | 0,634 |
| 5       | 0,834 | 0,398 | 0,415 | 0,313 |       | 0,299 | 0,367 | 0,321 | 0,590 | 0,445 |
| 6       | 0,893 | 0,598 | 0,625 | 0,475 | 0,701 |       | 0,522 | 0,524 | 0,763 | 0,644 |
| 7       | 0,883 | 0,551 | 0,575 | 0,463 | 0,633 | 0,478 |       | 0,494 | 0,699 | 0,578 |
| 8       | 0,884 | 0,575 | 0,600 | 0,458 | 0,679 | 0,476 | 0,506 |       | 0,745 | 0,622 |
| 9       | 0,785 | 0,323 | 0,338 | 0,256 | 0,410 | 0,237 | 0,301 | 0,255 |       | 0,359 |
| 10      | 0,842 | 0,451 | 0,471 | 0,366 | 0,555 | 0,356 | 0,422 | 0,378 | 0,641 |       |
| ΣColumn | 7,709 | 4,118 | 4,327 | 3,218 | 5,018 | 3,255 | 3,645 | 3,455 | 5,736 | 4,518 |

The matrix of ratios and the corresponding Z standard values were utilized to obtain the unit normal matrix of deviations in Table 19 and the (Z) standard values corresponding to the cell values (P) in the matrix of ratios were determined. The z values of the unit normal distribution corresponding to each element of the matrix of ratios are inversely marked one of the other in comparison to the main diagonal and they are equal to each other by absolute values. The scale values (S(j)) belonging to each characteristic were calculated for the female teacher participants by dividing the totals of the columns formed at the end of the matrix by 10, which is the number of the characteristics.

**Table 19.** The Unit Normal Deviations Matrix (Z) of Rank-Order Judgments of Qualified Student Characteristics According to the Female Teacher Participants

|                |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|----------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1              |       | -1,063 | -1,032 | -1,193 | -0,971 | -1,244 | -1,189 | -1,196 | -0,788 | -1,001 |
| 2              | 1,063 |        | 0,056  | -0,252 | 0,258  | -0,249 | -0,129 | -0,189 | 0,459  | 0,123  |
| 3              | 1,032 | -0,056 |        | -0,330 | 0,214  | -0,320 | -0,189 | -0,253 | 0,419  | 0,072  |
| 4              | 1,193 | 0,252  | 0,330  |        | 0,487  | 0,063  | 0,092  | 0,106  | 0,656  | 0,343  |
| 5              | 0,971 | -0,258 | -0,214 | -0,487 |        | -0,528 | -0,340 | -0,466 | 0,227  | -0,139 |
| 6              | 1,244 | 0,249  | 0,320  | -0,063 | 0,528  |        | 0,055  | 0,060  | 0,715  | 0,370  |
| 7              | 1,189 | 0,129  | 0,189  | -0,092 | 0,340  | -0,055 |        | -0,015 | 0,522  | 0,196  |
| 8              | 1,196 | 0,189  | 0,253  | -0,106 | 0,466  | -0,060 | 0,015  |        | 0,659  | 0,311  |
| 9              | 0,788 | -0,459 | -0,419 | -0,656 | -0,227 | -0,715 | -0,522 | -0,659 |        | -0,360 |
| 10             | 1,001 | -0,123 | -0,072 | -0,343 | 0,139  | -0,370 | -0,196 | -0,311 | 0,360  |        |
| <b>ΣColumn</b> | 9,676 | -1,139 | -0,589 | -3,523 | 1,233  | -3,476 | -2,403 | -2,923 | 3,230  | -0,086 |
| <b>S(j)</b>    | 0,968 | -0,114 | -0,059 | -0,352 | 0,123  | -0,348 | -0,240 | -0,292 | 0,323  | -0,009 |
| <b>S(c)</b>    | 1,320 | 0,238  | 0,293  | 0,000  | 0,476  | 0,005  | 0,112  | 0,060  | 0,675  | 0,344  |

In determining the scale value (S(c)) of each characteristic, the beginning of the axis (the zero point) was moved to the value "-0,352", which is the smallest of the mean z values in this line and each scale value was added 0,352, which is the absolute value of the smallest value. Thus, the scale values (S(c)) belonging to qualified student characteristics were calculated for the female teacher participants. The distribution of the calculated scale values is given in Graphic 6.



**Graphic 6.** The Rank-Order Judgments Scale Values of Qualified Student Characteristics According to the Female Teacher Participants

It is seen that the characteristic "respectful" has the highest scale value in the scaling of qualified student characteristics according to all the female teacher participants. This is followed respectively by the characteristics expressing oneself, helpful, responsible, thinking critically, creative, abiding by rules, versatile and open to innovations and it is seen that the lowest scale value belongs to the characteristic diligent.

## **CONCLUSION and DISCUSSION**

In this study, in which qualified student characteristics according to students attending secondary schools and teachers serving in these schools were examined comparatively, a scaling method based on rank-order judgments was used for the purpose of determining the level of importance of qualified student characteristics. By this method, the students and the teachers ranked a total of 10 qualified student characteristics made up of 5 values and 5 skills from the most important to the least important according to themselves. Thus, what the importance of ranking of qualified student characteristics are according to the participants were tried to be determined.

According to the data obtained, it has been established that the most important characteristic which a qualified student is to have is "respectful" for all the participants (the teachers and the students). This finding is consistent with the results of many research studies in the literature. Tay, Durmaz and Şanal (2013) studied the views of 297 students about values education who attended grades 4, 5, 6 and 7 within the scope of the social studies course. In the study, it was determined that from among 28 different values, the value which the students wanted to be equipped with the most was respect. In another study, students were asked about what the value they would like to equip with would be if they were entitled to values education and 70 % of the students responded that they would be love and respect (Bıçak et al., 2016).

The findings obtained from the research are similar to the findings of other research studies in the literature (Arık, Arkonaç, Yılmaz & Cinan, 1991; Avcı & Durmuşçelebi, 2014). In the studies, in which the teachers' perceptions of an ideal student were examined, one of the characteristics of an ideal student is "respect" (Arık et al., 1991; Avcı & Durmuşçelebi, 2014). In a research study, in which 485 teachers from different subject areas participated, it was established that from among 127 values specified, the value which teachers would like to equip students with the most was respect (Ünal, 2011). There are also findings of other studies which revealed that one of the values which teachers emphasized the most was respect (Çelikkaya & Filoğlu, 2014; Yıldırım, Becerikli & Demirel, 2017). Students also stated that teachers focused their attention on respect the most (Yıldırım et al., 2017) In another study, 83,1 % of the students stated, "In school we learn we should respect each other." (Çengelci, Hancı & Karaduman, 2013). Also, in a study the Ministry of Education (2011) carried out, student profile of the 21st century was examined with the participation of 25 thousand students. According to the results of the study, 93,1 of the male students and 94,1 of the female students responded "I partially agree, I agree and I strongly agree" to the statement "The educational system teaches students to respect people." In other words, nearly all of the students stated that they learned to be "respectful." in the educational

environment. On the other hand, Tay and Yıldırım (2009) came to the conclusion that respect ranked the first among the values to be taught in their study, in which they examined parents' views on values to be equipped with. In summary, respect is regarded to be a value to be equipped with primarily according to teachers, students and parents. This result is not limited to only secondary school students and teachers and parents. Thus, it was established that the most important value to be equipped with by teachers from preschools to high schools and parents was respect (Çelikkaya & Filoğlu, 2014; Karatekin, Gençtürk & Kılıçoğlu, 2013; Ogelman & Sarıkaya, 2015; Tay & Yıldırım, 2009; Türk, 2009; Uzun & Köse, 2017; Yazar & Erkuş, 2013). In addition, one of the most frequently occurring values in course books (Özkan, 2010) and readers (Aktan, 2012; Özbay & Karakuş, 2011; Şen, 2007) is respect.

As can be understood from the above mentioned findings, respect is a value which is rather attached importance in family and educational institutions. The fact that the most important value to be possessed by a qualified student has been determined to be respect according to both teachers and students in the present study is not a coincidence in this respect. When the fact the value respect is strongly emphasized from early ages on in family and educational institutions is taken into account, it is quite significant that this value is ranked the first by the students and the teachers.

Respect has different meanings such as respect for others, respect for Turkish elders, respect for differences, tolerance, respect for rights (Çırak, Şahin, Özberk & Eriş, 2014), respect for liberties, respect for family and elders (Çelikkaya & Filoğlu, 2014), courtesy, respect for labor, respect for patients, respect for the elderly, respect for scientists, respect for art, respect for the culture of other countries (Susar-Kırmızı, 2014). The fact that respect has a broad range of meanings requires the inclusion of this value in the outcomes of many courses and its treatment in each lesson in different dimensions explicitly or implicitly. Emphasizing the value respect in each lesson might have raised awareness of the importance of this value among the students. This can be regarded as a reason for the ranking of the value "respectful" first by the students in the present study.

The ranking of the value respectful first by the students and the teachers could be interpreted as a value which is culturally attached importance as well. Being respectful has an important place among social values. In a study conducted by Şahin (2019), teachers state that students should be equipped with social values as well as personal values. Harkness et al. (2007) investigated the characteristics of an ideal student as perceived by teachers in the five Western societies such as Italy, Holland, Poland, Spain and the USA. In the study, it was concluded that each society prioritized different characteristics. Accordingly, Italian teachers regarded autonomy, independence, creativity, curiosity and liveliness which enables learning as important. It is seen that two different views, traditionalist and modern dominated in Spain. While teachers from the traditionalist view cited the characteristics of an ideal student as diligent, clean, neat and obedient/respectful, teachers from the modern view cited the characteristics of an ideal teacher as responsible, diligent, happy, intelligent and expressing oneself. When these findings are regarded, it can be said that the findings of the present study differ from the findings about teachers in Italy, but that they include a combination of the views of both

traditionalist and modernist Spanish teachers and that they overlap with the findings about teachers in Spain. Hence, in the present study, on the one hand, the value respect is seen important as stated by traditionalist Spanish teachers, on the other hand, expressing oneself is regarded important in the second place. This can be accounted for by the fact that there are also two opposing views in Turkey as in Spain.

Harkness et al. (2007) explained attaching importance to the value respect in Spain as a product of a collectivist culture and considered the expectation of respect from the student as a reflection of this collectivism. Turkish culture can also be considered from this point of view. It is possible to see the importance of respect and reflections of collectivist culture in proverbs which are the reflections of culture. Proverbs such as "Always be respectful to great people.", "At mealtime the children should be the ones who get water first, but the adults should be the first ones who begin to eat and converse.", "If you cannot beat them, join them." (Aksoy, 2007) give prominence to respect. In addition, the value respect is also emphasized in Nasreddin Hodja jokes (Arıcı, 2018; Batur, Sır & Bek, 2012) and in Dede Korkut stories (Özbay & Karakuş, 2011). Therefore, it can be suggested that on the one hand, the teachers and the students could have attached importance to respect with the influence of cultural transmissions and from a traditionalist point of view, and that on the other hand, they could have given importance to expressing oneself from a modernist point of view and that they tried to balance both points of view.

One of the variables treated in the study is gender. According to the findings obtained from the scaling of qualified student characteristics by gender, it has been established that both female and male students and both male and female teachers regard "respectful" as the most important characteristic of a qualified student. It is seen that "respectful" is followed respectively by the characteristics diligent, expressing oneself, helpful, creative, responsible, abiding by rules, open to innovations, versatile and thinking critically among the female students, and that "respectful" is followed respectively by the characteristics diligent, creative, helpful, abiding by rules, expressing oneself, open to innovations, responsible, versatile and thinking critically among the male students. It has been established that "respectful" is followed respectively by the characteristics expressing oneself, helpful, responsible, thinking critically, creative, abiding by rules, versatile, open to innovations and diligent among the female teachers, and that "respectful" is followed respectively by the characteristics expressing oneself, creative, responsible, open to innovations, thinking critically, helpful, diligent, abiding by rules and versatile among the male teachers. It is seen that the characteristics ranked by the female and the male students in the first two places are the same and that the characteristic ranked three is different. While the characteristics ranked in the first two places are similar according to the female and the male teachers, the characteristics ranked three are different.

When the characteristics ranking first is examined by gender, the characteristic which the female and the male participants regard the most important is "respectful" regardless of teachers or students. This finding is similar to Ünal's (2011) study, it is different from Türk's (2009) study. In Ünal's (2011) study, "respect" ranks the first among the values with which both male and female teachers want to equip their students. The researcher

accounts for this by the fact that teachers have similar positions and roles. However, if the fact that the participants (the teachers and the students) who have two different roles in the present study is taken into account, it can be stated that this result cannot be accounted for by similar positions and roles. In Türk's (2009) study, it was established that female teachers attached more importance to the value respect than male teachers did.

Beyond being a basic value, respect forms the basis of all the other values which are needed so that people can live together (Loomans & Looman, 2005; Pighin, 2008). A similar view also emerged in studies in which the reasons for the equipment of values were asked. According to the findings obtained, respect was treated as a value of key importance for social order in terms of the foundation of a system based on human rights and giving prominence to people where there is trust, peace and democracy (Çelikkaya & Filoğlu, 2014), elimination of violence, increasing success, doing useful work for the country and the citizens, increasing happiness by ensuring togetherness and being a good person (Tay & Yıldırım, 2009). Therefore, respect is considered as a must for being "a good person" and "a peaceful society" due to the fact that it governs social relationships independently of gender and that it goes beyond being a characteristic of a qualified student. The teachers and the students who participated in the present study might have ranked the characteristic "respectful" first due to similar reasons independently of gender. The skill of "expressing oneself" is considered to be one of the important skills for students to gain in the international literature (Bialik & Fadel, 2015).

The characteristic which the teachers regard as important in the second place does not differ by gender. In other words, the characteristic "expressing oneself" has been ranked the second by both the female and the male teachers. Expressing oneself is included in communication skills (Çulha & Dereli, 1987; Trilling & Fadel, 2009). The healthful realization of education, which itself is an activity of communication depends on the communication between the teacher and the student (Bolat, 1996). Not only the teacher but also the student is to have communication skills in the interaction which takes place between the teacher and the student (Karatekin, Sönmez & Kuş, 2012). Also, it is quite important that a teacher have communication so that he can catch up with the present time. Communication which is among the skills of the 21st century is one of the basic qualities which is desired in the student at present time (MEB, 2011; Partnership for 21st Century Skills (P21), 2003). The development of technology and students' communication through virtual environments might weaken communication skills. In a study conducted by Karatekin et al. (2012), it was concluded that as the time for watching TV and using a computer increased, communication skills declined. In another study, it was established that as addiction of computer games increased, communication skills decreased (Can-Bilgin, 2015). When the fact that many of secondary school students have limitless access to the Internet (Yıldız & Abdüsselam, 2016) and that the Internet is mostly used by children and young people according to many studies carried out in the world and Turkey (Taylan & Işık, 2015) are taken into account, it can be stated that expressing oneself, which is one of the communication skills, is quite an important problem area. In a study in which student profile was examined, teachers stated that the educational system does not adequately equip students with the skill of verbal expression which is a dimension of expressing oneself (MEB, 2011). Reasons

such as increased use of technology among students, observations that this weakens communication, problems with communication weakness and inadequacy of the educational system to develop the skill of expressing oneself could have led teachers to put this characteristic in the first place. Lack of difference by gender can be accounted for by the fact that female and male teachers are in a similar position and that they encounter similar problems in the learning environment.

It is seen that the characteristic which is ranked the second in the student group does not differ by gender. To put it more specifically, both the female and the male students have stated that the second important characteristic is "diligent". In another study conducted, it is seen that the characteristic "diligent" was given great importance by the students and that this characteristic was in the first place (MEB, 2011; Tay et al., 2013; Yiğittir & Öcal, 2010; Yourglic, 1955). In the study, in which the 21st century student profile was examined (MEB, 2011), students were asked about the extent to which they gave importance to the value "diligence". According to the findings obtained, more than 23 thousand students stated that they regarded the value diligence important or very important. When the percentage of the finding by gender was viewed, 95,5 % of the female students and 91,3 % of the male students stated that the value "diligence" was important or very important for them.

The value diligence is characterized as an individual's value of knowing oneself and values of knowing oneself enables students to develop personally and realize their own abilities (Susar-Kırmızı, 2014). When the value diligence is considered from this point of view, it is quite significant that secondary school students regard the value diligence in the second place who are in the period of preadolescence and at the stage of knowing themselves, their abilities and interests. The fact that the female and the male students put this characteristic in the second place can be accounted for by the fact that they are in the same developmental period and that they have similar needs. Another interpretation on this is parents' influence on children. The value diligence is among the values which parents regard the most important regardless of girls or boys (Acun, Yücel, Önder & Tarman, 2013; Yiğittir, 2010). Therefore, the students, who are aware that their parents give importance to being diligent, who receives their approval and who want to meet their expectations, could have regarded this characteristic important with the influence of parents as well.

According to the findings of the study, the female teachers put helpfulness in the third place and the male teachers put creativity in the third place. In other words, while the female teachers find helpfulness more important in comparison to the male teachers, the male teachers find creativity more important. This finding of the study is consistent with the findings of other studies in the literature (Çelikkaya & Filoğlu, 2004; Çengelci et al., 2013; Yılmaz, 2009; Ogelman & Sarıkaya, 2015). The male teachers' preference to put creativity in the third place is similar to the preferences of Italian teachers and the female teachers' preference to put helpfulness in the third place is similar to the preferences of American teachers (Harkness et al., 2007). In Yılmaz's study (2009), it is seen that the female teachers' mean scores of helpfulness are significantly higher than the male teachers' mean scores of helpfulness.

The fact that the female teachers prioritize being helpful and the male teachers being creative can be accounted for by role of social gender. In society, being altruistic and making the people around happy (Topuz & Erkanlı, 2016), being affectionate, warm, sensitive and caring (Sargın, 2018; Yaşın-Dökmen, 2004) are considered to be feminine characteristics; being competitive, success oriented, being independent and strong are considered to be masculine characteristics. Hayes (1981) draws attention to the fact that women's primary responsibility is regarded as family by society, that culture prevents women from turning to creative fields and competing in these fields and that there are few women role models in fields which require creativity. From this point of view, it can be said that the fact that the females put the characteristic "helpfulness" which requires being affectionate and caring in the first place, and that the males put the characteristic "creativity" which requires being independent and rational and for which there are many role models in the first place are consistent with roles of social gender and that the difference existing between genders can be considered within this context.

It is seen that the characteristic which is ranked the third in the student group differs by gender. The fact that the male teachers' and the male students' characteristics in the third place are similar and that both prioritize creativity are a remarkable finding. This finding has parallels with those in the international literature. In a study carried out by Ülavere and Veisson (2015), creativity is among important skills to be acquired according to families, teachers and school administrators. As mentioned before, this finding is consistent with roles of social gender. Due to the fact that males are encouraged to think creatively regardless of an individual's age and position, this characteristic could have been regarded important according to both groups. The female students put the characteristic "expressing oneself" in the third place and the male students put the characteristic "creative" in the third place. This finding contradicts with the findings of previous studies (Öncü, 2003; Yenilmez & Çalışkan, 2011). The female students' and the female teachers' characteristics in the third place also differ. The female students regarded the characteristic "expressing oneself" more important and the female teachers regarded the characteristic "helpful" more important. The skill of expressing oneself is considered to be a significant problem area in the period of adolescence and it is stated that it is one of the most frequent reasons for applying to guidance services (Uzamaz, 2000). Helpfulness is among the characteristics of an effective teacher (Rosenshine & Stevens, 1986) and society expects women to be helpful (Sargın, 2018). Therefore, it can be said that due to the fact that the female students prioritize helpfulness by force of their developmental period and that the female teachers' both professional and social gender roles emphasize helpfulness, they might have regarded the characteristic "helpful" more important.

When an overall evaluation of the findings obtained from the study is carried out, it remarkable that the students put the skills such as critical thinking, versatility in the last places while they put the values respectful, diligent in the first places. Similarly, the teachers put value in the first place, skill in the second place and versatility and being open to innovations in the last places. When the qualified student characteristics the teachers and the students put in the first places are examined, it can be said that the characteristics they give importance to have the quality of regulating and improving social relations. This situation can be interpreted as



a result of the studies of values education, which have become widespread in Turkey in recent years. Also, when the general aims of the Basic Law of Education no 1739 are examined, it is seen that values are emphasized more. In this respect, general findings obtained from the study are quite in harmony with the general aims of the Turkish National Education.

Arik et al. (1991) drew attention to the fact that the intended goal of educational strategies in Turkey does not identify the child's thinking ability and does not serve to develop it much, that individuals are tried to be educated in line with the norms such as being honest and respectful which are approved in social relationships and that critical thinking should be given a special emphasis. From this point of view, it can be said that although more than a quarter a century has passed over, the view put forward by Arik et al. (1991) is still valid. Similarly, the skills of critical thinking, versatility and being open to innovations have also been put in the last places in the present study. It is interesting that these characteristics are among the skills of the 21st century. According to TALIS (2018) report, the rate of teachers is 54,7 % who often or always assign their students tasks which require critical thinking and this rate is below the OECD average (TEDMEM, 2019). In this case, it is important that educational institutions also equip students with the necessary characteristics of the present time. In the study conducted on the 21st century student profile, 53,6 % of the teachers responded to the statement "The content of the educational system is contemporary and up-to-date." as "I partly agree." and 17,2 % of the teachers as "I don't agree at all." (MEB, 2011). It is seen that more than half of the teachers question the currency and contemporariness of the educational system. Therefore, it can be said that it is important for the educational system and teaching strategies to be updated in a way that they catch up with the present time and that it is important for students to be equipped with the characteristics of the present time.

This study also has some limitations as does every scientific study. This study is limited to the five values and five skills determined by the researchers, the students attending public schools and the teachers who serve in these schools and one province in the Central Anatolian Region. For further studies, researchers can be recommended to study the students and teachers in both public and private schools comparatively, to address characteristics made up of different values and skills, and to replicate the study in larger samples which include cities of different socio-cultural structures. Teachers' and students' perceptions of qualified student characteristics can be examined in more detail through qualitative studies to be conducted. Also, it can be said that striking a balance between education of values and skills in Turkey is important in terms of meeting the expectations of the society and catching up with the requirements of the present time. Therefore, it can be recommended that studies of education of skills can be extended across Turkey in addition to studies on education of values.

## ETHICAL TEXT

"In this article, journal writing rules, publishing principles, research and publishing ethics rules, journal ethics rules are followed. The author(s) are responsible for all kinds of violations related to the article."

## REFERENCES

- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. & Tarman, B. (2013). "Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor?" *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1): 191-206.
- Açıkgöz, Ü. K. (2007). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: Biliş Yayıncılık.
- Aksoy, Ö. A. (2007). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: İnkılap Yayınevi.
- Aktan, O. (2012). *100 Temel Eserde Yer Alan Değerlerle Sosyal Bilimler Öğretim Programındaki Değerlerin Uyumunu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Aktepe, V. & Yel, S. (2009). "İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği." *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3): 607-622.
- Altan, M. Z. (2011). "Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi" Değerler Eğitimi Sempozyumu, 26-28 Ekim, Eskişehir.
- Arıcı, A. F. (2018). "Eğitsel Yönleriyle Nasreddin Hoca Fıkraları: Bir İçerik Analizi." *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3): 602-621.
- Arık, İ. A., Arkonaç, S. A., Yılmaz, N. & Cinan, S. (1991). "Bir Grup Lise Öğretmeninin İdeal Öğrenci ile İlgili Algıları." *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3): 17-24.
- Avcı, Ö. Y. & Durmuşçelebi, M. (2014). "Öğretmen Görüşlerine Göre İdeal Öğrenci Tipi." *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(6): 22-44.
- Batur, Z., Sır, A. N. & Bek, H. (2012). "Nasreddin Hoca Fıkralarında Değer Yargıları ve Eğitim." *Electronic Turkish Studies*, 7(3): 583-596.
- Beck, J. (2018). "School Britannia?: Rhetorical and Educational Uses of British Values." *London Review of Education*, 16 (2): 228-238.
- Bıçak, B., Karataş, S., Sünter, E., Ünver, A., Korkut, G., Gökalp, H. & Akunova, Z. (2016). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Okullarda Yürütülen Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi." *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4): 401-422.
- Bialik, M. & Fadel, C. (2015). *Skills for the 21st Century: What should students Learn*. Centre for Curriculum Redesign: Boston, Massachusetts.
- Bolat, S. (1996). "Eğitim Örgütlerinde İletişim: H. Ü. Eğitim Fakültesi Uygulaması." *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 75-80.
- Bozgeyikli, H., Toprak, E. & Derin, S. (2016). "Öğretmen Adaylarının Mesleki Değer Algılarının Sıralama Yargılarıyla Ölçeklemesi." *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11): 204-225.
- Can-Bilgin, H. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılık Düzeyleri ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Denizli.
- Çelikkaya, T. & Filoğlu, S. (2014). "Sosyal Bilimler Öğretmenlerinin Değere ve Değer Eğitimine İlişkin Görüşleri" *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4): 1541-1556.
- Çengelci, T., Hancı, B. & Karaduman, H. (2013). "Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25): 33-56.

- Çırak, G., Şahin, D. B., Özberk, E. B. & Eriş, H. M. (2014). "5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi." *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(1): 83-95.
- Çulha, M. & Dereli, A. A. (1987). "Atılganlık Eğitimi Programı." *Psikoloji Dergisi*, 6(21): 124-127.
- Ersoy, F. & Ünüvar, P. (2019). *Karakter ve Değerler Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fichter, J. (2012). *Sosyoloji Nedir? Çev.*, N. Çelebi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (1996). *Values in Education and Education in Values*. London: The Falmer Press.
- Harkness, S., Blom, M., Oliva, A., Moscardino, U., Zylicz, P. O., Bermudez, M. R., Feng, X., Carrasco Zylicz, A., Axia, G. & Super, C. M. (2007). "Teachers' Ethnotheories of the 'Ideal Student' in Five Western Cultures." *Comparative Education*, 43(1): 113-135.
- Hayes, J. R. (1981). *The Complete Problem Solver*. Franklin Institute Press.
- Hökelekli, H. (2013). *Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karatekin, K., Gençtürk, E. & Kılıçoğlu, G. (2013). "Öğrenci, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı ve Öğretmenlerinin Değer Hiyerarşisi." *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14): 411-458.
- Karatekin, K., Sönmez, Ö. F. & Kuş, Z. (2012). "İlköğretim Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3): 1695-1708.
- Kylonen, P. C. (2012). "Measurement of 21st Century Skills with in the Common Core State Standards", Invitational Research Symposium on Technology Enhanced Assessments, May 7-8.
- Loomans, D. & Loomans, J. (2005). *Çocuklara Öz Saygı ve Değerleri Öğretmenin 100 Yolu*. Çev., T. Göbekçi. İzmir: Ege Meta Yayınları.
- Lovat, T. (2017). "Values Education as Good Practice Pedagogy: Evidence from Australian Empirical Research." *Journal of Moral Education*, 46(1): 88-96.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). *MEB 21. Yüzyıl Öğrenci Profili*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Myers, D. G. (2017). *Sosyal Psikoloji*. Çev., Serap Akfırat. 10. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ogelman, H. G. & Sarıkaya, H. (2015). "Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri: Denizli İli Örneği." *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 81-100.
- Öğretir-Özçelik, A. D. (2019). İnavasyon, Yaratıcılık ve Yenilenme. *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri İçinde* (1-28). Öğretir-Özçelik, A. D ve Tuğluk, M. N. (Ed.), Ankara: Pegem Yayınları.
- Öncü, T. (2003). "Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri-Şekil Testi Aracılığıyla 12-14 Yaşları Arasındaki Çocukların Yaratıcılık Düzeylerinin Yaş ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması." *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43(1): 221-237.
- Özbay, M. & Karakuş, E. (2011). "Dede Korkut Hikâyelerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi." *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1): 21-31.
- Özkan, R. (2010). "Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler: İlköğretim Ders Kitapları Örneği." *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1): 1124-1141.
- Partnership for 21st Century Skills (P21) (2003). *Learning for the 21st Century: A Report and Mile Guide for 21st Century Skills*, 1-47. Accessed on 15 May 2019 from ERIC database.
- Partnership for 21st Century Learning (2009). *P21 Framework Definitions*. Accessed on 15 May 2019 from ERIC database.
- Pighin, G. (2008). *Çocuklara Değer Aktarımı*. Çev., A. Y. Gök. İzmir: İlya Yayınevi.
- Rosenshine, B. & Stevens, R. (1986). *Teaching Functions*. New York: Macmillan.

- Sargın, N. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Kadın Kavramına İlişkin Metaforları: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği." *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7(2): 22-28.
- Susar-Kırmızı, F. (2014). "4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Yer Alan Değerler." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27): 217-259.
- Şahin, Ü. (2019). "Values and Values Education as Perceived by Primary School Teacher Candidates." *International Journal of Progressive Education*, 15(3): 74-90.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyula Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tay, B. & Yıldırım, K. (2009). "Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Amaçlanan Değerlere İlişkin Veli Görüşleri." *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3): 1499-1502.
- Tay, B., Durmaz, F. Z. & Şanal, M. (2013). "Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrencilerin Değer ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri." *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1): 67-93.
- Taylan, H. H. & Işık, M. (2015). "Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı." *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6): 855-874.
- TEDMEM (2019). *TALIS 2018 Sonuçları ve Türkiye Üzerine Değerlendirmeler* (TEDMEM Analiz Dizisi 6). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Thornberg, R. & Oğuz, E. (2013). "Teachers' Views on Values Education: A Qualitative Study in Sweden and Turkey." *International Journal of Educational Research*, 59, 49-56.
- Topuz, S. K. & Erkanlı, H. (2016). "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın ve Erkeğe Atfedilen Anlamaların Metafor Yöntemiyle Analizi." *Alternatif Politika*, 8(2): 300-321.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. Francisco: Jossey-Bass.
- Turan, S. & Aktan, D. (2008). "Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler." *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6(2): 227-259.
- Turgut, Y. & Baykul, Y. (1992). *Ölçekleme Teknikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları, (141).
- Türk, İ. (2009). *Değerler Eğitiminde Saygı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ulusoy, K. (2019). *Karakter, Değerler ve Ahlak Eğitimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Umut-Pakkal, F. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Alan Ergenlerin, Sosyal Benlik Değerlerinin Problem Çözme Becerisine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uzamaz, F. (2000). "Ergenlerde Sosyal Beceriler ve Değerlendirme Yöntemleri." *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6): 49-58.
- Uzun, M. & Köse, A. (2017). "Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri." *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23): 305-338.
- Ülavere, P. & Veisson, M. (2015). "Values and Values Education in Estonian Preschool Child Care Institutions." *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17(2): 108-124.
- Ünal, F. (2011). "Öğretmenlerin Öğrencilerine Kazandırmak İstedikleri Değerlere Yönelik Bir İnceleme." *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 2(4): 3-24.
- Venkataiah, N. (1998). *Value Education*. New Delhi: S. B. Nangia A P H Publishing.
- Wagner, T. (2008). *The Global Achievement Gap*. New York: Basic.

- Whitney, I. B. (1986). *The Status of Values Education in the Middle and Junior High Schools of Tennessee*. Unpublished PhD Dissertation, Tennessee State University, Nashville, AAT 8802627.
- Yaşın-Dökmen, Z. (2004). *Toplumsal Cinsiyet: Psikolojik Açıklamalar*. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Yazar, T. & Erkuş, S. (2013). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi." *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196-211.
- Yazıcı, K. (2006). "Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış." *TÜBAR*, XIX, 499-522.
- Yenilmez, K. & Çalışkan, S. (2011). "İlköğretim Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanları ile Yaratıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişki." *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 48-63.
- Yıldırım, S. G., Becerikli, S. & Demirel, M. (2017). "Farklı Bakış Açlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi." *İlköğretim Online*, 16(4): 1575-1588.
- Yıldız, C. & Abdüsselam, M. S. (2016). "Ortaokul ve Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanımına Yönelik Yaşantıları." *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1): 274-287.
- Yılmaz, E. (2009). "Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17): 109-128.
- Yılmaz, K. (2019). *Eğitim Yönetiminde Değerler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yiğittir, S. (2010). "İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19): 207-223.
- Yiğittir, S. & Öcal, A. (2010). "İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri." *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 407-416.
- Younglich, A. (1955). "Study on Correlations between College Teachers' and Students' Concepts of "İdeal-Student" and "İdeal-Teacher" *The Journal of Educational Research*, 49(1): 59-64.

## NİTELİKLİ ÖĞRENCİNİN SAHİP OLMASI GEREKEN ÖZELLİKLER: DEĞERLER Mİ? BECERİLER Mİ?

### ÖZ

Bu araştırmanın amacı, nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin öğretmen ve öğrenci algılarına göre karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda 10 öğretmen ve 20 öğrenciden oluşan ön çalışma grubuna nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin neler olduğu sorulmuş ve verilen yanıtlar üzerinde içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi sonuçları ve alanyazında geçen nitelikli öğrenci özelliklerinden ön plana çıkan 10'u seçilmiştir. Araştırmanın amacına bağlı olarak bu özelliklerin 5'inin beceri 5'inin değer olmasına dikkat edilmiştir. Seçilen bu nitelikli öğrenci özellikleri ve kişisel bilgi formu veri toplama aracını oluşturmuştur. Hazırlanan form uzman görüşleri doğrultusunda biçimsel olarak düzenlenmiş ve forma son hali verilmiştir. Araştırmanın evreni ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerdir. Bu evreni temsil etmek amacıyla İç Anadolu Bölgesi'nden 748'i erkek, 772'si kız olmak üzere toplam 1520 öğrenciye; 64'ü erkek, 110'u kadın olmak üzere toplam 174 öğretmene ulaşılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, yargıcı kararlarına dayalı ölçekleme yaklaşımlarından, sıralama yargıları kanunuyla ölçekleme yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonucunda öğrencilere göre nitelikli bir öğrencide olması gereken en önemli ilk üç özelliğin sırasıyla "saygılı olmak, çalışkan olmak ve kendini ifade edebilmek" olduğu belirlenirken; öğretmenlere göre ise bu sıralamanın "saygılı olmak, kendini ifade edebilmek ve yardımsever olmak" şeklinde değiştiği görülmüştür. Bununla birlikte önem sıralaması en düşük olan özelliklerin öğrenciler açısından sırasıyla "eleştirel düşünebilmek, çok yönlü olmak ve yeniliklere açık olmak" olduğu; öğretmenler açısından ise bu özelliklerin "çalışkan olmak, çok yönlü olmak ve yeniliklere açık olmak" şeklinde sıralandığı görülmüştür. Çalışmada ayrıca bu özellikler ilişkin öğretmen ve öğrenci sıralamalarının cinsiyete göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmış ve öğretmenlere, araştırmacılara, politika yapıcılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Ortaokul öğrencileri, öğretmen, 21 yüzyıl becerileri, değerler, ölçekleme.

## GİRİŞ

Dünyada ekonomik, teknolojik ve kültürel alanlarda görülen değişimler Türk toplumu üzerinde de derin etkiler bırakmakta, farklı alanlarda değişim ve dönüşümlere neden olmaktadır. Toplumun farklı alanlarında görülen bu dönüşümlerden etkilenen sosyal kurumlardan birisi de eğitimidir. Eğitimin kapsamı içinde yer alan okul, öğretmen, veli, öğrenci ve yöneticiler konusunda da beklentiler değişmekte, bu durum roller üzerinde kendisini açık bir şekilde göstermektedir.

Her toplum, içinde yaşamış olduğu dünyanın gerçeğinden hareketle bireylerine kazandırmak istediği davranışları belirlemekte, bunlara eğitim programlarında yer vermektedir. Programlarda yetiştirilmesi öngörülen birey tipinin, hem dünyanın gerçeklerine hem de toplumun değerlerine uygun olması gerekmektedir. Bu nedenle eğitim kurumları toplumların içinde buldukları koşulları ve çağın gereklerini mutlaka dikkate almalı, kendisinden beklenen işlevleri en iyi şekilde yerine getirmelidir. Günümüzde eğitim sürecinde yetiştirilmesi öngörülen bireylerin bir taraftan 21. yüzyıl becerileri ile donatılması düşünülürken; aynı zamanda bu bireylere toplumda önem verilen değerlerin kazandırılmasına da çalışılmaktadır.

İçinde bulunduğumuz yüzyıl, öğrencilerin sahip olması gereken bazı beceriler talep etmektedir. Genellikle 21. yüzyıl becerileri olarak ifade edilen bu beceriler kısaca P21 olarak belirtilmektedir. Bu becerilerden önemli bir bölümü de “öğrenme ve yenilik becerileri” başlığı altında yer almaktadır. Öğrenme ve yenilik becerileri; eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim, iş birliği ve yaratıcılık gibi farklı becerilerden oluşmaktadır (Kylonen, 2012; Partnership for 21st Century Learning, 2007; Trilling ve Fadel, 2009). Wagner (2008) ise içinde bulunduğumuz yüzyılda başarılı olmak isteyen bireylerin bazı özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmekte ve bu özellikleri eleştirel düşünme, problem çözme becerisi, işbirliği, uyum becerisi, yeniliklere açıklık, iletişim konusunda başarılı olma, hayal gücüne sahip olma ve meraklı olma olarak sıralamaktadır.

Birçok ülkede sosyal bütünlük için okulların beceriler yanında değerlerin kazandırmasında da rol alması gerektiği belirtilmektedir (Beck, 2018). İnsan, değer üreten, yaşama ve anlama değer katma çabasında olan bir varlıktır (Yılmaz, 2019). Birey ve toplum hayatında bu kadar önemli olan değer, bir kavram olarak ele alındığında bu alanda çok farklı tanımların olduğu görülmektedir (Halstead ve Taylor, 1996; Turan ve Aktan, 2008; Ulusoy ve Dilmaç, 2012). Değerlerle ilgili bu tanımlarda; değerlerin davranışlara yön veren ve davranışları şekillendiren inançlar olması, insanların yaşama bakış açılarını ve diğer insanlarla ilişkilerini etkilemesi, toplumdan topluma ve bireyden bireye değişiklik göstermesi, sadece insana özgü olması gibi bazı özelliklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bireyin benlik gelişiminde de önemli bir yere sahip olan değerler (Altan, 2011; Umut-Pakkal, 2007), insanların davranışına bir anlam katması, davranışlarını yargılaması ve böylelikle başkalarından ne beklemesi gerektiğini, aynı zamanda kendisinden de ne beklenildiğini bilmesi gibi konularda insan yaşamını kolaylaştırmaktadır (Fichter, 2012; Hökelekli, 2013; Yazıcı, 2006).

Okullarda verilen değerler eğitiminin önemli amaçları bulunmaktadır. Ulusoy’a (2019) göre bu amaçlar; değerler eğitimine yönelik ihtiyaç analizinin yapılması, gerekli olan ve günün ihtiyaçlarına uygun değerlerin

belirlenmesi, değerlerle ilgili farklı kaynaklara ulaşma, erdemli bireyler yetiştirme, değerlerin kazandırılmasına yönelik materyal ve öğrenme ortamlarının hazırlanması, mesleğinin gereğini yerine getiren adaletli, merhametli bireyler yetiştirmek gibi konuları kapsamaktadır. Lovat (2017) ise okullarda verilen değer eğitiminin eğitsel amaçlar, sosyal, duygusal, ahlaki ve akademik gelişim üzerinde pozitif etkisi olduğunu belirtmektedir.

Değerler konusunda farklı kişiler tarafından birçok tanım yapılmıştır (Ersoy ve Ünüvar 2019; Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Örneğin Venkataiah (1998, 3-4) değerleri kişisel, sosyal, ahlaki, manevi ve davranışsal değerler olarak sınıflamaktadır. Ülavere ve Veisson (2015), çalışmalarında çocuklara öğretilmesi gereken en önemli değerlerin okul yöneticilerine göre mizah anlayışı, özsaygı ve yaratıcılık; öğretmenlere göre sabır; ebeveynlere göre ise güven ve bağlılık olduğunu ortaya koymuştur. Thornberg ve Oğuz (2013) ise öğrencilerin öğrenmelerini istediği değerleri diğer insanlara saygı gösterme, hoş ve nazik olma, empati yapma, kendine nasıl davranılmasını istiyorsan diğer insanlara da öyle davranma, şefkatli, toleranslı olma, insanlara yardım etme, adaletle muamele etme ve diğerlerine zarar vermeme olarak sıralamıştır. Türkiye’de ortaokul programlarında öğrencilere kazandırılması gereken başlıca değerler ise; adalet, ahlak, sevgi, saygı, temizlik, çalışkanlık, iyilik, sorumluluk, özen, dürüstlük, vatanseverlik, cömertlik ve duyarlılık gibi değerlerdir (MEB, 2018: 6-8).

Eğitim kurumları beceri ve değerler alanında gerçekleştirmiş olduğu eğitimlerle öğrencilerin benlik gelişimlerini etkilemektedir. Okullarda öğrencilerin benlik gelişiminin oluşumunda, içinde bulunulan ortam ve öğretmenin yaklaşımının oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin çevresi ile kurduğu etkileşim, onun benlik gelişiminin pozitif ya da negatif yönlü değişim göstermesine neden olmaktadır (Açıkgöz, 2007). Myers (2017), benlik kavramımızın şu anda olduğumuz kişi ile ilgili benlik şemamızı değil ayrıca olabileceğimiz kişi, yani olası benliklerimizi de içerdiğini belirtmektedir. Olası benlikler, olması hayali kurulan kişinin öngörüsünü de içermektedir. Bu nedenle okulların ve öğretmenlerin öğrenciler üzerinde oluşturduğu beklentilerin benlik gelişimini etkilediği söylenebilir.

Çocuklar, gençler ve yetişkinlerin bir diğer ifadeyle, eğitimin her safhasındaki bireylerin 21. yüzyılda kendilerine yer bulabilecekleri eğitim sisteminin nasıl olacağı en çok sorulan sorular arasında yer almaktadır (Öğretir-Özçelik, 2019). Bu çerçevede okullarda değerlerin mi yoksa becerilerin mi öncelikli olarak ele alınması, hangi niteliklere daha çok ağırlık verilmesi ve programlarda en çok hangi niteliklerin öğrencilere kazandırılması gerektiği problemi ortaya çıkmaktadır. Bu sorulara verilecek yanıtın öğrencilerin benlik gelişimlerini sağlama üzerinde önemli düzeyde etkili olacağı söylenebilir. Yapılan araştırmalar, öğretmenlerin okullarda değerler eğitimine öncelik verdiğini, bu durumun öğrenci davranışı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Aktepe ve Yel, 2009; Whitney, 1986). Öğretmenlere göre değerler eğitimi için eğitim programlarında dürüstlük, saygı ve sorumluluk değerlerine mutlaka yer verilmelidir (Whitney, 1986).

Yapılan araştırmada da ortaokullarda iyi bir öğrencinin sahip olması gereken beceri ve değerlerin öğretmen ve öğrenciler tarafından ne şekilde öncelendiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler ve görev yapan öğretmenlerden nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özellikleri -



değerler ve beceriler karışık olarak verilir- sıralamaları istenmiş ve yaptıkları sıralamalar karşılaştırılarak incelenmiştir.

### **Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın amacı, nitelikli bir ortaokul öğrencisinde bulunması gereken özelliklerin öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından karşılaştırılarak değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda belirlenen alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Ortaokullarda öğrenim gören öğrencilere göre nitelikli bir ortaokul öğrencisinin sahip olduğu özellikler nasıl sıralanmaktadır?
2. Ortaokullarda öğrenim gören erkek öğrencilere göre nitelikli bir ortaokul öğrencisinin sahip olduğu özellikler nasıl sıralanmaktadır?
3. Ortaokullarda öğrenim gören kız öğrencilere göre nitelikli bir ortaokul öğrencisinin sahip olduğu özellikler nasıl sıralanmaktadır?
4. Ortaokullarda görev yapan öğretmenlere göre nitelikli bir ortaokul öğrencisinin sahip olduğu özellikler nasıl sıralanmaktadır?
5. Ortaokullarda görev yapan erkek öğretmenlere göre nitelikli bir ortaokul öğrencisinin sahip olduğu özellikler nasıl sıralanmaktadır?
6. Ortaokullarda görev yapan kadın öğretmenlere göre nitelikli bir ortaokul öğrencisinin sahip olduğu özellikler nasıl sıralanmaktadır?

### **YÖNTEM**

#### **Katılımcılar**

Bu araştırmaya, 2018-2019 öğretim yılı bahar döneminde İç Anadolu'da bir il merkezinde farklı ortaokul türlerinde öğrenim gören toplam 1520 öğrenci ve 174 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 748'i (%49,2) erkek, 772'si (%50,8) kız; öğretmenlerin 64'ü (%36,8) erkek, 110'u (%63,2) kadındır.

#### **Veri Toplama Aracı**

Bu araştırmada nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler ve görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi için araştırmacılar tarafından nitelikli öğrenci özelliklerinin yer aldığı veri toplama aracı geliştirilmiştir. Veri toplama aracının geliştirilme sürecinde 10 öğretmen ve 20 öğrenciden oluşan ön çalışma grubuna nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin neler olduğu sorulmuş ve verilen yanıtlar üzerinde içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi sonuçlarına göre elde edilen nitelikli öğrenci özelliklerinin frekans dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

**Tablo 1.** İçerik Analizi Sonuçlarına Göre Nitelikli Öğrenci Özelliklerinin Frekans Dağılımı

| Nitelikli öğrenci özellikleri | f  | Nitelikli öğrenci özellikleri | f  | Nitelikli öğrenci özellikleri | f  |
|-------------------------------|----|-------------------------------|----|-------------------------------|----|
| Saygılı                       | 30 | Kendini ifade edebilen        | 25 | Alçakgönüllü                  | 13 |
| Yaratıcı                      | 30 | Sorumluluk sahibi             | 22 | Mizaha açık                   | 10 |
| Eleştirel düşünebilen         | 28 | Dürüst                        | 20 | Çözüm odaklı                  | 10 |
| Çalışkan                      | 28 | Özgüvenli                     | 20 | Azimli                        | 9  |
| Yardımseser                   | 28 | Hoşgörülü                     | 20 | İletişime açık                | 8  |
| Yeniliklere açık              | 27 | Girişken                      | 19 | İşbirliği kuran               | 5  |
| Kurallara bağlı               | 26 | Sabırlı                       | 18 | Konuşkan                      | 3  |
| Çok yönlü                     | 26 | Problem çözebilen             | 18 | Pratik                        | 2  |

Tablo 1 incelendiğinde en çok vurgulanan nitelikli öğrenci özelliklerinin sırasıyla “saygılı, yaratıcı, eleştirel düşünebilen, çalışkan, yardımseser, yeniliklere açık, kurallara bağlı, çok yönlü, kendini ifade edebilen ve sorumluluk sahibi” olduğu görülmektedir. İçerik analizi sonuçları ve alanyazında kabul gören (Loomans ve Looman, 2005; Harkness ve diğerleri, 2007; Pighin, 2008; Tay, Durmaz ve Şanal, 2013; Bialik & Fadel, 2015; Ülavere ve Veisson, 2015; Bıçak ve diğerleri, 2016; Becerikli ve Demirel, 2017) nitelikli öğrenci özelliklerinden ön plana en çok çıkan 10’u seçilmiştir. Araştırmanın amacına bağlı olarak bu özelliklerden 5’inin beceri 5’inin değer olmasına dikkat edilmiştir. Belirlenen nitelikli öğrenci özellikleri şöyle oluşmuştur:

1. Saygılı
2. Yaratıcı
3. Eleştirel düşünebilen
4. Çalışkan
5. Yardımseser
6. Yeniliklere açık
7. Kurallara bağlı
8. Çok yönlü
9. Kendini ifade edebilen
10. Sorumluluk sahibi

Seçilen bu nitelikli öğrenci özellikleri ve kişisel bilgi formu veri toplama aracını oluşturmuştur. Hazırlanan form uzman görüşleri doğrultusunda biçimsel olarak düzenlenmiş ve forma son hali verilmiştir.

### Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde, pek çok alanda uygulama yeri bulunan bir ölçme yöntemi olan yargıcı kararlarına dayalı ölçekleme yaklaşımlarından, sıralama yargıları kanunuyla ölçekleme yöntemi kullanılmıştır. Gözlemciyi uyarıcılar arasında mümkün olan en büyük ayrımı yapmaya zorlayan sıralama, gözlemcinin bu ayrımı yapabildiği

hallerde geçerliği çok yüksek bir ölçek vermekte, bu nedenle iç tutarlılık yüksek olmaktadır (Turgut ve Baykul, 1992). Sıralama yargılarıyla ölçekleme, bir sıra numarası verilebilecek tüm uyarıcılara uygulanabilmektedir.

Bu araştırmada nitelikli öğrenci özelliklerine ilişkin yargıların toplanması için katılımcılara, nitelikli öğrencilerin sahip olduğu düşünülen 10 özellik verilmiştir. Katılımcılardan özelliklerin tümünü düşünmeleri ve her bir özelliği diğer özelliklerle karşılaştırarak en önemli gördüğü özelliğe 1 diyerek, daha az önemli olduğunu düşündüğü özelliğe 10'a doğru bir sıra numarası vermeleri istenmiş ve her bir özelliğe ait frekans değerleri hesaplanmıştır. Bu işlem sonucunda frekans matrisi oluşturulmuştur. Frekans matrisinde yer alan her bir sıra frekansı  $n(S_{ji}>S_{ki})=f_{ji} \cdot (f_{k<i+1/2} \cdot f_{ki})$  eşitliği yardımıyla hesaplanan  $n(S_{ji}>S_{ki})$  (Turgut ve Baykul, 1992) frekansları matrisi oluşturulmuştur. Oluşturulan  $n(S_{ji}>S_{ki})$  frekansları matrisinin sütunlarında yer alan tüm satırlar toplanmış ve elde edilen frekanslar  $N^2$ 'ye bölünerek, oranlar matrisi (P) elde edilmiştir. Oranlar matrisindeki hücre değerlerine (P) karşılık gelen (Z) standart değerleri belirlenerek birim normal sapmalar matrisi elde edilmiştir (Bozgeyikli, Toprak ve Derin, 2016).

Matrisin sonunda her bir sütuna ait değerlerin toplamını gösteren bir satır oluşturularak bu satırdaki her bir z hücre değerinin sütunlar boyunca ortalamaları alınmış ve ölçek değerleri (Sj) hesaplanmıştır. Eksenin başlangıcı (0 noktası) bu satırdaki ortalama z değerlerinden en küçük olanına kaydırılarak ölçek değerleri sıralanmıştır. Bu kaydırmada; eğer en küçük değer negatif ise tüm değerlere bu değer mutlak değeri eklenmiş, en küçük değer pozitif ise tüm değerlerden bu değer çıkarılmıştır. Bunun sonucunda her bir kriterin ölçek değeri (Sc) belirlenmiştir (Bozgeyikli, Toprak ve Derin, 2016). Veri toplama aracında yer alan 10 özelliğin ölçek değerleri, genel sıralama durumu cinsiyete göre sıralamalar için ayrı ayrı Microsoft Excel programında çözümlenmiştir.

## BULGULAR

Ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler ve görev yapan öğretmenlere göre nitelikli öğrenci özelliklerinin sıralama yargılarına dayalı olarak ölçeklendiği bu araştırmada öğrenci katılımcıların tümü, erkek öğrenciler ve kız öğrenciler ile öğretmen katılımcıların tümü, erkek öğretmenler ve kadın öğretmenler için ayrı ayrı ölçekleme çalışması yapılmış ve ölçeklemede yer alan aşamalar tablolar halinde sırasıyla verilmiştir.

### 1. Öğrenci katılımcıların tümünün görüşlerine göre nitelikli öğrenci özelliklerinin sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi

Çalışmada öncelikle her bir katılımcıdan, kendilerine verilen nitelikli öğrenci özelliklerini en önemli gördüğünden, daha az önemli gördüğüne doğru sıralamaları istenmiş ve böylelikle her bir özelliğe ait frekans değerleri belirlenmiştir. Sıralama sonucu öğrenci katılımcıların tümü için frekans matrisi Tablo 2'de gösterilmiştir. Matriste yer alan satırlar ve sütunların toplamı, toplam öğrenci katılımcı sayısı olan 1520'ye eşittir.

**Tablo 2.** Öğrenci Katılımcıların Tümüne Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Frekans Matrisi (F)

| Ri     | Saygılı | Yaratıcı | Eleştirel düşünebilen | Çalışkan | Yardımsaver | Yeniiklere açık | Kurallara bağlı | Çok yönlü | Kendini ifade edebilen | Sorumluluk sahibi | ΣSatır |
|--------|---------|----------|-----------------------|----------|-------------|-----------------|-----------------|-----------|------------------------|-------------------|--------|
| 1      | 895     | 92       | 44                    | 197      | 57          | 19              | 42              | 31        | 98                     | 45                | 1520   |
| 2      | 217     | 134      | 74                    | 312      | 173         | 85              | 195             | 81        | 145                    | 104               | 1520   |
| 3      | 98      | 179      | 96                    | 183      | 180         | 137             | 188             | 132       | 173                    | 154               | 1520   |
| 4      | 60      | 172      | 107                   | 152      | 173         | 183             | 176             | 124       | 197                    | 176               | 1520   |
| 5      | 55      | 168      | 127                   | 132      | 167         | 195             | 139             | 155       | 181                    | 201               | 1520   |
| 6      | 42      | 158      | 170                   | 95       | 179         | 201             | 118             | 180       | 177                    | 200               | 1520   |
| 7      | 35      | 163      | 187                   | 90       | 138         | 220             | 144             | 192       | 172                    | 179               | 1520   |
| 8      | 30      | 159      | 210                   | 91       | 186         | 200             | 138             | 205       | 142                    | 159               | 1520   |
| 9      | 47      | 157      | 255                   | 91       | 160         | 163             | 135             | 222       | 132                    | 158               | 1520   |
| 10     | 41      | 138      | 250                   | 177      | 107         | 117             | 245             | 198       | 103                    | 144               | 1520   |
| ΣSütun | 1520    | 1520     | 1520                  | 1520     | 1520        | 1520            | 1520            | 1520      | 1520                   | 1520              | 15200  |

Yapılan sıralamanın ardından frekans (F) matrisinin her bir hücresindeki değer  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i} + 1/2 \cdot f_{ki})$  eşitliği yardımıyla diğer sütunlardaki değerlerle karşılaştırılarak  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frekansları hesaplanmış ve hesaplanan bu değerler  $N^2$ 'ye bölünerek Tablo 3'teki oranlar matrisi oluşturulmuştur (Bozgeyikli, Toprak ve Derin, 2016).

**Tablo 3.** Öğrenci Katılımcıların Tümüne Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Oranlar Matrisi (P)

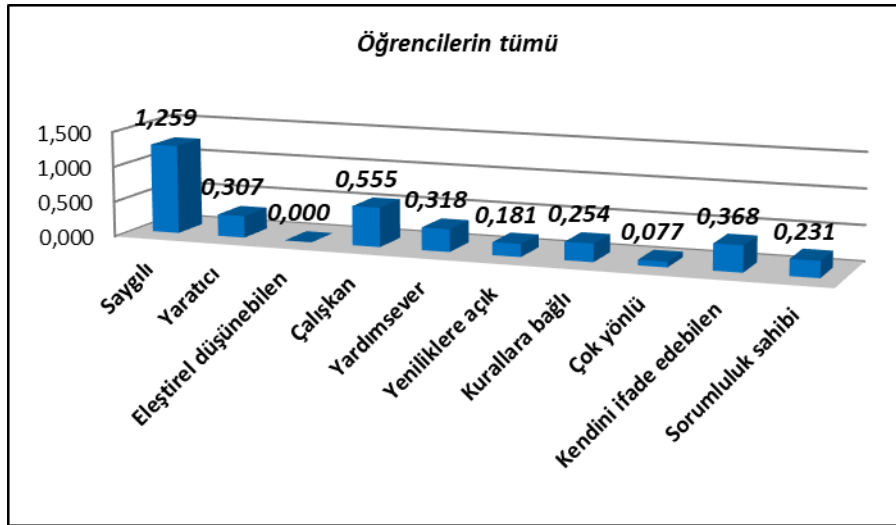
|        |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|--------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1      |       | 0,172 | 0,120 | 0,241 | 0,165 | 0,133 | 0,156 | 0,125 | 0,180 | 0,147 |
| 2      | 0,828 |       | 0,377 | 0,600 | 0,506 | 0,450 | 0,481 | 0,408 | 0,525 | 0,470 |
| 3      | 0,880 | 0,623 |       | 0,697 | 0,632 | 0,589 | 0,595 | 0,537 | 0,651 | 0,602 |
| 4      | 0,759 | 0,400 | 0,303 |       | 0,402 | 0,349 | 0,385 | 0,323 | 0,418 | 0,368 |
| 5      | 0,835 | 0,494 | 0,368 | 0,598 |       | 0,443 | 0,476 | 0,400 | 0,520 | 0,463 |
| 6      | 0,867 | 0,550 | 0,411 | 0,651 | 0,557 |       | 0,529 | 0,448 | 0,579 | 0,521 |
| 7      | 0,844 | 0,519 | 0,405 | 0,615 | 0,524 | 0,471 |       | 0,433 | 0,542 | 0,489 |
| 8      | 0,875 | 0,592 | 0,463 | 0,677 | 0,600 | 0,552 | 0,567 |       | 0,620 | 0,568 |
| 9      | 0,820 | 0,475 | 0,349 | 0,582 | 0,480 | 0,421 | 0,458 | 0,380 |       | 0,443 |
| 10     | 0,853 | 0,530 | 0,398 | 0,632 | 0,537 | 0,479 | 0,511 | 0,432 | 0,557 |       |
| ΣSütun | 7,561 | 4,356 | 3,193 | 5,293 | 4,403 | 3,888 | 4,158 | 3,486 | 4,592 | 4,072 |

Tablo 4'teki birim normal sapmalar matrisinin elde edilmesinde oranlar matrisi ve buna karşılık gelen Z standart değerlerinden faydalanılmış olup, oranlar matrisindeki hücre değerlerine (P) karşılık gelen (Z) standart değerleri belirlenmiştir. Oranlar matrisinin her elemanına karşılık gelen, birim normal dağılımının z değerleri, esas köşegene göre birbirinin ters işaretlisidir ve mutlak değerce birbirlerine eşittir. Matris sonunda oluşturulan sütun toplamalarının, özellik sayısı olan 10'a bölünmesiyle katılımcıların tümü için her bir özelliğe ait ölçek değeri  $(S(j))$  hesaplanmıştır (Bozgeyikli, Toprak ve Derin, 2016).

**Tablo 4.** Öğrenci Katılımcıların Tümüne Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Birim Normal Sapmalar Matrisi (Z)

|               |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|---------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1             |       | -0,948 | -1,177 | -0,702 | -0,972 | -1,114 | -1,009 | -1,151 | -0,914 | -1,049 |
| 2             | 0,948 |        | -0,315 | 0,253  | 0,014  | -0,125 | -0,048 | -0,233 | 0,062  | -0,075 |
| 3             | 1,177 | 0,315  |        | 0,516  | 0,337  | 0,226  | 0,241  | 0,092  | 0,389  | 0,259  |
| 4             | 0,702 | -0,253 | -0,516 |        | -0,249 | -0,388 | -0,293 | -0,460 | -0,206 | -0,336 |
| 5             | 0,972 | -0,014 | -0,337 | 0,249  |        | -0,143 | -0,061 | -0,254 | 0,050  | -0,092 |
| 6             | 1,114 | 0,125  | -0,226 | 0,388  | 0,143  |        | 0,072  | -0,130 | 0,198  | 0,052  |
| 7             | 1,009 | 0,048  | -0,241 | 0,293  | 0,061  | -0,072 |        | -0,169 | 0,105  | -0,027 |
| 8             | 1,151 | 0,233  | -0,092 | 0,460  | 0,254  | 0,130  | 0,169  |        | 0,306  | 0,170  |
| 9             | 0,914 | -0,062 | -0,389 | 0,206  | -0,050 | -0,198 | -0,105 | -0,306 |        | -0,143 |
| 10            | 1,049 | 0,075  | -0,259 | 0,336  | 0,092  | -0,052 | 0,027  | -0,170 | 0,143  |        |
| <b>ΣSütun</b> | 9,036 | -0,481 | -3,551 | 1,998  | -0,371 | -1,736 | -1,007 | -2,781 | 0,133  | -1,241 |
| <b>S(j)</b>   | 0,904 | -0,048 | -0,355 | 0,200  | -0,037 | -0,174 | -0,101 | -0,278 | 0,013  | -0,124 |
| <b>S(c)</b>   | 1,259 | 0,307  | 0,000  | 0,555  | 0,318  | 0,181  | 0,254  | 0,077  | 0,368  | 0,231  |

Her bir özelliğin ölçek değerinin (S(c)) belirlenmesinde, eksenin başlangıcı (0 noktası) bu satırdaki ortalama z değerlerinden en küçük olan “-0,355” değerine kaydırılmış ve her ölçek değerine en küçük değer mutlak değeri olan 0,355 eklenmiştir. Böylece öğrenci katılımcıların tümüne göre nitelikli öğrenci özelliklerine ait ölçek değerleri (S(c)) hesaplanmıştır (Bozgeyikli, Toprak ve Derin, 2016). Hesaplanan ölçek değerlerinin dağılımı Grafik 1’de verilmiştir.

**Grafik 1.** Öğrenci Katılımcıların Tümüne Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Ölçek Değerleri

Öğrenci katılımcıların tümünün görüşlerine göre nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin ölçeklenmesinde “saygılı” özelliğinin en yüksek ölçek değerine sahip olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla çalışkan, kendini ifade edebilen, yardımsever, yaratıcı, kurallara bağlı, sorumluluk sahibi, yeniliklere açık, çok yönlü özelliği izlemekte ve en düşük ölçek değerinin eleştirel düşünebilen özelliğine ait olduğu görülmektedir.

## 2. Erkek öğrencilerin görüşlerine göre nitelikli öğrenci özelliklerinin sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi

Sıralama sonucu erkek öğrencilerin frekans matrisi Tablo 5'te gösterildiği şekilde oluşturulmuştur. Matriste yer alan satırlar ve sütunların toplamı, toplam erkek öğrenci katılımcı sayısı olan 748'e eşittir.

**Tablo 5.** Erkek Öğrencilere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Frekans Matrisi (F)

| R <sub>i</sub> | Saygılı    | Yaratıcı   | Eleştirel düşünebilen | Çalışkan   | Yardımsaver | Yeniliklere açık | Kurallara bağlı | Çok yönlü  | Kendini ifade edebilen | Sorumluluk sahibi | ΣSatır      |
|----------------|------------|------------|-----------------------|------------|-------------|------------------|-----------------|------------|------------------------|-------------------|-------------|
| 1              | 450        | 45         | 23                    | 95         | 31          | 9                | 25              | 16         | 27                     | 27                | 748         |
| 2              | 95         | 71         | 39                    | 166        | 81          | 42               | 101             | 52         | 57                     | 44                | 748         |
| 3              | 44         | 90         | 48                    | 90         | 92          | 79               | 91              | 67         | 78                     | 69                | 748         |
| 4              | 29         | 93         | 55                    | 77         | 77          | 99               | 85              | 54         | 99                     | 80                | 748         |
| 5              | 31         | 84         | 60                    | 64         | 91          | 99               | 71              | 68         | 77                     | 103               | 748         |
| 6              | 21         | 86         | 86                    | 40         | 74          | 97               | 69              | 83         | 92                     | 100               | 748         |
| 7              | 17         | 76         | 84                    | 50         | 62          | 100              | 74              | 101        | 104                    | 80                | 748         |
| 8              | 15         | 83         | 95                    | 38         | 102         | 93               | 62              | 114        | 73                     | 73                | 748         |
| 9              | 21         | 54         | 120                   | 44         | 88          | 77               | 76              | 102        | 79                     | 87                | 748         |
| 10             | 25         | 66         | 138                   | 84         | 50          | 53               | 94              | 91         | 62                     | 85                | 748         |
| <b>ΣSütun</b>  | <b>748</b> | <b>748</b> | <b>748</b>            | <b>748</b> | <b>748</b>  | <b>748</b>       | <b>748</b>      | <b>748</b> | <b>748</b>             | <b>748</b>        | <b>7480</b> |

Yapılan sıralamanın ardından frekans (F) matrisinin her bir hücreindeki değer  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i} + 1/2 \cdot f_{ki})$  eşitliği yardımıyla diğer sütunlardaki değerlerle karşılaştırılarak  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frekansları hesaplanmış ve hesaplanan bu değerler  $N^2$ 'ye bölünerek Tablo 6'daki oranlar matrisi oluşturulmuştur.

**Tablo 6.** Erkek Öğrencilere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Oranlar Matrisi (P)

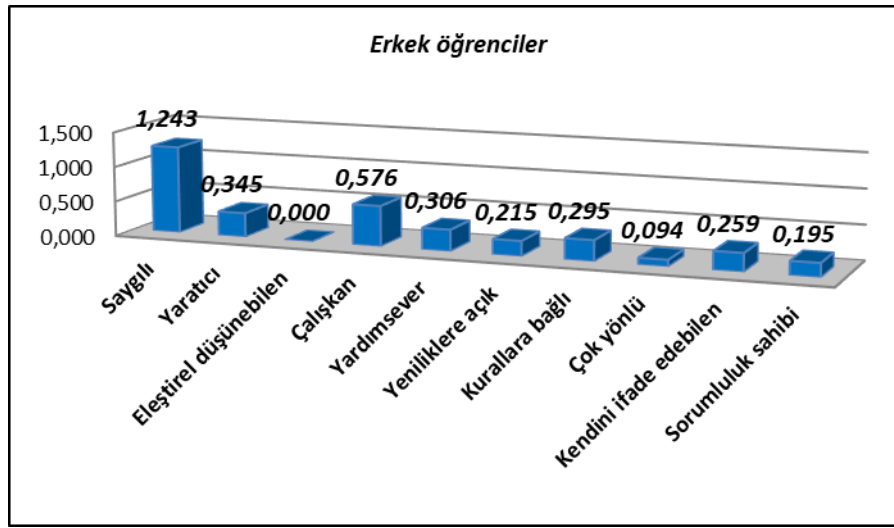
|               |              |              |              |              |              |              |              |              |              |              |
|---------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| 1             |              | 0,180        | 0,125        | 0,246        | 0,169        | 0,141        | 0,167        | 0,133        | 0,158        | 0,149        |
| 2             | 0,820        |              | 0,360        | 0,598        | 0,484        | 0,446        | 0,483        | 0,397        | 0,464        | 0,438        |
| 3             | 0,875        | 0,640        |              | 0,704        | 0,626        | 0,603        | 0,615        | 0,544        | 0,612        | 0,585        |
| 4             | 0,754        | 0,402        | 0,296        |              | 0,390        | 0,349        | 0,389        | 0,321        | 0,370        | 0,349        |
| 5             | 0,831        | 0,516        | 0,374        | 0,610        |              | 0,464        | 0,497        | 0,413        | 0,481        | 0,454        |
| 6             | 0,859        | 0,554        | 0,397        | 0,651        | 0,536        |              | 0,534        | 0,440        | 0,517        | 0,488        |
| 7             | 0,833        | 0,517        | 0,385        | 0,611        | 0,503        | 0,466        |              | 0,421        | 0,483        | 0,458        |
| 8             | 0,867        | 0,603        | 0,456        | 0,679        | 0,587        | 0,560        | 0,579        |              | 0,572        | 0,544        |
| 9             | 0,842        | 0,536        | 0,388        | 0,630        | 0,519        | 0,483        | 0,517        | 0,428        |              | 0,473        |
| 10            | 0,851        | 0,562        | 0,415        | 0,651        | 0,546        | 0,512        | 0,542        | 0,456        | 0,527        |              |
| <b>ΣSütun</b> | <b>7,531</b> | <b>4,509</b> | <b>3,197</b> | <b>5,381</b> | <b>4,361</b> | <b>4,024</b> | <b>4,322</b> | <b>3,553</b> | <b>4,183</b> | <b>3,939</b> |

Tablo 7'deki birim normal sapmalar matrisinin elde edilmesinde oranlar matrisi ve buna karşılık gelen Z standart değerlerinden faydalanılmış olup, oranlar matrisindeki hücre değerlerine (P) karşılık gelen (Z) standart değerleri belirlenmiştir. Oranlar matrisinin her elemanına karşılık gelen, birim normal dağılımının z değerleri, esas köşegene göre birbirinin ters işaretlidir ve mutlak değerce birbirlerine eşittir. Matris sonunda oluşturulan sütun toplamalarının, özellik sayısı olan 10'a bölünmesiyle erkek öğrenciler için her bir özelliğe ait ölçek değeri (S(j)) hesaplanmıştır.

**Tablo 7.** Erkek Öğrencilere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Birim Normal Sapmalar Matrisi (Z)

|               |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|---------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1             |       | -0,915 | -1,151 | -0,687 | -0,957 | -1,074 | -0,964 | -1,113 | -1,002 | -1,040 |
| 2             | 0,915 |        | -0,358 | 0,249  | -0,040 | -0,136 | -0,043 | -0,261 | -0,090 | -0,155 |
| 3             | 1,151 | 0,358  |        | 0,537  | 0,321  | 0,260  | 0,291  | 0,111  | 0,284  | 0,215  |
| 4             | 0,687 | -0,249 | -0,537 |        | -0,280 | -0,388 | -0,281 | -0,465 | -0,333 | -0,388 |
| 5             | 0,957 | 0,040  | -0,321 | 0,280  |        | -0,091 | -0,008 | -0,219 | -0,048 | -0,117 |
| 6             | 1,074 | 0,136  | -0,260 | 0,388  | 0,091  |        | 0,086  | -0,151 | 0,042  | -0,030 |
| 7             | 0,964 | 0,043  | -0,291 | 0,281  | 0,008  | -0,086 |        | -0,198 | -0,042 | -0,105 |
| 8             | 1,113 | 0,261  | -0,111 | 0,465  | 0,219  | 0,151  | 0,198  |        | 0,181  | 0,112  |
| 9             | 1,002 | 0,090  | -0,284 | 0,333  | 0,048  | -0,042 | 0,042  | -0,181 |        | -0,068 |
| 10            | 1,040 | 0,155  | -0,215 | 0,388  | 0,117  | 0,030  | 0,105  | -0,112 | 0,068  |        |
| <b>ΣSütun</b> | 8,904 | -0,081 | -3,528 | 2,234  | -0,472 | -1,375 | -0,574 | -2,589 | -0,941 | -1,577 |
| <b>S(j)</b>   | 0,890 | -0,008 | -0,353 | 0,223  | -0,047 | -0,138 | -0,057 | -0,259 | -0,094 | -0,158 |
| <b>S(c)</b>   | 1,243 | 0,345  | 0,000  | 0,576  | 0,306  | 0,215  | 0,295  | 0,094  | 0,259  | 0,195  |

Her bir özelliğin ölçek değerinin (S(c)) belirlenmesinde, eksenin başlangıcı (0 noktası) bu satırdaki ortalama z değerlerinden en küçük olan “-0,353” değerine kaydırılmış ve her ölçek değerine en küçük değer mutlak değeri olan 0,353 eklenmiştir. Böylece erkek öğrencilerin nitelikli öğrenci özelliklerine ait ölçek değerleri (S(c)) hesaplanmıştır. Hesaplanan ölçek değerlerinin dağılımı Grafik 2’de verilmiştir.

**Grafik 2.** Erkek Öğrencilere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Ölçek Değerleri

Erkek öğrenci katılımcıların tümünün görüşlerine göre nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin ölçeklenmesinde “saygılı” özelliğinin en yüksek ölçek değerine sahip olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla çalışkan, yaratıcı, yardımsever, kurallara bağlı, kendini ifade edebilen, yeniliklere açık, sorumluluk sahibi, çok yönlü özelliği izlemekte ve en düşük ölçek değerinin eleştirel düşünebilen özelliğine ait olduğu görülmektedir.

### 3. Kız öğrencilerin görüşlerine göre nitelikli öğrenci özelliklerinin sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi

Sıralama sonucu kız öğrencilerin frekans matrisi Tablo 8’de gösterildiği şekilde oluşturulmuştur. Matriste yer alan satırlar ve sütunların toplamı, toplam kız öğrenci katılımcı sayısı olan 772’ye eşittir.

**Tablo 8.** Kız Öğrencilere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Frekans Matrisi (F)

| Ri     | Saygılı | Yaratıcı | Eleştirel düşünebilen | Çalışkan | Yardımcı | Yeniliklere açık | Kurallara bağlı | Çok yönlü | Kendini ifade edebilen | Sorumluluk sahibi | ΣSatır |
|--------|---------|----------|-----------------------|----------|----------|------------------|-----------------|-----------|------------------------|-------------------|--------|
| 1      | 445     | 47       | 21                    | 102      | 26       | 10               | 17              | 15        | 71                     | 18                | 772    |
| 2      | 122     | 63       | 35                    | 146      | 92       | 43               | 94              | 29        | 88                     | 60                | 772    |
| 3      | 54      | 89       | 48                    | 93       | 88       | 58               | 97              | 65        | 95                     | 85                | 772    |
| 4      | 31      | 79       | 52                    | 75       | 96       | 84               | 91              | 70        | 98                     | 96                | 772    |
| 5      | 24      | 84       | 67                    | 68       | 76       | 96               | 68              | 87        | 104                    | 98                | 772    |
| 6      | 21      | 72       | 84                    | 55       | 105      | 104              | 49              | 97        | 85                     | 100               | 772    |
| 7      | 18      | 87       | 103                   | 40       | 76       | 120              | 70              | 91        | 68                     | 99                | 772    |
| 8      | 15      | 76       | 115                   | 53       | 84       | 107              | 76              | 91        | 69                     | 86                | 772    |
| 9      | 26      | 103      | 135                   | 47       | 72       | 86               | 59              | 120       | 53                     | 71                | 772    |
| 10     | 16      | 72       | 112                   | 93       | 57       | 64               | 151             | 107       | 41                     | 59                | 772    |
| ΣSütun | 772     | 772      | 772                   | 772      | 772      | 772              | 772             | 772       | 772                    | 772               | 7720   |

Yapılan sıralamanın ardından frekans (F) matrisinin her bir hücresindeki değer  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i+1/2} / f_{ki})$  eşitliği yardımıyla diğer sütunlardaki değerlerle karşılaştırılarak  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frekansları hesaplanmış ve hesaplanan bu değerler  $N^2$ 'ye bölünerek Tablo 9'daki oranlar matrisi oluşturulmuştur.

**Tablo 9.** Kız Öğrencilere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Oranlar Matrisi (P)

|        |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|--------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1      |       | 0,163 | 0,114 | 0,237 | 0,162 | 0,124 | 0,146 | 0,117 | 0,203 | 0,145 |
| 2      | 0,837 |       | 0,394 | 0,602 | 0,526 | 0,455 | 0,478 | 0,418 | 0,582 | 0,501 |
| 3      | 0,886 | 0,606 |       | 0,690 | 0,638 | 0,576 | 0,576 | 0,529 | 0,691 | 0,619 |
| 4      | 0,763 | 0,398 | 0,310 |       | 0,414 | 0,349 | 0,380 | 0,325 | 0,465 | 0,388 |
| 5      | 0,838 | 0,474 | 0,362 | 0,586 |       | 0,423 | 0,456 | 0,387 | 0,559 | 0,472 |
| 6      | 0,876 | 0,545 | 0,424 | 0,651 | 0,577 |       | 0,523 | 0,457 | 0,637 | 0,553 |
| 7      | 0,854 | 0,522 | 0,424 | 0,620 | 0,544 | 0,477 |       | 0,444 | 0,596 | 0,519 |
| 8      | 0,883 | 0,582 | 0,471 | 0,675 | 0,613 | 0,543 | 0,556 |       | 0,668 | 0,590 |
| 9      | 0,797 | 0,418 | 0,309 | 0,535 | 0,441 | 0,363 | 0,404 | 0,332 |       | 0,412 |
| 10     | 0,855 | 0,499 | 0,381 | 0,612 | 0,528 | 0,447 | 0,481 | 0,410 | 0,588 |       |
| ΣSütun | 7,589 | 4,207 | 3,189 | 5,207 | 4,443 | 3,756 | 3,999 | 3,420 | 4,988 | 4,201 |

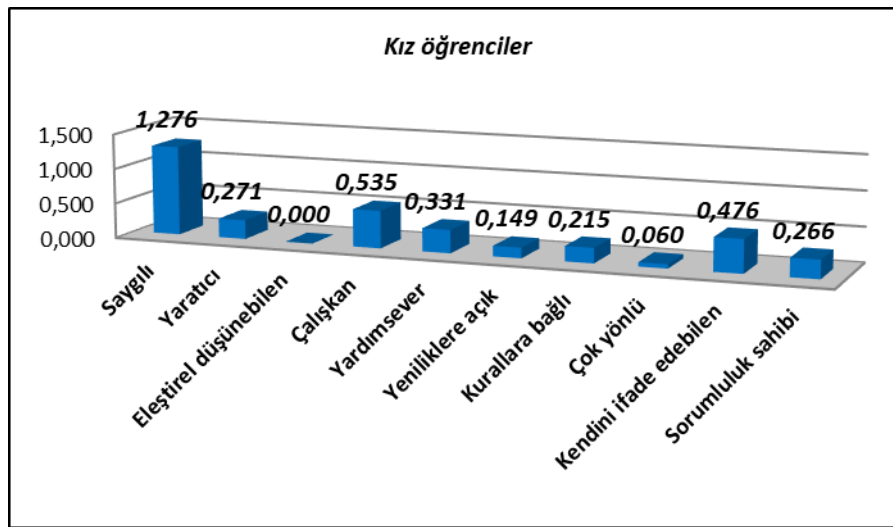
Tablo 10'daki birim normal sapmalar matrisinin elde edilmesinde oranlar matrisi ve buna karşılık gelen Z standart değerlerinden faydalanılmış olup, oranlar matrisindeki hücre değerlerine (P) karşılık gelen (Z) standart değerleri belirlenmiştir. Oranlar matrisinin her elemanına karşılık gelen, birim normal dağılımının z değerleri, esas köşegene göre birbirinin ters işaretlisidir ve mutlak değerce birbirlerine eşittir. Matris sonunda oluşturulan sütun toplamalarının, özellik sayısı olan 10'a bölünmesiyle kız öğrenciler için her bir özelliğe ait ölçek değeri (S(j)) hesaplanmıştır.



**Tablo 10.** Kız Öğrencilere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Birim Normal Sapmalar Matrisi (Z)

|               |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|---------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1             |       | -0,980 | -1,204 | -0,717 | -0,988 | -1,153 | -1,055 | -1,192 | -0,832 | -1,058 |
| 2             | 0,980 |        | -0,270 | 0,258  | 0,066  | -0,113 | -0,055 | -0,206 | 0,206  | 0,004  |
| 3             | 1,204 | 0,270  |        | 0,495  | 0,354  | 0,191  | 0,191  | 0,073  | 0,499  | 0,304  |
| 4             | 0,717 | -0,258 | -0,495 |        | -0,218 | -0,388 | -0,305 | -0,455 | -0,087 | -0,285 |
| 5             | 0,988 | -0,066 | -0,354 | 0,218  |        | -0,195 | -0,112 | -0,286 | 0,148  | -0,069 |
| 6             | 1,153 | 0,113  | -0,191 | 0,388  | 0,195  |        | 0,058  | -0,108 | 0,352  | 0,133  |
| 7             | 1,055 | 0,055  | -0,191 | 0,305  | 0,112  | -0,058 |        | -0,140 | 0,243  | 0,048  |
| 8             | 1,192 | 0,206  | -0,073 | 0,455  | 0,286  | 0,108  | 0,140  |        | 0,433  | 0,228  |
| 9             | 0,832 | -0,206 | -0,499 | 0,087  | -0,148 | -0,352 | -0,243 | -0,433 |        | -0,222 |
| 10            | 1,058 | -0,004 | -0,304 | 0,285  | 0,069  | -0,133 | -0,048 | -0,228 | 0,222  |        |
| <b>ΣSütun</b> | 9,179 | -0,870 | -3,580 | 1,773  | -0,272 | -2,093 | -1,429 | -2,975 | 1,184  | -0,917 |
| <b>S(j)</b>   | 0,918 | -0,087 | -0,358 | 0,177  | -0,027 | -0,209 | -0,143 | -0,298 | 0,118  | -0,092 |
| <b>S(c)</b>   | 1,276 | 0,271  | 0,000  | 0,535  | 0,331  | 0,149  | 0,215  | 0,060  | 0,476  | 0,266  |

Her bir özelliğin ölçek değerinin (S(c)) belirlenmesinde, eksenin başlangıcı (0 noktası) bu satırdaki ortalama z değerlerinden en küçük olan “-0,358” değerine kaydırılmış ve her ölçek değerine en küçük değer mutlak değeri olan 0,358 eklenmiştir. Böylece kız öğrencilerin nitelikli öğrenci özelliklerine ait ölçek değerleri (S(c)) hesaplanmıştır. Hesaplanan ölçek değerlerinin dağılımı Grafik 3’te verilmiştir.

**Grafik 3.** Kız Öğrencilere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Ölçek Değerleri

Kız öğrenci katılımcıların tümünün görüşlerine göre nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin ölçeklenmesinde “saygılı” özelliğinin en yüksek ölçek değerine sahip olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla çalışkan, kendini ifade edebilen, yardımsever, yaratıcı, sorumluluk sahibi, kurallara bağlı, yeniliklere açık, çok yönlü özelliği izlemekte ve en düşük ölçek değerinin eleştirel düşünebilen özelliğine ait olduğu görülmektedir.

#### 4. Öğretmen katılımcıların tümünün görüşlerine göre nitelikli öğrenci özelliklerinin sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi

Sıralama sonucu öğretmen katılımcıların tümü için frekans matrisi Tablo 11'de gösterildiği şekilde oluşturulmuştur. Matriste yer alan satırlar ve sütunların toplamı, toplam öğretmen katılımcı sayısı olan 174'e eşittir.

**Tablo 11.** Öğretmen Katılımcıların Tümüne Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Frekans Matrisi (F)

| Ri            | Saygılı | Yaratıcı | Eleştirel düşünebilen | Çalışkan | Yardımsesver | Yeniliklere açık | Kurallara bağlı | Çok yönlü | Kendini ifade edebilen | Sorumluluk sahibi | ΣSatır |
|---------------|---------|----------|-----------------------|----------|--------------|------------------|-----------------|-----------|------------------------|-------------------|--------|
| 1             | 116     | 5        | 7                     | 4        | 4            | 4                | 3               | 5         | 16                     | 10                | 174    |
| 2             | 11      | 13       | 15                    | 17       | 28           | 9                | 27              | 7         | 36                     | 11                | 174    |
| 3             | 8       | 21       | 18                    | 6        | 26           | 7                | 16              | 16        | 28                     | 28                | 174    |
| 4             | 6       | 24       | 19                    | 14       | 18           | 14               | 20              | 13        | 23                     | 23                | 174    |
| 5             | 1       | 24       | 20                    | 16       | 21           | 29               | 8               | 19        | 11                     | 25                | 174    |
| 6             | 4       | 15       | 25                    | 23       | 16           | 28               | 9               | 24        | 12                     | 18                | 174    |
| 7             | 4       | 32       | 18                    | 21       | 16           | 23               | 13              | 20        | 11                     | 16                | 174    |
| 8             | 12      | 13       | 26                    | 16       | 16           | 24               | 16              | 25        | 16                     | 10                | 174    |
| 9             | 3       | 14       | 14                    | 34       | 17           | 19               | 20              | 23        | 14                     | 16                | 174    |
|               | 9       | 13       | 12                    | 23       | 12           | 17               | 42              | 22        | 7                      | 17                | 174    |
| <b>ΣSütun</b> | 174     | 174      | 174                   | 174      | 174          | 174              | 174             | 174       | 174                    | 174               | 1740   |

Yapılan sıralamanın ardından frekans (F) matrisinin her bir hücresindeki değer  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k < i + 1/2} \cdot f_{ki})$  eşitliği yardımıyla diğer sütunlardaki değerlerle karşılaştırılarak  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frekansları hesaplanmış ve hesaplanan bu değerler  $N^2$ 'ye bölünerek Tablo 12'deki oranlar matrisi oluşturulmuştur.

**Tablo 12.** Öğretmen Katılımcıların Tümüne Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Oranlar Matrisi (P)

|               |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|---------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1             |       | 0,183 | 0,185 | 0,153 | 0,192 | 0,160 | 0,156 | 0,157 | 0,239 | 0,197 |
| 2             | 0,817 |       | 0,489 | 0,396 | 0,543 | 0,415 | 0,434 | 0,405 | 0,628 | 0,528 |
| 3             | 0,815 | 0,511 |       | 0,405 | 0,549 | 0,430 | 0,437 | 0,417 | 0,630 | 0,535 |
| 4             | 0,847 | 0,604 | 0,595 |       | 0,632 | 0,534 | 0,510 | 0,515 | 0,701 | 0,620 |
| 5             | 0,808 | 0,457 | 0,451 | 0,368 |       | 0,382 | 0,403 | 0,374 | 0,586 | 0,482 |
| 6             | 0,840 | 0,585 | 0,570 | 0,466 | 0,618 |       | 0,492 | 0,482 | 0,695 | 0,608 |
| 7             | 0,844 | 0,566 | 0,563 | 0,490 | 0,597 | 0,508 |       | 0,497 | 0,666 | 0,579 |
| 8             | 0,843 | 0,595 | 0,583 | 0,485 | 0,626 | 0,518 | 0,503 |       | 0,699 | 0,613 |
| 9             | 0,761 | 0,372 | 0,370 | 0,299 | 0,414 | 0,305 | 0,334 | 0,301 |       | 0,396 |
| 10            | 0,803 | 0,472 | 0,465 | 0,380 | 0,518 | 0,392 | 0,421 | 0,387 | 0,604 |       |
| <b>ΣSütun</b> | 7,379 | 4,345 | 4,270 | 3,443 | 4,690 | 3,644 | 3,690 | 3,534 | 5,448 | 4,557 |

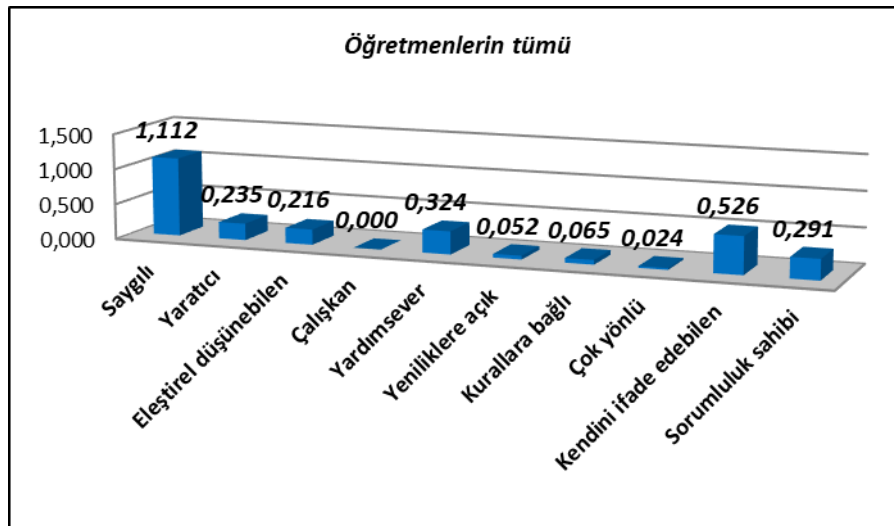
Tablo 13'teki birim normal sapmalar matrisinin elde edilmesinde oranlar matrisi ve buna karşılık gelen Z standart değerlerinden faydalanılmış olup, oranlar matrisindeki hücre değerlerine (P) karşılık gelen (Z) standart

değerleri belirlenmiştir. Oranlar matrisinin her elemanına karşılık gelen, birim normal dağılımının z değerleri, esas köşegene göre birbirinin ters işaretlisidir ve mutlak değerce birbirlerine eşittir. Matris sonunda oluşturulan sütun toplamlarının, özellik sayısı olan 10'a bölünmesiyle öğretmen katılımcıların tümü için her bir özelliğe ait ölçek değeri (S(j)) hesaplanmıştır.

**Tablo 13.** Öğretmen Katılımcıların Tümüne Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Birim Normal Sapmalar Matrisi (Z)

|               |        |        |        |        |        |        |        |        |        |       |
|---------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|-------|
| 1             | -0,905 | -0,897 | -1,025 | -0,872 | -0,996 | -1,010 | -1,007 | -0,708 | -0,853 |       |
| 2             | 0,905  | -0,028 | -0,263 | 0,108  | -0,214 | -0,167 | -0,240 | 0,327  | 0,069  |       |
| 3             | 0,897  | 0,028  | -0,240 | 0,124  | -0,176 | -0,159 | -0,210 | 0,333  | 0,089  |       |
| 4             | 1,025  | 0,263  | 0,240  | 0,337  | 0,085  | 0,025  | 0,037  | 0,528  | 0,305  |       |
| 5             | 0,872  | -0,108 | -0,124 | -0,337 | -0,301 | -0,246 | -0,322 | 0,217  | -0,046 |       |
| 6             | 0,996  | 0,214  | 0,176  | -0,085 | 0,301  | -0,019 | -0,046 | 0,509  | 0,274  |       |
| 7             | 1,010  | 0,167  | 0,159  | -0,025 | 0,246  | 0,019  | -0,008 | 0,429  | 0,200  |       |
| 8             | 1,007  | 0,240  | 0,210  | -0,037 | 0,322  | 0,046  | 0,008  | 0,520  | 0,287  |       |
| 9             | 0,708  | -0,327 | -0,333 | -0,528 | -0,217 | -0,509 | -0,429 | -0,520 | -0,264 |       |
| 10            | 0,853  | -0,069 | -0,089 | -0,305 | 0,046  | -0,274 | -0,200 | -0,287 | 0,264  |       |
| <b>ΣSütun</b> | 8,274  | -0,497 | -0,684 | -2,845 | 0,394  | -2,321 | -2,198 | -2,603 | 2,418  | 0,061 |
| <b>S(j)</b>   | 0,827  | -0,050 | -0,068 | -0,284 | 0,039  | -0,232 | -0,220 | -0,260 | 0,242  | 0,006 |
| <b>S(c)</b>   | 1,112  | 0,235  | 0,216  | 0,000  | 0,324  | 0,052  | 0,065  | 0,024  | 0,526  | 0,291 |

Her bir özelliğin ölçek değerinin (S(c)) belirlenmesinde, eksenin başlangıcı (0 noktası) bu satırdaki ortalama z değerlerinden en küçük olan “-0,284” değerine kaydırılmış ve her ölçek değerine en küçük değerin mutlak değeri olan 0,284 eklenmiştir. Böylece öğretmen katılımcıların tümü için nitelikli öğrenci özelliklerine ait ölçek değerleri (S(c)) hesaplanmıştır. Hesaplanan ölçek değerlerinin dağılımı Grafik 4’te verilmiştir.



**Grafik 4.** Öğretmen Katılımcıların Tümüne Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Ölçek Değerleri

Öğretmen katılımcıların tümünün görüşlerine göre nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin ölçeklenmesinde “saygılı” özelliğinin en yüksek ölçek değerine sahip olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla

kendini ifade edebilen, yardımsever, sorumluluk sahibi, yaratıcı, eleştirel düşünebilen, kurallara bağlı, yeniliklere açık, çok yönlü özelliği izlemekte ve en düşük ölçek değerinin çalışkan özelliğine ait olduğu görülmektedir.

##### 5. Erkek öğretmenlerin görüşlerine göre nitelikli öğrenci özelliklerinin sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi

Sıralama sonucu erkek öğretmenlerin frekans matrisi Tablo 14'te gösterildiği şekilde oluşturulmuştur. Matriste yer alan satırlar ve sütunların toplamı, toplam erkek öğretmen katılımcı sayısı olan 64'e eşittir.

**Tablo 14.** Erkek Öğretmenlere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Frekans Matrisi (F)

| Ri     | Saygılı | Yaratıcı | Eleştirel düşünebilen | Çalışkan | Yardımsever | Yeniiliklere açık | Kurallara bağlı | Çok yönlü | Kendini ifade edebilen | Sorumluluk sahibi | ΣSatır |
|--------|---------|----------|-----------------------|----------|-------------|-------------------|-----------------|-----------|------------------------|-------------------|--------|
| 1      | 37      | 2        | 3                     | 0        | 2           | 4                 | 2               | 4         | 5                      | 5                 | 64     |
| 2      | 5       | 3        | 7                     | 8        | 7           | 4                 | 10              | 5         | 9                      | 6                 | 64     |
| 3      | 4       | 10       | 6                     | 4        | 9           | 3                 | 8               | 5         | 11                     | 4                 | 64     |
| 4      | 2       | 15       | 3                     | 6        | 5           | 6                 | 6               | 4         | 8                      | 9                 | 64     |
| 5      | 1       | 7        | 8                     | 5        | 6           | 14                | 2               | 6         | 3                      | 12                | 64     |
| 6      | 2       | 5        | 10                    | 9        | 7           | 9                 | 3               | 7         | 6                      | 6                 | 64     |
| 7      | 1       | 10       | 7                     | 7        | 6           | 11                | 5               | 5         | 5                      | 7                 | 64     |
| 8      | 4       | 5        | 10                    | 12       | 4           | 5                 | 6               | 9         | 7                      | 2                 | 64     |
| 9      | 3       | 6        | 3                     | 11       | 13          | 2                 | 2               | 9         | 7                      | 8                 | 64     |
| 10     | 5       | 1        | 7                     | 2        | 5           | 6                 | 20              | 10        | 3                      | 5                 | 64     |
| ΣSütun | 64      | 64       | 64                    | 64       | 64          | 64                | 64              | 64        | 64                     | 64                | 640    |

Yapılan sıralamanın ardından frekans (F) matrisinin her bir hücresindeki değer  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k \cdot i} + 1/2 \cdot f_{ki})$  eşitliği yardımıyla diğer sütunlardaki değerlerle karşılaştırılarak  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frekansları hesaplanmış ve hesaplanan bu değerler  $N^2$ 'ye bölünerek Tablo 15'teki oranlar matrisi oluşturulmuştur.

**Tablo 15.** Erkek Öğretmenlere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Oranlar Matrisi (P)

|        |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|--------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1      |       | 0,248 | 0,236 | 0,211 | 0,227 | 0,244 | 0,209 | 0,220 | 0,273 | 0,256 |
| 2      | 0,752 |       | 0,434 | 0,391 | 0,438 | 0,439 | 0,417 | 0,380 | 0,538 | 0,477 |
| 3      | 0,764 | 0,566 |       | 0,459 | 0,493 | 0,524 | 0,454 | 0,443 | 0,579 | 0,548 |
| 4      | 0,789 | 0,609 | 0,541 |       | 0,524 | 0,566 | 0,474 | 0,471 | 0,617 | 0,581 |
| 5      | 0,773 | 0,563 | 0,507 | 0,476 |       | 0,519 | 0,455 | 0,452 | 0,586 | 0,543 |
| 6      | 0,756 | 0,561 | 0,476 | 0,434 | 0,481 |       | 0,448 | 0,422 | 0,573 | 0,537 |
| 7      | 0,791 | 0,583 | 0,546 | 0,526 | 0,545 | 0,552 |       | 0,506 | 0,612 | 0,574 |
| 8      | 0,780 | 0,620 | 0,557 | 0,529 | 0,548 | 0,578 | 0,494 |       | 0,628 | 0,594 |
| 9      | 0,727 | 0,462 | 0,421 | 0,383 | 0,414 | 0,427 | 0,388 | 0,372 |       | 0,453 |
| 10     | 0,744 | 0,523 | 0,452 | 0,419 | 0,457 | 0,463 | 0,426 | 0,406 | 0,547 |       |
| ΣSütun | 6,875 | 4,734 | 4,172 | 3,828 | 4,125 | 4,313 | 3,766 | 3,672 | 4,953 | 4,563 |

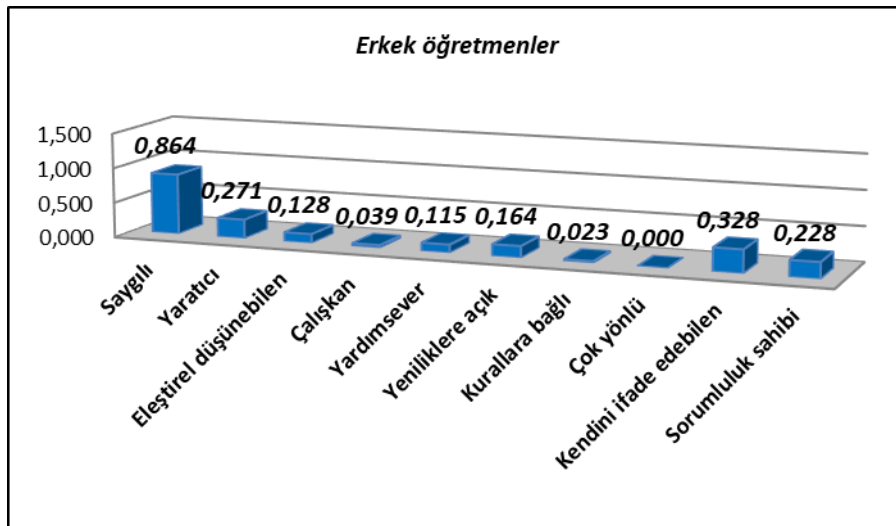
Tablo 16'daki birim normal sapmalar matrisinin elde edilmesinde oranlar matrisi ve buna karşılık gelen Z standart değerlerinden faydalanılmış olup, oranlar matrisindeki hücre değerlerine (P) karşılık gelen (Z) standart

değerleri belirlenmiştir. Oranlar matrisinin her elemanına karşılık gelen, birim normal dağılımının z değerleri, esas köşegene göre birbirinin ters işaretlisidir ve mutlak değerce birbirlerine eşittir. Matris sonunda oluşturulan sütun toplamlarının, özellik sayısı olan 10'a bölünmesiyle erkek öğretmenler için her bir özelliğe ait ölçek değeri (S(j)) hesaplanmıştır.

**Tablo 16.** Erkek Öğretmenlere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Birim Normal Sapmalar Matrisi (Z)

|               |        |        |        |        |        |        |        |        |        |       |
|---------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|-------|
| 1             | -0,682 | -0,719 | -0,802 | -0,748 | -0,693 | -0,810 | -0,774 | -0,602 | -0,655 |       |
| 2             | 0,682  | -0,165 | -0,278 | -0,157 | -0,154 | -0,211 | -0,305 | 0,096  | -0,058 |       |
| 3             | 0,719  | 0,165  | -0,102 | -0,018 | 0,060  | -0,116 | -0,145 | 0,199  | 0,120  |       |
| 4             | 0,802  | 0,278  | 0,102  | 0,059  | 0,167  | -0,065 | -0,073 | 0,297  | 0,205  |       |
| 5             | 0,748  | 0,157  | 0,018  | -0,059 | 0,048  | -0,113 | -0,120 | 0,218  | 0,108  |       |
| 6             | 0,693  | 0,154  | -0,060 | -0,167 | -0,048 | -0,131 | -0,196 | 0,184  | 0,092  |       |
| 7             | 0,810  | 0,211  | 0,116  | 0,065  | 0,113  | 0,131  | 0,014  | 0,284  | 0,186  |       |
| 8             | 0,774  | 0,305  | 0,145  | 0,073  | 0,120  | 0,196  | -0,014 | 0,325  | 0,238  |       |
| 9             | 0,602  | -0,096 | -0,199 | -0,297 | -0,218 | -0,184 | -0,284 | -0,325 | -0,119 |       |
| 10            | 0,655  | 0,058  | -0,120 | -0,205 | -0,108 | -0,092 | -0,186 | -0,238 | 0,119  |       |
| <b>ΣSütun</b> | 6,484  | 0,550  | -0,881 | -1,773 | -1,006 | -0,521 | -1,928 | -2,161 | 1,119  | 0,118 |
| <b>S(j)</b>   | 0,648  | 0,055  | -0,088 | -0,177 | -0,101 | -0,052 | -0,193 | -0,216 | 0,112  | 0,012 |
| <b>S(c)</b>   | 0,864  | 0,271  | 0,128  | 0,039  | 0,115  | 0,164  | 0,023  | 0,000  | 0,328  | 0,228 |

Her bir özelliğin ölçek değerinin (S(c)) belirlenmesinde, eksenin başlangıcı (0 noktası) bu satırdaki ortalama z değerlerinden en küçük olan “-0,216” değerine kaydırılmış ve her ölçek değerine en küçük değerin mutlak değeri olan 0,216 eklenmiştir. Böylece erkek öğretmenlerin nitelikli öğrenci özelliklerine ait ölçek değerleri (S(c)) hesaplanmıştır. Hesaplanan ölçek değerlerinin dağılımı Grafik 5'te verilmiştir.



**Grafik 5.** Erkek Öğretmenlere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Ölçek Değerleri

Erkek öğretmen katılımcıların tümünün görüşlerine göre nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin ölçeklenmesinde saygılı özelliğinin en yüksek ölçek değerine sahip olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla kendini

ifade edebilen, yaratıcı, sorumluluk sahibi, yeniliklere açık, eleştirel düşünebilen, yardımsever, çalışkan, kurallara bağlı, özelliği izlemekte ve en düşük ölçek değerinin çok yönlü özelliğine ait olduğu görülmektedir.

#### 6. Kadın öğretmenlerin görüşlerine göre nitelikli öğrenci özelliklerinin sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi

Sıralama sonucu kadın öğretmenler frekans matrisi Tablo 17'de gösterildiği şekilde oluşturulmuştur. Matriste yer alan satırlar ve sütunların toplamı, toplam kadın öğretmen katılımcı sayısı olan 110'a eşittir.

**Tablo 17.** Kadın Öğretmenlere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Frekans Matrisi (F)

| Ri            | Saygılı    | Yaratıcı   | Eleştirel düşünebilen | Çalışkan   | Yardımsever | Yeniiliklere açık | Kurallara bağlı | Çok yönlü  | Kendini ifade edebilen | Sorumluluk sahibi | ΣSatır      |
|---------------|------------|------------|-----------------------|------------|-------------|-------------------|-----------------|------------|------------------------|-------------------|-------------|
| 1             | 79         | 3          | 4                     | 4          | 2           | 0                 | 1               | 1          | 11                     | 5                 | 110         |
| 2             | 6          | 10         | 8                     | 9          | 21          | 5                 | 17              | 2          | 27                     | 5                 | 110         |
| 3             | 4          | 11         | 12                    | 2          | 17          | 4                 | 8               | 11         | 17                     | 24                | 110         |
| 4             | 4          | 9          | 16                    | 8          | 13          | 8                 | 14              | 9          | 15                     | 14                | 110         |
| 5             | 0          | 17         | 12                    | 11         | 15          | 15                | 6               | 13         | 8                      | 13                | 110         |
| 6             | 2          | 10         | 15                    | 14         | 9           | 19                | 6               | 17         | 6                      | 12                | 110         |
| 7             | 3          | 22         | 11                    | 14         | 10          | 12                | 8               | 15         | 6                      | 9                 | 110         |
| 8             | 8          | 8          | 16                    | 4          | 12          | 19                | 10              | 16         | 9                      | 8                 | 110         |
| 9             | 4          | 8          | 11                    | 23         | 4           | 17                | 18              | 14         | 7                      | 4                 | 110         |
| 10            | 0          | 12         | 5                     | 21         | 7           | 11                | 22              | 12         | 4                      | 16                | 110         |
| <b>ΣSütun</b> | <b>110</b> | <b>110</b> | <b>110</b>            | <b>110</b> | <b>110</b>  | <b>110</b>        | <b>110</b>      | <b>110</b> | <b>110</b>             | <b>110</b>        | <b>1100</b> |

Yapılan sıralamanın ardından frekans (F) matrisinin her bir hücreindeki değer  $n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji} \cdot (f_{k,i+1/2} / f_{ki})$  eşitliği yardımıyla diğer sütunlardaki değerlerle karşılaştırılarak  $n(S_{ji} > S_{ki})$  frekansları hesaplanmış ve hesaplanan bu değerler  $N^2$ 'ye bölünerek Tablo 18'deki oranlar matrisi oluşturulmuştur.

**Tablo 18.** Kadın Öğretmenlere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Oranlar Matrisi (P)

|               |              |              |              |              |              |              |              |              |              |              |
|---------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| 1             |              | 0,144        | 0,151        | 0,117        | 0,166        | 0,107        | 0,117        | 0,116        | 0,215        | 0,158        |
| 2             | 0,856        |              | 0,522        | 0,401        | 0,602        | 0,402        | 0,449        | 0,425        | 0,677        | 0,549        |
| 3             | 0,849        | 0,478        |              | 0,371        | 0,585        | 0,375        | 0,425        | 0,400        | 0,662        | 0,529        |
| 4             | 0,883        | 0,599        | 0,629        |              | 0,687        | 0,525        | 0,537        | 0,542        | 0,744        | 0,634        |
| 5             | 0,834        | 0,398        | 0,415        | 0,313        |              | 0,299        | 0,367        | 0,321        | 0,590        | 0,445        |
| 6             | 0,893        | 0,598        | 0,625        | 0,475        | 0,701        |              | 0,522        | 0,524        | 0,763        | 0,644        |
| 7             | 0,883        | 0,551        | 0,575        | 0,463        | 0,633        | 0,478        |              | 0,494        | 0,699        | 0,578        |
| 8             | 0,884        | 0,575        | 0,600        | 0,458        | 0,679        | 0,476        | 0,506        |              | 0,745        | 0,622        |
| 9             | 0,785        | 0,323        | 0,338        | 0,256        | 0,410        | 0,237        | 0,301        | 0,255        |              | 0,359        |
| 10            | 0,842        | 0,451        | 0,471        | 0,366        | 0,555        | 0,356        | 0,422        | 0,378        | 0,641        |              |
| <b>ΣSütun</b> | <b>7,709</b> | <b>4,118</b> | <b>4,327</b> | <b>3,218</b> | <b>5,018</b> | <b>3,255</b> | <b>3,645</b> | <b>3,455</b> | <b>5,736</b> | <b>4,518</b> |

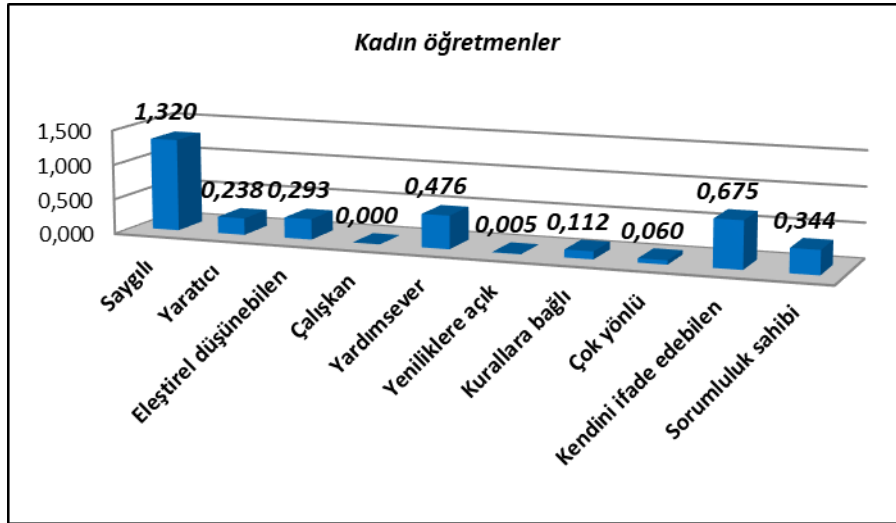
Tablo 19'daki birim normal sapmalar matrisinin elde edilmesinde oranlar matrisi ve buna karşılık gelen Z standart değerlerinden faydalanılmış olup, oranlar matrisindeki hücre değerlerine (P) karşılık gelen (Z) standart değerleri belirlenmiştir. Oranlar matrisinin her elemanına karşılık gelen, birim normal dağılımının z değerleri,

esas köşegene göre birbirinin ters işaretlidir ve mutlak değerce birbirlerine eşittir. Matris sonunda oluşturulan sütun toplamlarının, özellik sayısı olan 10'a bölünmesiyle kadın öğretmenler için her bir özelliğe ait ölçek değeri (S(j)) hesaplanmıştır.

**Tablo 19.** Kadın Öğretmenlerin Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Birim Normal Sapmalar Matrisi (Z)

|               |       |        |        |        |        |        |        |        |        |        |
|---------------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1             |       | -1,063 | -1,032 | -1,193 | -0,971 | -1,244 | -1,189 | -1,196 | -0,788 | -1,001 |
| 2             | 1,063 |        | 0,056  | -0,252 | 0,258  | -0,249 | -0,129 | -0,189 | 0,459  | 0,123  |
| 3             | 1,032 | -0,056 |        | -0,330 | 0,214  | -0,320 | -0,189 | -0,253 | 0,419  | 0,072  |
| 4             | 1,193 | 0,252  | 0,330  |        | 0,487  | 0,063  | 0,092  | 0,106  | 0,656  | 0,343  |
| 5             | 0,971 | -0,258 | -0,214 | -0,487 |        | -0,528 | -0,340 | -0,466 | 0,227  | -0,139 |
| 6             | 1,244 | 0,249  | 0,320  | -0,063 | 0,528  |        | 0,055  | 0,060  | 0,715  | 0,370  |
| 7             | 1,189 | 0,129  | 0,189  | -0,092 | 0,340  | -0,055 |        | -0,015 | 0,522  | 0,196  |
| 8             | 1,196 | 0,189  | 0,253  | -0,106 | 0,466  | -0,060 | 0,015  |        | 0,659  | 0,311  |
| 9             | 0,788 | -0,459 | -0,419 | -0,656 | -0,227 | -0,715 | -0,522 | -0,659 |        | -0,360 |
| 10            | 1,001 | -0,123 | -0,072 | -0,343 | 0,139  | -0,370 | -0,196 | -0,311 | 0,360  |        |
| <b>ΣSütun</b> | 9,676 | -1,139 | -0,589 | -3,523 | 1,233  | -3,476 | -2,403 | -2,923 | 3,230  | -0,086 |
| <b>S(j)</b>   | 0,968 | -0,114 | -0,059 | -0,352 | 0,123  | -0,348 | -0,240 | -0,292 | 0,323  | -0,009 |
| <b>S(c)</b>   | 1,320 | 0,238  | 0,293  | 0,000  | 0,476  | 0,005  | 0,112  | 0,060  | 0,675  | 0,344  |

Her bir özelliğin ölçek değerinin (S(c)) belirlenmesinde, eksenin başlangıcı (0 noktası) bu satırdaki ortalama z değerlerinden en küçük olan “-0,352” değerine kaydırılmış ve her ölçek değerine en küçük değer mutlak değeri olan 0,352 eklenmiştir. Böylece kadın öğretmenlerin nitelikli öğrenci özelliklerine ait ölçek değerleri (S(c)) hesaplanmıştır. Hesaplanan ölçek değerlerinin dağılımı Grafik 6’da verilmiştir.



**Grafik 6.** Kadın Öğretmenlere Göre Nitelikli Öğrenci Özellikleri Sıralama Yargıları Ölçek Değerleri

Kadın öğretmen katılımcıların tümünün görüşlerine göre nitelikli bir öğrencinin sahip olması gereken özelliklerin ölçeklenmesinde saygılı özelliğinin en yüksek ölçek değerine sahip olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla kendini ifade edebilen, yardımsever, sorumluluk sahibi, eleştirel düşünebilen, yaratıcı, kurallara bağlı, çok yönlü, yeniliklere açık özelliği izlemekte ve en düşük ölçek değerinin çalışkan özelliğine ait olduğu görülmektedir.

**SONUÇ ve TARTIŞMA**

Ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler ve bu okullarda görev yapan öğretmenlere göre nitelikli öğrenci özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği bu çalışmada nitelikli öğrenci özelliklerinin önem derecesini belirlemek amacıyla sıralama yargılarına dayalı ölçekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yönetime göre, öğrenci ve öğretmenler verilen 5 değer ve 5 beceriden oluşan toplam 10 nitelikli öğrenci özelliğini kendileri açısından en önemli olandan en önemsiz olana doğru sıralamışlardır. Bu şekilde nitelikli öğrencide bulunması gereken özelliklerin katılımcılar açısından önem sıralamasının ne olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların tümü (öğretmen ve öğrencilerin tamamı) için nitelikli öğrencide bulunması gereken en önemli özelliğin “saygılı” olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, alanyazındaki birçok araştırma sonucuyla tutarlılık göstermektedir. Tay, Durmaz ve Şanal (2013), sosyal bilgiler dersi kapsamında 4. 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden oluşan 297 öğrencinin değerler eğitimiyle ilişkin görüşlerini incelemişlerdir. Çalışmada öğrencilerin 28 farklı değer içerisinde kendilerine en çok kazandırılmasını istedikleri değerin saygı olduğu belirlenmiştir. Bir başka çalışmada, öğrencilere değerler eğitimi ile ilgili sorumlu bir yetkili olmaları halinde kazandırmak istedikleri değerin ne olacağı sorulmuş ve öğrencilerin %70’i sevgi ve saygı olduğunu ifade etmiştir (Bıçak ve diğerleri, 2016).

Araştırmadan elde edilen bulgular, alanyazındaki diğer araştırma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir (Arık, Arkonaç, Yılmaz ve Cinan, 1991; Avcı ve Durmuşçelebi, 2014). Öğretmenlerin ideal öğrenci algılarının incelendiği çalışmalarda öğretmenlere göre ideal öğrenci özelliklerinden biri “saygılı”dır (Arık ve diğerleri, 1991; Avcı ve Durmuşçelebi, 2014). Farklı alanlardan 485 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada, belirlenen 127 değer arasında öğretmenlerin en çok kazandırmak istedikleri değerin saygı olduğu saptanmıştır (Ünal, 2011). Öğretmenlerin en çok üzerinde durduğu değerlerden birinin saygı olduğunu ortaya koyan başka çalışma bulguları da mevcuttur (Çelikkaya ve Filoğlu, 2014; Yıldırım, Becerikli ve Demirel, 2017). Öğrenciler de öğretmenlerin en çok saygı değerine odaklandığını (Yıldırım ve diğerleri, 2017) belirtmişlerdir. Bir başka çalışmada ise öğrencilerin %83,1’i “okulda birbirimize saygı duymamız gerektiğini öğreniriz” şeklinde görüş bildirmişlerdir (Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013). Bununla birlikte, Milli Eğitim Bakanlığı (2011), yürüttüğü bir çalışmada 25 bin öğrencinin katılımıyla 21. yüzyıl öğrenci profilini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, “eğitim sistemi öğrencilere, insanlara saygı duymayı öğretmektedir” önermesine erkek öğrencilerin %93,1’i, kız öğrencilerin ise %94,1’i az, çok ya da tamamen katılmışlardır. Bir başka ifadeyle, öğrencilerin tamamına yakını eğitim ortamında “saygılı olmayı” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Diğer taraftan Tay ve Yıldırım (2009), öğrencilere kazandırılması gereken değerlere ilişkin veli görüşlerini değerlendirdiği çalışmasında saygı değerinin öğretilmesi gereken değerler sıralamasında yine ilk sırada yer aldığı sonucuna ulaşmışlardır. Özetle, öğretmen, öğrenci ve veli açısından saygı öncelikli olarak kazandırılması gereken bir değer olarak görülmektedir. Bu sonuç sadece ortaokul öğrenci, öğretmen ve velileri ile sınırlı değildir. Öyle ki; okul öncesinden liseye kadar öğretmenler ve veliler tarafından kazandırılması gereken en önemli değerin saygı olduğu belirlenmiştir (Çelikkaya ve Filoğlu, 2014; Karatekin, Gençtürk ve Kılıçoğlu, 2013; Ogelman ve Sarıkaya, 2015; Tay ve Yıldırım,



2009; Türk, 2009; Uzun ve Köse, 2017; Yazar ve Erkuş, 2013). Bunun yanı sıra ders kitapları (Özkan, 2010) ve okuma kitaplarında da (Aktan, 2012; Özbay ve Karakuş, 2011; Şen, 2007) en çok geçen değerlerden biri yine saygıdır.

Yukarıdaki bulgulardan da anlaşılacağı üzere saygı, ailede ve eğitim kurumlarında oldukça önemsenen bir değerdir. Bu yönüyle mevcut çalışmada nitelikli öğrencide bulunması gereken en önemli özelliğin hem öğretmen hem de öğrenci açısından "saygılı" olarak belirlenmesi tesadüfi değildir. Saygı değerinin ailede ve eğitim kurumlarında küçük yaşlardan itibaren önemle vurgulandığı ve tekrarlandığı dikkate alınırsa öğrenci ve öğretmenlerin bu değeri ilk sıraya yerleştirmeleri oldukça anlamlıdır.

Saygı; başkalarına saygı, Türk büyüklerine saygı, farklılıklara saygı, hoşgörü, haklara saygı (Çırak, Şahin, Özberk ve Eriş, 2014), özgürlüklere saygı, aileye ve büyüklere saygı (Çelikkaya ve Filoğlu, 2014), nezaket, emeğe saygı, hastaya saygı, yaşlıya saygı, bilim insanına saygı, sanata saygı, başka ülkelerin kültürlerine saygı (Susar-Kırmızı, 2014) gibi farklı anlamlara gelir. Saygının oldukça geniş bir anlam içeriğine sahip olması, bu değer bir çok dersin kazanımında yer almasını ve her derste bu değer farklı boyutlarda açık ya da örtük bir şekilde ele alınmasını beraberinde getirmektedir. Her derste saygı değerinin vurgulanması öğrencilerde bu değer önemine yönelik farkındalık oluşturmuş olabilir. Bu durum mevcut çalışmada "saygılı" değerinin öğrenci açısından ilk sırada yer almasının bir nedeni olarak görülebilir.

Saygılı değerinin öğrenci ve öğretmenlerde ilk sırada yer alması bu özelliğin kültürel açıdan da önemsenen bir değer olduğu şeklinde yorumlanabilir. Saygılı olma toplumsal değerler arasında önemli bir yere sahiptir. Şahin (2019) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler öğrencilere kişisel değerler yanında sosyal değerlerin kazandırılması gerektiğini de ifade etmektedir. Harkness ve diğerleri (2007), İtalya, Hollanda, Polonya, İspanya ve ABD'nin bulunduğu beş farklı batı toplumundaki öğretmenlerin algılarına göre ideal öğrenci özelliklerini araştırmışlardır. Çalışmada her toplumun farklı özellikleri önelediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre İtalyan öğretmenler özerklik, bağımsızlık, yaratıcılık, merak ve öğrenmeyi sağlayan canlılığı önemli görmüşlerdir. İspanya'da ise gelenekçi ve modern olmak üzere iki farklı görüşün hâkim olduğu görülmüştür. Gelenekçi görüşteki öğretmenler ideal öğrenci özelliklerini çalışkan, temiz, düzenli ve itaatkâr/saygılı olarak ifade ederken; yenilikçi öğretmenler; sorumlu, çalışkan, mutlu, zeki ve kendini iyi ifade edebilen olarak belirtmişlerdir. Bu bulgulara bakıldığında, mevcut çalışmanın bulgularının İtalya'daki öğretmenlerden farklılaştığı; ancak gelenekçi ve yenilikçi İspanyol öğretmenlerin her ikisinin bileşimini içerdiği ve bu yönden İspanya ile benzeştiği ifade edilebilir. Nitekim mevcut çalışmada bir yandan İspanyol gelenekçi öğretmenlerin belirttiği gibi saygı değeri önemli görülürken; öte yandan kendini iyi ifade edebilme özelliği ikinci sırada önemli görülmektedir. Bu durum Türkiye'de de İspanya gibi iki farklı görüşün hâkim olmasıyla yorumlanabilir.

Harkness ve diğerleri (2007), İspanya'da saygı değerinin önemsenmesini kolektivist bir kültürün ürünü olarak açıklamış ve öğrenciden saygının beklenmesini de bu kolektivizmin bir yansıması olarak değerlendirmişlerdir. Türk kültürü de bu açıdan değerlendirilebilir. Kültürün yansıması olan atasözlerinde saygının önemini ve

kolektivist kültürün yansımalarını görmek mümkündür. “Ulular köprü olsa basıp geçme”, “su küçüğün sofraya büyüğün”, “bükemediğin eli öp başına koy” (Aksoy, 2007) gibi atasözleri saygıyı ön plana çıkarır. Bununla birlikte Nasreddin Hoca fıkralarında (Arıcı, 2018; Batur, Sır ve Bek, 2012), Dede Korkut hikâyelerinde de (Özbay ve Karakuş, 2011) saygı değeri vurgulanır. Dolayısıyla öğretmen ve öğrencilerin kültürel aktarımların da etkisi ve gelenekçi bir bakış açısıyla saygıyı; diğer yandan yenilikçi bakış açısıyla da kendini ifade etmeyi önemsemiş olabileceği ve her iki bakışı dengelemeye çalıştıkları öne sürülebilir.

Araştırmada ele alınan değişkenlerden biri cinsiyettir. Nitelikli öğrenci özelliklerinin cinsiyete göre ölçeklenmesinden elde edilen bulgulara göre; hem kız hem erkek öğrenciler ve hem kadın hem erkek öğretmenlerin “saygılı”yı en önemli nitelikli öğrenci özelliği olarak gördükleri tespit edilmiştir. Kız öğrencilerde bunu sırasıyla; çalışkan, kendini ifade edebilen, yardımsever, yaratıcı, sorumluluk sahibi, kurallara bağlı, yeniliklere açık, çok yönlü, eleştirel düşünebilen özelliklerinin izlediği; erkek öğrencilerde ise sırasıyla; çalışkan, yaratıcı, yardımsever, kurallara bağlı, kendini ifade edebilen, yeniliklere açık, sorumluluk sahibi, çok yönlü, eleştirel düşünebilen özelliklerinin izlediği görülmüştür. Diğer yandan kadın öğretmenlerde “saygılı”dan sonra gelen özelliğin sırasıyla; kendini ifade edebilen, yardımsever, sorumluluk sahibi, eleştirel düşünebilen, yaratıcı, kurallara bağlı, çok yönlü, yeniliklere açık, çalışkan olduğu; erkek öğretmenlerde “saygılı”dan sonra gelen özelliğin sırasıyla; kendini ifade edebilen, yaratıcı, sorumluluk sahibi, yeniliklere açık, eleştirel düşünebilen, yardımsever, çalışkan, kurallara bağlı, çok yönlü olduğu belirlenmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin ilk iki sıraya yerleştiği özelliklerin aynı olduğu, üçüncü sıradaki özelliğin ise farklılaştığı görülmüştür. Diğer taraftan kadın ve erkek öğretmenler açısından da ilk iki sıradaki özellikler benzerlik gösterirken; üçüncü sıradaki özellikler farklılaşmaktadır.

Cinsiyetler açısından ilk sıradaki özelliklere bakıldığında öğretmen ve öğrenci olması fark etmeksizin kadın ve erkek katılımcıların en önemli gördüğü özellik “saygılı”dır. Bu bulgu Ünal’ın (2011) çalışmasıyla benzerlik gösterirken; Türk’ün (2009) çalışmasıyla farklılık gösterir. Ünal’ın (2011) çalışmasında hem erkek hem de kadın öğretmenlerin öğrencilerine kazandırmak istedikleri değerler arasında ilk sırada “saygı” yer alır. Araştırmacı bu durumu öğretmenlerin benzer konum ve rollere sahip olmasıyla açıklamıştır. Ancak mevcut çalışmada iki farklı role sahip (öğretmen ve öğrenci) katılımcılar olduğu dikkate alınırsa bu sonucun sadece benzer konum ve rollerle açıklanamayacağı ifade edilebilir. Türk’ün (2009) çalışmasında ise kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre saygı değerine daha çok önem verdikleri belirlenmiştir.

Saygı, temel bir değer olmanın ötesinde insanların birlikte yaşayabilmesi için gerekli olan diğer değerlerin tümünün özünü oluşturur (Loomans ve Looman, 2005; Pighin, 2008). Değerlerin kazandırılma gerekçelerinin sorulduğu çalışmalarda da benzer bir görüş ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgulara göre saygı; güven, barış ve demokrasinin olduğu, insan haklarına dayalı ve insanı ön plana çıkaracak sistemin kurulması (Çelikkaya ve Filoğlu, 2014), şiddetin ortadan kalkması, başarıyı artırması, vatana millete yararlı olunması, birlikteliği sağlayıp mutluluğu artırması, iyi insan olunması (Tay ve Yıldırım, 2009) açısından toplumsal düzen için kilit bir öneme sahip değer olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla saygı, cinsiyetten bağımsız bir şekilde toplumsal ilişkiyi düzenleyen

ve nitelikli öğrenci özelliği olmanın ötesine geçerek “iyi insan” ve “huzurlu bir toplum” olmanın gerekliliği olarak değerlendirilmektedir. Mevcut araştırmaya katılan öğretmen ve öğrenciler de cinsiyetten bağımsız bir şekilde, benzer gerekçelerle “saygılı” özelliğini ilk sıraya yerleştirmiş olabilirler. “Kendini ifade edebilme” becerisi uluslararası alanyazında öğrencilere kazandırılması gereken önemli becerilerden birisi olarak değerlendirilmektedir (Bialik & Fadel, 2015).

Öğretmenlerin ikinci sırada önemli gördüğü özellik cinsiyet açısından farklılaşmamıştır. Bir başka deyişle, “kendini ifade edebilen” özelliği hem kadın hem de erkek öğretmenler tarafından ikinci sıraya yerleştirilmiştir. Kendini ifade etme, iletişim becerileri arasında ele alınır (Çulha ve Dereli, 1987; Trilling ve Fadel, 2009). Kendisi başlı başına bir iletişim etkinliği olan eğitimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi öğretmen-öğrenci arasındaki iletişime bağlıdır (Bolat, 1996). Öğretmen ve öğrenci arasında gerçekleşen etkileşimde sadece öğretmenin değil aynı zamanda öğrencinin de iletişim becerilerine sahip olması gereklidir (Karatekin, Sönmez ve Kuş, 2012). Bununla birlikte çağın özelliklerini yakalaması açısından bir öğrencinin iletişim becerisine sahip olması oldukça önemlidir. 21. yüzyıl becerileri arasında bulunan iletişim, bu çağın öğrencisinde aranan temel özellikler arasındadır (MEB, 2011; Partnership for 21st Century Skills (P21), 2003). Teknolojinin gelişmesi ve öğrencilerin sanal ortamlar aracılığıyla iletişim kurmaları iletişim becerilerini zayıflatabilmektedir. Karatekin ve diğerleri (2012), yaptıkları araştırmada günlük televizyon izleme ve bilgisayar kullanma süreleri arttıkça iletişim becerilerinin azaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Bir başka çalışmada ise, bilgisayar oyunu bağımlılığı arttıkça iletişim becerilerinin azaldığı tespit edilmiştir (Can-Bilgin, 2015). Ortaokul öğrencilerinin büyük bir bölümünün sınırsız internet bağlantısına sahip olduğu (Yıldız ve Abdüsselam, 2016), ayrıca dünyada ve Türkiye’de yapılan birçok araştırmada interneti en çok çocukların ve gençlerin kullandığı (Taylan ve Işık, 2015) dikkate alındığında iletişim becerilerinden biri olan kendini ifade edebilmenin oldukça önemli bir sorun alanı olduğu belirtilebilir. Öğretmenler, öğrenci profilinin incelendiği çalışmada eğitim sisteminin kendini ifadenin bir boyutu olan sözlü ifade etme becerisini yeterince kazandırmadığını belirtmişlerdir (MEB, 2011). Öğrencilerde teknoloji kullanımının artması, bu durumun iletişimi zayıflatması yönündeki gözlemler ve bu konuda karşılaşılan sorunlar, eğitim sisteminin kendini ifade etme becerisini geliştirmede çok yeterli görülmemesi gibi nedenler öğretmenlerin bu özelliği ilk sıralara taşımasında etkili olmuş olabilir. Cinsiyetler açısından farklılık olmaması ise, kadın ve erkek öğretmenlerin benzer konumda olması ve öğrenme ortamında benzer sıkıntılarla karşılaşmasıyla açıklanabilir.

Öğrenci grubunda ikinci sırada yer alan özelliğin cinsiyet açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Daha açık bir ifadeyle, hem kız öğrenciler hem de erkek öğrenciler ikinci önemli özelliğin “çalışkan” olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan başka çalışmalarda da “çalışkan” özelliğinin öğrenciler tarafından oldukça önemsendiği ve bu özelliğe ilk sıralarda yer verildiği görülmüştür (MEB, 2011; Tay ve diğerleri, 2013; Yiğittir ve Öcal, 2010; Yourglic, 1955). 21. yüzyıl öğrenci profilinin incelendiği çalışmada (MEB, 2011), öğrencilere “çalışkanlık” değerini önemseme dereceleri sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, 23 binden daha fazla öğrenci çalışkanlık değerini önemli ya da çok önemli gördüklerini belirtmişlerdir. Bulgunun cinsiyetler açısından yüzdelik karşılığın bakıldığında kız

öğrencilerin %95,5'i, erkek öğrencilerin ise %91,3'ü "çalışkanlık" değerinin kendileri için önemli ya da çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Çalışkanlık değeri bireyin kendini tanımasına ilişkin bir değer olarak nitelendirilir ve kendini tanımaya ilişkin değerler öğrencilerin kişisel olarak gelişmelerini ve kendi yeteneklerini fark etmelerini sağlar (Susar-Kırmızı, 2014). Bu açıdan değerlendirildiğinde ön ergenlik döneminde bulunan ve kendini, yeteneklerini, ilgilerini tanıma aşamasında olan ortaokul öğrencilerinin çalışkanlık değerini ikinci sırada önemli görmeleri oldukça manidardır. Kız ve erkek öğrencilerin bu özelliği benzer sıraya yerleştirmeleri; aynı gelişim dönemlerinde ve benzer ihtiyaçlara sahip olmasıyla açıklanabilir. Bu konuda yapılabilecek bir diğer yorum ise velilerin çocuklar üzerindeki etkisidir. Çalışkanlık değeri, kız ve erkek çocuk fark etmeksizin velilerin en önemli gördüğü değerler arasındadır (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013; Yiğittir, 2010). Dolayısıyla anne babalarının "çalışkan" olmayı önemseyişinin farkında olan, onlardan onay almayı ve onların beklentilerini karşılamayı isteyen öğrenciler velilerin de etkisiyle bu özelliği önemli görmüş olabilirler.

Araştırma bulgularına göre kadın öğretmenler üçüncü sırada yardımseverliği; erkek öğretmenler ise yaratıcılığı belirtmişlerdir. Bir başka ifadeyle, kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre yardımseverliği daha önemli bulurken; erkek öğretmenler yaratıcılığı daha önemli bulmuşlardır. Araştırmanın bu bulgusu alanyazındaki diğer çalışmalarla da tutarlıdır (Çelikkaya ve Filoğlu, 2004; Çengelci ve diğerleri, 2013; Yılmaz, 2009; Ogelman ve Sarıkaya, 2015). Erkek öğretmenlerin üçüncü sırada tercih ettiği yaratıcılık özelliği Harkness ve diğerlerinin (2007) çalışmasında İtalyan öğretmenlerin tercihleriyle; kadın öğretmenlerin üçüncü sırada tercih ettiği yardımseverlik özelliği ise ABD'deki öğretmenlerin tercihleriyle benzerlik göstermektedir. Yılmaz'ın (2009) çalışmasında ise, kadın öğretmenlerin yardımseverlik puan ortalamalarının erkek öğretmenlerin puan ortalamalarından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür.

Kadın öğretmenlerin yardımsever olmayı, erkek öğretmenlerin ise yaratıcı olmayı öncelemeleri toplumsal cinsiyet rolüyle açıklanabilir. Toplumda, özgeci olmak ve etrafına mutluluk vermek (Topuz ve Erkanlı, 2016), şefkatli, sıcak, duyarlı ve bakım verici olmak (Sargın, 2018; Yaşın-Dökmen, 2004) kadınsı özellikler olarak; yarışmacı, başarı yönelimli, bağımsız ve güçlü olmak ise erkeksi özellikler olarak değerlendirilir. Hayes (1981), toplum tarafından kadınların birincil sorumluluğunun aile olarak görüldüğüne, kültürün kadınları yaratıcı alanlara yönelme ve bu alanlarda rekabet edebilme konusunda engellediğine ve yaratıcılığı gerektiren alanlarda kadın rol modellerin az olduğuna dikkat çekmektedir. Buradan yola çıkarak, şefkatli ve bakım verici olmayı gerektiren yardımseverlik özelliğini kadınların; bağımsız ve akılcı olmayı gerektiren, birçok rol modelin bulunduğu "yaratıcı" özelliğini ise erkeklerin ilk sıralara yerleştirmelerinin toplumsal cinsiyet rolleriyle tutarlılık gösterdiği ve cinsiyetler arasında var olan farklılığın bu çerçevede değerlendirilebileceği söylenebilir.

Öğrenci grubunda üçüncü sırada yer alan özelliğin cinsiyetler arasında farklılaştığı görülmüştür. Erkek öğretmenler ile erkek öğrencilerin üçüncü sıradaki özelliklerinin benzeşmesi ve her ikisinin de yaratıcılığı öncelemesi dikkat çeken bir bulgudur. Bu bulgu uluslararası alanyazınla paralellik göstermektedir. Ülavere ve

Veisson (2015) tarafından yapılan araştırmada yaratıcılık, aileler, öğretmen ve yöneticiler tarafından kazandırılması gereken önemli beceriler arasında gösterilmiştir. Daha önce ifade edildiği gibi, bu bulgu toplumsal cinsiyet rolleriyle tutarlılık gösterir. Bireyin yaşı ve konumu fark etmeksizin erkeklerin yaratıcı düşünme açısından desteklenmesi nedeniyle bu özellik her iki grup açısından da önemli görülmüş olabilir. Kız öğrenciler “kendini ifade edebilen” özelliğini, erkek öğrenciler ise “yaratıcı” özelliğini üçüncü sıraya yerleştirmişlerdir. Bu bulgu daha önceki araştırma bulguları ile çelişmektedir (Öncü, 2003; Yenilmez ve Çalışkan, 2011). Kız öğrenciler ve kadın öğretmenlerin üçüncü sıradaki özellikleri de farklılık göstermektedir. Kız öğrenciler “kendini ifade edebilen” özelliğini “kadın öğretmenler “yardımsever” özelliğini daha önemli görmüşlerdir. Kendini ifade edebilme becerisi ergenlik döneminde önemli bir sorun alanı olarak değerlendirilir ve rehberlik servislerine en çok başvurma nedenlerinden biri olduğu belirtilir (Uzamaz, 2000). Yardımseverlik ise etkili öğretmen özellikleri arasında yer alır (Rosenshine ve Stevens, 1986) ve toplum kadınlardan yardımsever olmayı bekler (Sargın, 2018). Dolayısıyla, kız öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemi gereği “kendini ifade edebilen” özelliğini, kadın öğretmenlerin ise hem mesleki hem de toplumsal cinsiyet rollerinin yardımseverliği vurgulaması nedeniyle “yardımsever” özelliğini daha önemli görmüş olabilecekleri söylenebilir.

Çalışmadan elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin ilk sıralara saygılı, çalışkan değerlerini yerleştirirken; en son sıralara eleştirel düşünme, çok yönlülük gibi becerileri yerleştirmeleri dikkat çekicidir. Benzer şekilde öğretmenler de ilk sıraya değer, ikinci sıraya beceri, son sıralara ise çok yönlülük ve yeniliklere açıklık gibi becerileri yerleştirmişlerdir. Öğretmen ve öğrencilerin ilk sıralara koyduğu nitelikli öğrenci özelliklerine bakıldığında, önem verdikleri özelliklerin daha çok sosyal ilişkileri düzenleyici ve geliştirici nitelikte olduğu söylenebilir. Bu durum son yıllarda Türkiye’de yaygınlaşan değerler eğitimi çalışmalarının bir sonucu olarak da yorumlanabilir. Bununla birlikte 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan genel amaçlar incelendiğinde daha çok değerlerin vurgulandığı görülür. Bu yönüyle çalışmadan elde edilen genel bulgular Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçları ile oldukça uyumludur.

Arık ve diğerleri (1991), Türkiye’deki eğitim stratejilerinde amaçlanan hedefin çocuğun düşünme yeteneğini ortaya koyup geliştirmeye çok fazla hizmet etmediğine, sosyal ilişkilerde onaylanan dürüst ve saygılı olmak gibi normlara uygun bireyler yetiştirilmeye çalışıldığına, araştırmacı, eleştirel düşünme özellikleri üzerinde önemle durulması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Buradan yola çıkarak, çeyrek asrı aşkın bir süre geçmesine rağmen Arık ve diğerlerinin (1991), ortaya koyduğu görüşün hala geçerliliğini koruduğu söylenebilir. Şöyle ki; mevcut çalışmada da eleştirel düşünme, çok yönlülük ve yeniliklere açıklık becerileri en son sıralarda tercih edilmiştir. Bu özelliklerin 21. yüzyıl becerileri arasında yer alması ilgi çekicidir. TALIS (2018) raporuna göre öğrencilerine sık sık veya her zaman kritik düşünmeyi gerektiren görevler veren öğretmen oranı %54,7 olup, bu oran OECD ortalamasının altındadır (TEDMEM, 2019). Bu durumda eğitim kurumlarının çağın gerektirdiği özellikleri de öğrencilere kazandırması önem taşımaktadır. 21. yüzyıl öğrenci profiline ilişkin yapılan araştırmada “eğitim sisteminin içeriği çağdaş ve günceldir” önermesini öğretmenlerin %53,6’sı az katılıyorum, %17,2’si ise hiç katılmıyorum şeklinde cevaplamışlardır (MEB, 2011). Öğretmenlerin yarısından fazlasının eğitim sisteminin güncelliğini ve çağdaşlığını sorguladığı görülmektedir. Bu nedenle eğitim sisteminin ve öğretim stratejilerinin

çağı yakalayacak şekilde güncellenmesinin ve öğrencilerin çağın gerektirdiği niteliklerle donatılmasının üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğu söylenebilir.

Her bilimsel çalışmanın sınırlılıkları olduğu gibi bu çalışmanın da çeşitli sınırlılıkları vardır. Çalışmadaki öğrenci özelliklerinin araştırmacıların belirlediği 5 değer ve 5 beceriden oluşması, araştırmanın sadece resmi okullara devam eden ortaokul öğrencileri ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerle yürütülmesi ve katılımcıların sadece İç Anadolu'daki bir il merkezinde öğrenim gören öğrenciler ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerden oluşması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır. Bunlardan yola çıkarak araştırmacılara; hem resmi hem de özel okullarda öğrenim gören öğrenciler ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, farklı değer ve becerilerden oluşan özelliklerin ele alınması, çalışmanın farklı sosyokültürel yapıya sahip şehirlerin de bulunduğu daha geniş örneklerde tekrarlanması önerilebilir. Bununla birlikte, yapılacak nitel çalışmalarla öğretmen ve öğrencilerin nitelikli öğrenci özelliklerine ilişkin algıları daha detaylı bir şekilde incelenebilir. Ayrıca Türkiye'de değer ve beceri eğitimi konusunda dengeyi sağlamanın toplumun beklentilerini karşılamak ve çağın gerekliliklerini yakalamak açısından önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle değerler eğitimi konusunda yapılan çalışmalara ek olarak beceri eğitimi çalışmalarının da Türkiye genelinde yaygınlaştırılması önerilebilir.

## ETİK METNİ

"Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir."

## KAYNAKÇA

- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. ve Tarman, B. (2013). "Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor?" *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1): 191-206.
- Açıkgöz, Ü. K. (2007). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: Biliş Yayıncılık.
- Aksoy, Ö. A. (2007). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: İnkılap Yayınevi.
- Aktan, O. (2012). *100 Temel Eserde Yer Alan Değerlerle Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlerin Uyumunu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). "İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği." *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3): 607-622.
- Altan, M. Z. (2011). "Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi" Değerler Eğitimi Sempozyumu, 26-28 Ekim, Eskişehir.
- Arcı, A. F. (2018). "Eğitsel Yönleriyle Nasreddin Hoca Fıkraları: Bir İçerik Analizi." *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3): 602-621.
- Arık, İ. A., Arkonaç, S. A., Yılmaz, N. ve Cinan, S. (1991). "Bir Grup Lise Öğretmeninin İdeal Öğrenci ile İlgili Algıları." *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3): 17-24.
- Avcı, Ö. Y. ve Durmuşçelebi, M. (2014). "Öğretmen Görüşlerine Göre İdeal Öğrenci Tipi." *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(6): 22-44.

- Batur, Z., Sır, A. N. ve Bek, H. (2012). "Nasreddin Hoca Fıkralarında Değer Yargıları ve Eğitim." *Electronic Turkish Studies*, 7(3): 583-596.
- Beck, J. (2018). "School Britannia?: Rhetorical and Educational Uses of British Values." *London Review of Education*, 16 (2): 228-238.
- Bıçak, B., Karataş, S., Sünter, E., Ünver, A., Korkut, G., Gökalp, H. ve Akunova, Z. (2016). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Okullarda Yürütülen Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi." *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4): 401-422.
- Bialik, M. ve Fadel, C. (2015). *Skills for the 21st Century: What should students Learn*. Centre for Curriculum Redesign: Boston, Massachusetts.
- Bolat, S. (1996). "Eğitim Örgütlerinde İletişim: H. Ü. Eğitim Fakültesi Uygulaması." *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 75-80.
- Bozgeyikli, H., Toprak, E. ve Derin, S. (2016). "Öğretmen Adaylarının Mesleki Değer Algılarının Sıralama Yargılarıyla Ölçeklemesi." *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11): 204-225.
- Can-Bilgin, H. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılık Düzeyleri ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Denizli.
- Çelikkaya, T. ve Filoğlu, S. (2014). "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değere ve Değer Eğitimine İlişkin Görüşleri" *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4): 1541-1556.
- Çengelci, T., Hancı, B. ve Karaduman, H. (2013). "Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25): 33-56.
- Çırak, G., Şahin, D. B., Özberk, E. B. ve Eriş, H. M. (2014). "5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi." *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(1): 83-95.
- Çulha, M. ve Dereli, A. A. (1987). "Atılganlık Eğitimi Programı." *Psikoloji Dergisi*, 6(21): 124-127.
- Ersoy, F. ve Ünüvar, P. (2019). *Karakter ve Değerler Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fichter, J. (2012). *Sosyoloji Nedir?* Çev., N. Çelebi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Halstead, J. M. ve Taylor, M. J. (1996). *Values in Education and Education in Values*. London: The Falmer Press.
- Harkness, S., Blom, M., Oliva, A., Moscardino, U., Zylicz, P. O., Bermudez, M. R., Feng, X., Carrasco Zylicz, A., Axia, G. ve Super, C. M. (2007). "Teachers' Ethnotheories of the 'Ideal Student' in Five Western Cultures." *Comparative Education*, 43(1): 113-135.
- Hayes, J. R. (1981). *The Complete Problem Solver*. Franklin Institute Press.
- Hökelekli, H. (2013). *Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karatekin, K., Gençtürk, E. ve Kılıçoğlu, G. (2013). "Öğrenci, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı ve Öğretmenlerinin Değer Hiyerarşisi." *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14): 411-458.
- Karatekin, K., Sönmez, Ö. F. ve Kuş, Z. (2012). "İlköğretim Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3): 1695-1708.
- Kylonen, P. C. (2012). "Measurement of 21st Century Skills with in the Common Core State Standards", Invitational Research Symposium on Technology Enhanced Assessments, May 7-8.
- Loomans, D. ve Loomans, J. (2005). *Çocuklara Öz Saygıyı ve Değerleri Öğretmenin 100 Yolu*. Çev., T. Göbekçi. İzmir: Ege Meta Yayınları.
- Lovat, T. (2017). "Values Education as Good Practice Pedagogy: Evidence from Australian Empirical Research." *Journal of Moral Education*, 46(1): 88-96.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). *MEB 21. Yüzyıl Öğrenci Profili*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Myers, D. G. (2017). *Sosyal Psikoloji*. Çev., Serap Akfırat. 10. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ogelman, H. G. ve Sarıkaya, H. (2015). "Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri: Denizli İli Örneği." *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 81-100.
- Öğretir-Özçelik, A. D. (2019). İnavasyon, Yaratıcılık ve Yenilenme. *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri İçinde* (1-28). Öğretir-Özçelik, A. D ve Tuğluk, M. N. (Ed.), Ankara: Pegem Yayınları.
- Öncü, T. (2003). "Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri-Şekil Testi Aracılığıyla 12-14 Yaşları Arasındaki Çocukların Yaratıcılık Düzeylerinin Yaş ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması." *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43(1): 221-237.
- Özbay, M. ve Karakuş, E. (2011). "Dede Korkut Hikâyelerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi." *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1): 21-31.
- Özkan, R. (2010). "Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler: İlköğretim Ders Kitapları Örneği." *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1): 1124-1141.
- Partnership for 21st Century Skills (P21) (2003). *Learning for the 21st Century: A Report and Mile Guide for 21st Century Skills*, 1-47. Accessed on 15 May 2019 from ERIC database.
- Partnership for 21st Century Learning (2009). *P21 Framework Definitions*. Accessed on 15 May 2019 from ERIC database.
- Pighin, G. (2008). *Çocuklara Değer Aktarımı*. Çev., A. Y. Gök. İzmir: İlya Yayınevi.
- Rosenshine, B. ve Stevens, R. (1986). *Teaching Functions*. New York: Macmillan.
- Sargın, N. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Kadın Kavramına İlişkin Metaforları: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği." *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7(2): 22-28.
- Susar-Kırmızı, F. (2014). "4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Yer Alan Değerler." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27): 217-259.
- Şahin, Ü. (2019). "Values and Values Education as Perceived by Primary School Teacher Candidates." *International Journal of Progressive Education*, 15(3): 74-90.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tay, B. ve Yıldırım, K. (2009). "Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Amaçlanan Değerlere İlişkin Veli Görüşleri." *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3): 1499-1502.
- Tay, B., Durmaz, F. Z. ve Şanal, M. (2013). "Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrencilerin Değer ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri." *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1): 67-93.
- Taylan, H. H. ve Işık, M. (2015). "Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı." *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6): 855-874.
- TEDMEM (2019). *TALIS 2018 Sonuçları ve Türkiye Üzerine Değerlendirmeler* (TEDMEM Analiz Dizisi 6). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Thornberg, R. ve Oğuz, E. (2013). "Teachers' Views on Values Education: A Qualitative Study in Sweden and Turkey." *International Journal of Educational Research*, 59, 49-56.
- Topuz, S. K. ve Erkanlı, H. (2016). "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın ve Erkeğe Atfedilen Anlamların Metafor Yöntemiyle Analizi." *Alternatif Politika*, 8(2): 300-321.
- Trilling, B. ve Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. Francisco: Jossey-Bass.



- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). "Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler." *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2): 227-259.
- Turgut, Y. ve Baykul, Y. (1992). *Ölçekleme Teknikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları, (141).
- Türk, İ. (2009). *Değerler Eğitiminde Saygı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ulusoy, K. (2019). *Karakter, Değerler ve Ahlak Eğitimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Umut-Pakkal, F. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Alan Ergenlerin, Sosyal Benlik Değerlerinin Problem Çözme Becerisine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uzamaz, F. (2000). "Ergenlerde Sosyal Beceriler ve Değerlendirme Yöntemleri." *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6): 49-58.
- Uzun, M. ve Köse, A. (2017). "Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri." *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23): 305-338.
- Ülavere, P. ve Veisson, M. (2015). "Values and Values Education in Estonian Preschool Child Care Institutions." *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17(2): 108-124.
- Ünal, F. (2011). "Öğretmenlerin Öğrencilerine Kazandırmak İstedikleri Değerlere Yönelik Bir İnceleme." *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 2(4): 3-24.
- Venkataiah, N. (1998). *Value Education*. New Delhi: S. B. Nangia A P H Publishing.
- Wagner, T. (2008). *The Global Achievement Gap*. New York: Basic.
- Whitney, I. B. (1986). *The Status of Values Education in the Middle and Junior High Schools of Tennessee*. Unpublished PhD Dissertation, Tennessee State University, Nashville, AAT 8802627.
- Yaşın-Dökmen, Z. (2004). *Toplumsal Cinsiyet: Psikolojik Açıklamalar*. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Yazar, T. ve Erkuş, S. (2013). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi." *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196-211.
- Yazıcı, K. (2006). "Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış." *TÜBAR*, XIX, 499-522.
- Yenilmez, K. ve Çalışkan, S. (2011). "İlköğretim Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanları ile Yaratıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişki." *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 48-63.
- Yıldırım, S. G., Becerikli, S. ve Demirel, M. (2017). "Farklı Bakış Açılarında Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi." *İlköğretim Online*, 16(4): 1575-1588.
- Yıldız, C. ve Abdüsselam, M. S. (2016). "Ortaokul ve Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanımına Yönelik Yaşantıları." *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1): 274-287.
- Yılmaz, E. (2009). "Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17): 109-128.
- Yılmaz, K. (2019). *Eğitim Yönetiminde Değerler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yiğittir, S. (2010). "İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19): 207-223.
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2010). "İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri." *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 407-416.
- Younglich, A. (1955). "Study on Correlations between College Teachers' and Students' Concepts of "İdeal-Student" and "İdeal-Teacher" *The Journal of Educational Research*, 49(1): 59-64.